

Nr 4

Utrikesutskottets betänkande med anledning av prop. 1975:1 i vad avser anslag till internationellt utvecklingssamarbete, jämte motioner

I detta betänkande behandlas regeringens i propositionen 1975:1 bilaga 5 (litt. C) framlagda förslag angående Sveriges deltagande i det internationella utvecklingssamarbetet samt de i anslutning därtill framlagda motionerna.

En förteckning över behandlade motioner återfinns i slutet av betänkandet.

Allmänt (Prop. 1975:1 s. 13–14, 17–18)

I propositionen redogörs för de drastiska förändringar som inträffat i den *internationella ekonomiska situationen* under de senaste åren, till följd bl. a. av stora prishöjningar på olja, viktiga livsmedel samt andra råvaror och industrivaror.

För nästan alla icke oljeproducerande u-länder innebär den ekonomiska krisen ett hot inte bara mot deras långsiktiga utveckling utan också mot deras möjligheter att täcka de omedelbara behoven av livsnödvändiga varor. Det är de fattigaste u-länderna och inom dessa de fattigaste människorna som drabbas hårdast.

De oljeexporterande u-ländernas bytesbalansöverskott beräknas under år 1974 ha uppgått till ca 60 miljarder dollar. De icke oljeproducerande u-länderna som grupp beräknas å andra sidan ha fått en försämring av sin bytesbalans med 15 miljarder dollar år 1974 och beräknas år 1975 få en ytterligare försämring med 3–5 miljarder dollar. De fattiga u-länderna saknar möjlighet att själva finansiera dessa underskott.

Den dramatiskt försämrade situationen för flertalet u-länder har understrukit deras beroende av den internationella ekonomin. Samtidigt har oljeproducerande och andra råvarurika u-länder stärkt sin ställning och därmed sina möjligheter att påverka utvecklingen av relationerna mellan rika och fattiga länder. Dessa skilda utvecklingstendenser för olika grupper av u-länder har hittills samverkat och gett ny skärpa åt u-landsgruppens gemensamma krav på ekonomiskt självbestämmande och ett större inflytande i internationella ekonomiska frågor. Dessa krav sammanfattades i FN:s särskilda generalförsamling våren 1974 i form av en deklaration om en *ny internationell ekonomisk ordning* och ett handlingsprogram för hur denna ordning skall komma till stånd.

Deklarationen och handlingsprogrammet speglar u-ländernas gemensamma syn på hur samarbetet mellan världens stater bör utformas. Grundläggande skall således vara staternas suveränitet och jämställdhet, alla folks rätt till självbestämmande samt varje stats fulla rätt att förfoga över sina naturresurser och självständigt styra alla ekonomiska aktiviteter.

Handlingsprogrammet innefattar ett särskilt program för bistånd till de av den ekonomiska krisen hårdast drabbade u-länderna. Detta program har emellertid hittills endast erhållit ett begränsat stöd från de stora i-länderna. Dessas motstånd har framför allt gällt beslutet att upprätta en särskild fond som skulle bistå de av den ekonomiska krisen hårdast drabbade u-länderna under resten av 1970-talet. Flera i-länder har även gjort motstånd mot strävandena att stärka FN:s roll som centralt organ för internationellt utvecklingssamarbete. I stället märks en strävan att förlägga den internationella debatten om uppföljning av besluten vid den extra generalförsamlingen till organisationer över vilka de stora västliga i-länderna har större kontroll än vad som är fallet i de centrala FN-organen.

I propositionen meddelas att det samlade *offentliga biståndet* från medlemmarna i OECD:s biståndskommitté (DAC) uppgick till 43 miljarder kronor år 1973. Räknat som andel av DAC-ländernas samlade produktion innebär detta att biståndet minskade från mer än 0,5 % år 1963 till ca 0,3 % år 1973. Det finns ingen anledning att vänta sig att denna utveckling skall vändas inom den närmaste framtiden. Flera i-länder har minskat sina utfästelser om bistånd eller utlovar endast oförändrad volym. Detta uppvägs inte av att några av de andra givarländerna – Canada, Nederländerna, Norge och Sverige – ökar biståndslödet i snabb takt. Flera av de oljeexporterande länderna förefaller dock vara beredda att göra betydande biståndsinsatser. Under år 1974 beräknas denna ländergrupp ha lämnat utfästelser om offentligt bistånd på totalt ca 44 miljarder kr. Iran och Saudiarabien svarade ensamma för ungefär tre fjärdedelar av dessa utfästelser. Ungefär 14 miljarder kr. av de oljeexporterande ländernas biståndsutfästelser avsåg u-länder som tillhör de hårdast drabbade. Biståndslödet från oljeländerna torde komma att fortsätta att öka under de närmaste åren. För flertalet av dessa länder innebär detta att biståndet räknat som andel av BNP kommer att ligga klart över det internationella 0,7 %-målet.

Om DAC-länderna skulle lämna ett offentligt bistånd som motsvarar 0,7 % av bruttonationalprodukten skulle biståndslödet från dessa länder år 1975 komma i närheten av 130 miljarder kr. Detta skulle innebära att u-länderna nästan helt kompenseras för de beräknade kortsiktiga effekterna av den ekonomiska krisen. Det är emellertid orealistiskt att hysa förhoppningar om en biståndsvolym av denna omfattning. Endast Nederländerna, Norge och Sverige bland DAC-länderna kan väntas nå 0,7 %-målet år 1975 i enlighet med rekommendationen i FN:s utvecklingsstrategi. Före år 1980 kan endast ett fåtal ytterligare DAC-länder väntas nå målet. Sverige

har sedan flera år tillbaka ökat biståndsanslagen snabbare än något annat jämförbart land. Den anslagsökning som föreslås för budgetåret 1975/76 torde även i absoluta tal bli större än för något annat DAC-land.

Den ekonomiska krisen har återverkat på fördelningen av resurserna inom de fattiga länderna. I flertalet av dessa har den snabba inflationen drabbat de fattigaste folkgrupperna hårdast. De redan tidigare stora inkomstklyftorna tenderar att öka. Makten hos de grupper som vill bevara en orättfärdig samhällsordning befästs ytterligare. Dessa problem har under senare år uppmärksammats i den internationella diskussionen om utvecklingssamarbetet och länderfördelningen av biståndet. FN:s utvecklingsprogram (UNDP) beslutade sålunda i januari år 1974 att länder som vidtar strukturella reformer till förmån för de fattigaste folkgrupperna bör ges visst företräde till organisationens resurser. Världsbankschefen slog fast i sitt tal vid bankens senaste årsmöte att u-ländernas egna insatser är avgörande för om situationen för de fattigaste folkgrupperna skall kunna förbättras.

Särskilda frågor avseende riktlinjer för Sveriges insatser i internationellt utvecklingssamarbete

1. Anslagsutveckling, planeringsramar m. m.

Propositionen (s. 37–38)

De samlade anslagen för internationellt utvecklingssamarbete föreslås budgetåret 1975/76 uppgå till 2 860 milj. kr. Detta innebär en ökning på 760 milj. kr. eller med ca 36 % i förhållande till innevarande budgetår. Härigenom beräknas de totala biståndsanslagen motsvara 1 % av bruttonationalprodukten till marknadspris.

Sverige har under första hälften av 1970-talet procentuellt sett ökat biståndet till u-länderna snabbare än något annat industriland. Sverige kommer också att uppfylla FN-åtagandet att i mitten av 1970-talet betala ut 0,7 % av bruttonationalprodukten till marknadspris i bistånd.¹ Endast Sverige, Norge och Nederländerna kan, som tidigare nämnts, väntas uppfylla detta åtagande.

Beräkningen av planeringsramarna för biståndsanslagen har tidigare gjorts med utgångspunkt i riksdagens beslut att anslagen skall öka i absoluta tal minst lika mycket som under löpande budgetår. Denna planeringsmetod är nu inte längre tillämplig. Föredragande statsrådet förordar därför att planeringsramarna för budgetåren 1976/77 och 1977/78 beräknas till 2 950 milj. kr. resp. 3 050 milj. kr. Härigenom erhålls ett tillfredsställande underlag för planeringen av utvecklingsbiståndet.

¹ Det internationella 0,7 %-målet avser utbetalningar av bistånd till skillnad från det svenska 1 %-målet som gäller budgetanslag. Utbetalningarna släpar vanligen efter p. g. a. att de sker i takt med de olika projektens genomförande.

Planeringsramar för budgetåren 1975/76–1977/78

	Budgetår, milj. kr.				1975/76– 1977/78
	1974/75 Anslag	1975/76 Förslag	1976/77 Planeringsramar	1977/78	Summa
Bidrag till internationella biståndsprogram	750,0	1 050,0	1 090,0	1 125,0	3 265,0
Bilateralt utvecklingssamarbete	1 297,8	1 736,3	1 784,0	1 847,0	5 367,3
Förvaltning, utbildning, rekrytering och information m. m.	52,2	73,7	76,0	78,0	227,7
Totalt	2 100,0	2 860,0	2 950,0	3 050,0	8 860,0

Fördelningen av planeringsramarna på anslag är liksom tidigare år att anse som indikativ. Förskjutningar i den ena eller andra riktningen mellan andelarna för anslagen Bidrag till internationella biståndsprogram och Bilateralt utvecklingssamarbete måste nämligen kunna ske för att man skall kunna ta hänsyn till omständigheter som nu inte kan förutses.

En prognos för bruttonationalproduktens storlek budgetåret 1975/76 är naturligtvis högst osäker. För år 1976 görs över huvud taget ingen bedömning i finansplanen, och beräkningen får därför grundas på ett schablonantagande för detta år. För att underlätta beräkningen av de totala biståndsanslagen anser föredragande statsrådet att de i fortsättningen bör baseras på den BNP-prognos som görs i finansplanen för det kalenderår under vilket förslagen framläggs. Anslagen för internationellt utvecklingssamarbete för budgetåret 1976/77 kommer således att motsvara 1 % av den bruttonationalprodukt som beräknas för år 1976.

Motionerna

I detta sammanhang har utskottet behandlat

*de*s motionen 1975:729 av herr Fälldin m. fl. (c), i vad avser hemställan att riksdagen beslutar vad i motionen under rubriken "Anslagsutveckling – anslagsfördelning" anförts beträffande totala planeringsramar (punkt B. 13 a),

*de*s motionen 1975:730 av herr Hefén m. fl. (fp), i vad avser hemställan att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om planeringsramarna för det svenska biståndet budgetåren 1976/77 och 1977/78 (punkt 9), samt att riksdagen uttalar sig för att de statliga anslagen till u-landsbistånd bör utgöra en växande andel av Sveriges samlade resurser även efter det budgetår då vi når upp till en procent av bruttonationalprodukten i bistånd (punkt 10),

dels motionen 1975:1163 av herr Olsson i Kil (fp), vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär att till innevarande riksmöte få förslag till planeringsramar för den svenska biståndsverksamheten, som innebär ett uppnående av tvåprocentmålet i början av 1980-talet.

Utskottet

De tre motionerna behandlar biståndsanslagens storlek efter nästa budgetår. I motionen 729 uttalas att den i budgetpropositionen redovisade planeringen av biståndsanslagen inte får utesluta extra insatser om ytterligare starka skäl härför skulle visa sig.

I motionen 730 uttalas kritik mot budgetpropositionens planeringsramar för kommande budgetår, då dessa endast skulle tillåta mycket små ökningar av biståndet. Motionärerna menar att det bör slås fast att anslagen för offentligt bistånd bör utgöra en växande andel av vårt lands samlade resurser även efter det budgetår då vi når upp till biståndsanslag motsvarande en procent av bruttonationalprodukten.

Ett nytt biståndsmål, nämligen två procent av bruttonationalprodukten i början av 1900-talet, föreslås i motionen 1163.

Utskottet vill med anledning av denna motion hänvisa till att frågan om anslagsutvecklingen efter det år när enprocentmålet uppnåts behandlades även vid fjolårets riksdag (UU 1974:3). Riksdagen delade uppfattningen att Sveriges insatser i utvecklingssamarbetet även i framtiden bör öka i takt med vårt lands ekonomiska möjligheter. Därvid underströks dock att det övergripande målet för Sveriges framtida utvecklingsinsatser inte kan uttryckas enbart i en viss procentandel av vår bruttonationalprodukt. U-länderna har under senare år framfört allt starkare krav att industriländerna anlägger ett vidare synsätt på förbindelserna mellan de två ländergrupperna. Sälunda har de bl. a. understrukit att de ekonomiska relationerna mellan alla länder skall grundas på likaberättigande och respekt för nationellt oberoende. Deras krav har i allt större utsträckning kommit att koncentreras till de handelspolitiska och monetära områdena, där de ansett att i-ländernas större ekonomiska makt har påverkat resultatet av hittills genomförda internationella förhandlingar.

I fjolårets utskottsbetänkande hänvisades till de internationella konferenser och förhandlingar som väntades äga rum senare under året. Dessa innebar att det internationella samfundet inom en relativt kort tidsrymd skulle utsätta de internationella ekonomiska relationerna i alla deras aspekter för en ingående granskning.

Samma konstaterande kan göras i år.

I propositionen 1975:1 redogörs för de beslut som fattades av FN vid 1974 års extra generalförsamling, liksom för resultatet av Världslivsmedelskonferensen och andra för u-länderna viktiga internationella förhandlingar.

I september 1975 kommer FN:s generalförsamling åter att sammanträda

till ett extra möte. Därvid skall de internationella utvecklingsproblemen i hela deras vidd behandlas.

Bl. a. väntas generalförsamlingen behandla frågor om en samlad råvapolitik, utveckling av jordbruk och industri i u-länderna, överförande av verkliga resurser från industristaterna till u-länderna, tekniskt bistånd, monetära och handelspolitiska frågor samt de multinationella företagens roll i utvecklingsprocessen. Dessutom kommer generalförsamlingen att granska FN-systemets organisation och överväga ändringar som kan göra FN till ett mera effektivt instrument för det ekonomiska samarbetet.

I propositionen framhålls att den dramatiskt försämrade situationen för flertalet u-länder har understrukt deras beroende av den internationella ekonomin. Samtidigt har oljeproducerande och andra råvarurika u-länder stärkt sin ställning och därmed sina möjligheter att påverka utvecklingen av relationerna mellan rika och fattiga länder. Dessa skilda utvecklingstendenser för olika grupper av u-länder har hittills samverkat och gett ny skärpa åt u-landsgruppens gemensamma krav på ekonomiskt självbestämmande och ett större inflytande i internationella ekonomiska frågor.

Sveriges politik gentemot u-länderna kan inte undgå att påverkas av dessa förhållanden.

Den här beskrivna utvecklingen är en av utgångspunkterna för den översyn och värdering av den svenska biståndspolitik som nu företas. Först när resultatet av den biståndspolitiska utredningens arbete föreligger kommer tillräckligt underlag att finnas för ställningstaganden till principer för den framtida utvecklingen av biståndsanslagen.

Utskottet konstaterar i detta sammanhang att de planeringsramar för budgetåren 1976/77 och 1977/78 som anges i propositionen 1975:1 är att anse som minimiramor som skall kunna ligga till grund för den långsiktiga landprogrammeringen av biståndet. Insatser utöver dessa ramar kan således bli aktuella.

Med hänvisning till det som här anförts får motionerna 729 och 730, i vad avser planeringsramarna för kommande budgetår, anses besvarade.

Utskottet avstyrker motionen 1163.

I motionen 729 uttalas att det bör vara en synnerligen angelägen uppgift för vårt land att på allt sätt söka påverka andra rika länder att öka sina insatser.

Sverige har i olika sammanhang påtalat att i-ländernas totala utvecklingsbistånd hittills långt ifrån motsvarar den volym som är förutsedd i FN:s utvecklingsstrategi, dvs. 0,7 procent av bruttonationalprodukten vid mitten av 1970-talet.

Möjligheterna att uppnå en väsentlig ökning i resursöverföringar från rika till fattiga länder torde i hög grad bli avhängiga av den fortsatta diskussionen mellan de traditionella givarländerna och de oljexporterande stater som nu har exceptionellt höga överskott i sina betalningsbalanser.

Utskottet delar motionärernas synpunkt att det är angeläget att påverka andra rika länder att öka sina insatser.

Motionen 729 får anses besvarad i denna del.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen anser motionen 1975:729, i vad avser totala planeringsramar, besvarad med vad utskottet anfört,
2. att riksdagen anser motionen 1975:730, i vad avser planeringsramarna för budgetåren 1976/77 och 1977/78, besvarad med vad utskottet anfört,
3. att riksdagen anser motionen 1975:730, i vad avser anslagsutveckling efter uppnåendet av enprocentsmålet, besvarad med vad utskottet anfört,
4. att riksdagen avslår motionen 1975:1163.

2. Biståndsanslagets uppdelning

Propositionen (s. 39)

SIDA anför i årets anslagsframställning att den nuvarande anslagsuppdelningen inom biståndet inte är ändamålsenlig. Styrelsen föreslår därför att alla medel till biståndsverksamhet uppförs under ett biståndsanslag, som sedan delas upp i anslagposter, så att medelsanvändningen mera konsekvent än hittills fördelas på olika ändamål.

Den nuvarande uppdelningen av biståndsmedlen motsvarar inte entydigt inriktningen av biståndsverksamheten på olika ändamål. Anslagsmässigt delas biståndet in i verksamhet som här internationell organisation som huvudman och sådan där Sverige mera direkt är med och beslutar om den slutliga användningen av biståndsmedlen. I stort gäller nu att bidrag till mellanstatliga organisationer förs upp under anslaget för bidrag till internationella biståndsprogram, medan direkt bistånd och samarbete med internationella organisationer om särskilda projekt redovisas under anslaget för det bilaterala utvecklingssamarbetet. Ansvar för att bereda ärenden rörande bidrag till de internationella organisationerna faller på UD, medan SIDA svarar för beredningen av det bilaterala biståndet och samarbete med internationella organisationer i fråga om särskilda projekt, s. k. multibiprojekt. Det nuvarande sättet att presentera biståndsverksamheten under olika anslag ger viktig information om biståndets inriktning. Det är också en fördel att verksamhet som administreras på olika sätt redovisas under olika anslag. Att denna huvudprincip tillämpas får inte hindra att beredningen av enskilda insatser sker på ett sådant sätt att tillgänglig sakkunskap både inom UD och SIDA tas till vara. För att ett enhetligt svenskt uppträdande gentemot de internationella organisationerna skall kunna garanteras är ett samarbete mellan UD och SIDA i beredningen av multibiprojekten angeläget.

Den nuvarande anslagsuppdelningen av biståndsmedlen fyller således vissa väsentliga syften. En allsidig prövning av frågan om en förändring av anslagsindelningen bör emellertid kunna göras när biståndspolitiska utredningen har avslutat sitt arbete. I propositionen föreslås enbart mindre ändringar av anslagsindelningen. Viss del av kostnaderna för biståndskontoren vid vissa ambassader i mottagarländerna kommer fr. o. m. budgetåret 1975/76 att föras från anslaget C 2. Bilateralt utvecklingssamarbete till anslaget C 4. Styrelsen för internationell utveckling. Vidare föreslås att medel för svenskt stöd för u-landsforskning utanför de bilaterala landprogrammen skall redovisas inom en anslagspost på anslaget C 1. Bidrag till internationella biståndsprogram.

Motionen

I motionen 1975:730 av herr Helén m. fl. (fp) hemställs att riksdagen begär att regeringen inför budgetarbetet avseende budgetåret 1976/77 ändrar den nuvarande anslagsuppdelningen på utrikeshuvudtiteln i enlighet med vad som anförs i motionen (punkt 43).

Utskottet

SIDA har i sin anslagsframställning anfört att den nuvarande anslagsuppdelningen inom biståndet inte är ändamålsenlig. Styrelsen föreslår därför att alla medel till biståndsverksamhet uppförs under ett biståndsanslag som sedan delas upp i anslagsposter så att medelsanvändningen mera konsekvent än hittills fördelas på olika ändamål.

I propositionen hävdas att det nuvarande sättet att presentera biståndsverksamheten under olika anslag ger viktig information om biståndets inriktning. Det är också en fördel att verksamhet som administreras på olika sätt redovisas under olika anslag.

Utskottet finner det angeläget att, som också föreslås i propositionen, en allsidig prövning av frågan om en förändring av anslagsindelningen görs när den biståndspolitiska utredningen har framlagt sina förslag.

I avvaktan härpå bör riksdagen inte fatta ett sådant beslut som föreslås i motionen 1975:730, varför utskottet avstyrker denna.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionen 1975:730 (punkten 43) i vad avser ändrad anslagsuppdelning på utrikeshuvudtiteln.

3. Biståndsutfästelser

Propositionen (s. 38)

Regeringen har erhållit riksdagens bemyndigande (prop. 1972:1 bil. 5 s. 41, UU 1972:6, rskr 1972:135) att göra bilaterala biståndsutfästelser för fem

framförliggande budgetår till ett belopp som förutom ingående oin-tecknad reservation svarar mot högst fyra gånger det bilaterala anslaget för det löpande budgetåret. Detta skulle med utgångspunkt i nuvarande förslag till anslag ge regeringen fullmakt att göra bilaterala biståndsutfästelser om totalt 6 945 milj. kr. för perioden 1975/76–1979/80.

Motionen

I motionen 1975:246 av herr Bohman m. fl. (m) hemställs bl. a. att riksdagen uttalar att till regeringen tidigare lämnad fullmakt om bilaterala utfästelser för fem framförliggande budgetår icke längre skall gälla (punkt 12).

Utskottet

Vårt biståndssamarbete med programländerna bygger på redovisade ekonomiska ramar. År 1972 bemyndigade riksdagen regeringen (UU 1972:6) att göra bilaterala biståndsutfästelser för fem framförliggande budgetår till ett belopp som förutom ingående oin-tecknad reservation svarar mot högst fyra gånger det bilaterala anslaget för det löpande budgetåret. Detta skulle med utgångspunkt i nuvarande förslag till anslag ge regeringen fullmakt att göra bilaterala biståndsutfästelser om totalt 6 945 milj. kr. för perioden 1975/76–1979/80.

I motionen 246 under rubriken "Biståndsutfästelser" står: "Då det visat sig att nämnda fullmakt enligt vår mening kommit till användning långt utöver vad som åsyftades, föreslår vi härmed att nämnda fullmakt återkallas. Vill regeringen begära ett annat och mer inskränkt bemyndigande kan den hos riksdagen senare begära ett sådant."

Vid 1973 års riksdag (UU 1973:3) behandlades frågan huruvida samarbetsavtal med mottagarländer för svenskt bistånd borde underställas riksdagen. Riksdagen framhöll emellertid att ett sådant krav skulle kunna om-intetgöra en av länderprogrammeringens viktigaste fördelar, nämligen möjligheten att planera samarbetet för flera år framåt. Enligt utskottets mening gäller detta fortfarande. Bemyndigandet kan emellertid inte sätta ur kraft bestämmelsen i regeringsformens 10 kap. 2 §:

Regeringen får ej ingå för riket bindande internationell överenskommelse utan att riksdagen har godkänt denna, om överenskommelsen förutsätter att lag ändras eller upphäves eller att ny lag stiftas eller om den i övrigt gäller ämne i vilket riksdagen skall besluta.

Är i fall som avses i första stycket särskild ordning föreskriven för det riksdagsbeslut som förutsättes, skall samma ordning iakttagas vid godkännandet av överenskommelsen.

Regeringen får ej heller i annat fall än som avses i första stycket ingå för riket bindande internationell överenskommelse utan att riksdagen har godkänt denna, om överenskommelsen är av större vikt. Regeringen kan

dock underlåta att inhämta riksdagens godkännande av överenskommelsen, om rikets intresse kräver det. I sådant fall skall regeringen i stället överlägga med utrikesnämnden innan överenskommelsen ingås.

Enligt utskottets mening skall riksdagens godkännande inhämtas vid en större ökning av planeringsramen för ett land eller vid en ny insats inom ett land som binder en större del av planeringsramen.

Utskottet anser att regeringen till 1975/76 års riksmöte bör inkomma med förslag till ändrat innehåll i bemyndigandet att göra bilaterala biståndsutfästelser, innebärande en begränsning av vad som nu gäller.

Motionen 246, såvitt nu är i fråga, får därmed anses besvarad.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen anser motionen 1975:246, såvitt avser bilaterala biståndsutfästelser, besvarad med vad utskottet anfört,
2. att riksdagen ger regeringen till känna vad utskottet anfört om inhämtande av riksdagens godkännande i vissa fall av ökade planeringsramar och avtal om nya insatser,
3. att riksdagen hemställer om förslag till ändrat innehåll i bemyndigandet att göra bilaterala biståndsutfästelser.

4. Allmänt om biståndets inriktning och utformning

Propositionen (s. 13–15, 18)

Vid FN:s särskilda generalförsamling våren 1974 antogs en deklaration om en ny internationell ekonomisk ordning och ett handlingsprogram för hur denna ordning skall komma till stånd. Generalförsamlingens beslut här om fattades utan omröstning. De omfattande reservationer som framför allt de stora i-länderna samtidigt gjorde pekar dock på de svårigheter som kommer att uppstå när principerna skall omsättas i handling. För svensk del betraktas den extra generalförsamlingens beslut som ett framsteg i strävandena att skapa större jämställdhet mellan världens stater. Vissa av handlingsprogrammets avsnitt har Sverige dock inte helt kunnat godta. Detta gäller exempelvis tanken på att skapa ett fast samband mellan u-ländernas exportpriser och priserna på deras import från i-länderna. Som uttryck för en strävan mot en rättvisare och mer demokratisk världsordning stöder emellertid Sverige aktivt den extra generalförsamlingens beslut.

Flera i-länder har gjort motstånd mot strävandena att stärka FN:s roll som centralt organ för internationellt utvecklingssamarbete. I stället märks en strävan att förlägga den internationella debatten om uppföljning av besluten vid den extra generalförsamlingen till organisationer över vilka de stora västliga i-länderna har större kontroll än vad som är fallet i de centrala FN-organen.

Beslutsprocessen inom dessa FN-organ innebär i princip att varje land

har samma möjlighet att påverka verksamheten. Det inflytande detta ger u-länderna när det gäller utformning och inriktning av FN-biståndet har varit ett viktigt motiv för att lämna en stor del av det svenska biståndet genom multilaterala kanaler. Det finns därför anledning till oro när utvecklingen synes gå mot att undandra FN:s centrala organ viktiga uppgifter och koncentrera debatt och beslut till institutioner där de stora i-länderna dominerar. Sverige söker motverka denna utveckling mot minskat internationellt inflytande för de många små och medelstora staterna.

I förra årets statsverksproposition påpekades att internationella organisationer har inskränkt eller inställt sin kreditgivning till länder som genomfört strukturreformer till förmån för befolkningens flertal. Sådana länder borde i stället ha särskilt företräde vid fördelningen av det multilaterala biståndet. De uttalanden och ställningstaganden som nu gjorts från de stora multilaterala biståndsorganen måste ses som ett tecken på att principen om att u-ländernas egna insatser avgör om biståndet effektivt når de breda folkgrupperna alltmera godtas även internationellt. Från svensk sida bör vi fortsätta att verka för att detta synsätt också kommer till uttryck i organisationernas praktiska biståndsverksamhet.

Motionerna

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels motionen 1975:729 av herr Fäldin m. fl. (c), i vad avser hemställan att riksdagen beslutar ge regeringen till känna vad i motionen under rubriken "Biståndspolitikens utformning" anförts beträffande behovet att utforma en biståndspolitik som främjar en utveckling i riktning mot ett decentraliserat samhälle (punkt B.1); att riksdagen beslutar ge regeringen till känna vad i motionen under rubriken "Ett globalt jämlikhetsprogram" anförts beträffande behovet att nationellt och internationellt fastställa ett långsiktigt program för att uppnå global jämlikhet och Sveriges roll i detta sammanhang (punkt B.2); att riksdagen beslutar ge regeringen till känna vad i motionen under rubriken "Sveriges roll i internationellt biståndsarbete" anförts beträffande svenskt stöd till de strävanden som blev resultatet av FN:s särskilda generalförsamling våren 1974 (punkt B.3); att riksdagen beslutar ge regeringen till känna vad i motionen under rubriken "Sveriges biståndssamarbete" anförts beträffande de fördelningspolitiska aspekterna vid utformningen av konkreta svenska biståndsinsatser (punkt B. 4),

dels motionen 1975:730 av herr Helén m. fl., i vad avser hemställan att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande allmän inriktning av den svenska u-landspolitiken (punkt 1),

dels motionen 1975:734 av herr Hermansson m. fl. (vpk), i vad avser hemställan att riksdagen hos regeringen begär att den svenska biståndspolitiken utformas med beaktande av följande: att biståndet omfördelas så att stödet till reaktionära regimer helt upphör och att de resurser som därvid frigörs, används till stöd åt progressiva stater och nationella och sociala befrielserörelser (punkt 1).

Utskottet

De allmänna synpunkter på biståndspolitikens inriktning som utvecklas i motionerna 729 och 730 står inte i strid med gällande riktlinjer. Utskottet vill erinra om att dessa också omfattar grundregeln att våra utvecklingsinsatser skall överensstämma med mottagarländernas önskemål och prioriteringar.

I motionen 730 talas bl. a. om behovet av en medveten och samordnad u-landspolitik.

Utskottet konstaterar att denna fråga under senare år kommit alltmera i centrum för uppmärksamheten, sedan u-länderna själva krävt att industriländerna skall anlägga ett vidare synsätt på förbindelserna mellan de två ländergrupperna.

Vikten av detta bredare synsätt understryks i FN:s extra generalförsamlings deklaration om en ny ekonomisk världsordning. FN:s sjunde extra generalförsamling instundande höst avser att behandla hela det internationella ekonomiska samarbetet med tonvikten främst lagd på åtgärder i syfte att förbättra u-ländernas ställning.

Som ett led i vår önskan att bygga ut de ekonomiska förbindelserna med länderna i den tredje världen kan det i framtiden bli aktuellt med andra former av utvecklingssamarbete än bistånd i hävdvunnen mening. Detta skulle kunna omfatta dels visst bistånd – inom vilket kunskapsöverföring torde komma att spela en särskilt stor roll – dels kulturutbyte, institutions-samarbete, handel m. m.

En bestående förbättring kan vara på väg i fråga om vissa mottagarländers utvecklingssituation. Regeringen bör då vara beredd att inleda samtal med vederbörande regeringar angående ett bredare samarbete. I fråga om sådana länder bör regeringen inte utan riksdagens hörande utvidga biståndsgivningen till nya samarbetsområden. Utskottet förutsätter att regeringen vid den fleråriga biståndsplaneringen för länder som befinner sig i denna kategori beaktar den allmänna utvecklingen och därvid även önskemålet att i förekommande fall bistå dem vid ekonomiska påfrestningar som föranletts av ett yttre politiskt tryck. Erfarenheten visar att vissa former av kunskapsöverföring också kan behöva övervägas med länder i den tredje världen som inte kommer i fråga för egentligt bistånd.

Den biståndspolitiska utredningen skall enligt sina direktiv föreslå riktlinjer för utvecklingssamarbetets framtida utformning. Utredningens arbete

får ses som ett viktigt led i strävandena att utveckla Sveriges biståndspolitik till en mera omfattande u-landspolitik.

Utskottet finner att syftet med motionerna 729 och 730, såvitt avser den allmänna inriktningen och utformningen av utvecklingssamarbetet, torde vara tillgodosett.

Motionen 734 förordar att biståndet omfördelas så att stödet till reaktionära regimer helt upphör och att de resurser som därvid frigörs används till stöd åt progressiva stater och nationella och sociala befrielsrörelser.

Det förslag om omfördelning av det svenska biståndet mellan olika mottagare som framförts i motionen motsvaras av ett yrkande som behandlats av flera tidigare riksdagar. Yrkandet har avslagits (jfr UU 1974:3) med motiveringen att det inte var förenligt med de riktlinjer för det svenska biståndets inriktning som riksdagen antagit.

Utskottet avstyrker motionen 734 i denna del med samma motivering.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen anser motionerna 1975:729 och 730, i vad avser biståndets allmänna inriktning och utformning, besvarade med vad utskottet anförde,
2. att riksdagen avslår motionen 1975:734, i vad avser biståndets omfördelning.

5. Principiella frågor rörande ländervalet, insatser i vissa kategorier av länder m. m.

Propositionen (s. 53, 15–16)

Frågan om långsiktigt utvecklingssamarbete med nya länder har prövats mot bakgrund av de riktlinjer för länderfördelningen av det direkta biståndet som riksdagen fastställt. Utvecklingssamarbete bör således sökas med fattiga länder som arbetar för ekonomiskt oberoende och som själva för en aktiv utvecklingspolitik inriktad på ekonomisk och social rättvisa.

Mer än 70 % av det direkta biståndet till enskilda länder går under innevarande budgetår till de fattigaste u-länderna. Den föreslagna fördelningen av biståndet kommer att medföra en ytterligare kraftig förskjutning till förmån för denna ländergrupp. För budgetåret 1975/76 kan andelen sålunda beräknas bli minst 80 %.

Vid FN:s extraordinarie generalförsamling våren 1974 antogs bl. a. ett handlingsprogram för bistånd till de av den ekonomiska krisen hårdast drabbade u-länderna. Detta handlingsprogram består av två delar. För att tillgodose de omedelbara biståndsbehoven åtminstone under tiden fram till

mitten av år 1975 genomförs en s. k. katastrofaktion. Generalförsamlingen fattade vidare principbeslut om att upprätta en särskild fond för bistånd på längre sikt.

Inom FN har utarbetats en preliminär lista över 32 u-länder¹ som bedöms vara de som drabbats hårdast av den ekonomiska krisen. Till följd av försämringen av bytesförhållandet beräknas dessa länders hjälpbehov öka med ca 21 miljarder kr. under åren 1974 och 1975. Insatser inom ramen för katastrofaktionen kan göras antingen genom direkta bidrag till dessa länder eller i form av multilaterala bidrag bl. a. till ett för ändamålet inrättat FN-konto. Hittills har utfästelser till aktionen gjorts till ett belopp av drygt 12 miljarder kr. Merparten har kommit från de oljeexporterande u-länderna och till stor del bestått av krediter på varierande villkor. Från i-länder har hittills 2,5 miljarder kr. utlovats. Ytterligare bidrag har ställts i utsikt. Större delen av bidragen lämnas bilateralt och över varierande perioder. Bidrag till det särskilda FN-kontot till ett sammanlagt belopp på knappt 1 miljard kr. har hittills lämnats av Algeriet, Iran, Island, Norge, Saudiarabien, Sverige och Venezuela samt EG. Sverige var det första land som gav ett positivt svar på FN:s generalsekreterares vädjan om bidrag till katastrofaktionen. Hittills har Sverige totalt bidragit med ca 235 milj. kr. Ungefär en fjärdedel har lämnats som multilaterala bidrag.

Mer långsiktiga insatser för att bistå de krisdrabbade u-länderna skulle enligt den extra generalförsamlingens beslut ske genom den särskilda fonden. Det visade sig emellertid att de stora bidragsgivarna bland i-länderna inte avsåg lämna bidrag till fonden. De länder som ursprungligen hade ställt sig bakom beslutet om att upprätta fonden – bl. a. vissa oljeexporterande länder – hade förutsatt att verksamheten skulle få en multilateral förankring genom att flertalet industriländer, i första hand de största, skulle lämna betydande bidrag. När denna förutsättning inte visade sig föreligga var inget land berett att lämna en fast utfästelse trots intensiva förhandlingar inom en särskild kommitté under FN:s generalförsamling. Det har tidigare klargjorts att Sverige är berett att lämna bidrag till fonden så snart en samlande lösning har uppnåtts. Det förefaller nu osannolikt att fonden kommer till stånd som en betydande kanal för multilateralt bistånd. Den kraftiga ökning av de svenska biståndsanslagen som föredragande statsrådet senare kommer att föreslå får därför i första hand överföras till u-länderna genom existerande kanaler. Några av förslagen om de multilaterala bidragen får ses mot denna bakgrund. Även den omständigheten att flera av de svenska programländerna drabbats hårt av höjda olje- och livsmedelspriser har naturligen på-

¹ *Afrika*: Centralafrikanska Republiken, Dahomey, Elfenbenskusten, Etiopien, Ghana, Guinea, Kamerun, Kenya, Lesotho, Madagaskar, Mali, Mauretanien, Niger, Senegal, Sierra Leone, Somalia, Sudan, Tanzania, Tchad, Övre Volta.

Asien och Mellanöstern: Arabrepubliken Jemen, Bangladesh, Demokratiska Folkrepubliken Jemen, Indien, Cambodja, Laos, Pakistan, Sri Lanka.

Latinoamerika: El Salvador, Guyana, Haiti och Honduras.

verkat förslagen om biståndets fördelning. I sammanhanget kan nämnas att av de föreslagna biståndsanslagen för budgetåret 1975/76 beräknas över hälften komma de mest drabbade u-länderna till del, bilateralt eller genom existerande multilaterala organ. Av det länderinriktade direkta biståndet kommer över 80 % att gå till mycket fattiga u-länder. Flertalet därav hör till de länder som har drabbats hårt av de internationella prisökningarna.

Motionerna

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels motionen 1975:246 av herr Bohman m. fl. (m), i vad avser hemställan att riksdagen uttalar att svenskt biståndarbete framför allt bör inriktas på de fattigaste länderna (punkt 1).

dels motionen 1975:729 av herr Fälldin m. fl. (c), i vad avser hemställan att riksdagen beslutar vad i motionen under rubriken "Länderval – länderramar" anförts beträffande principerna för val av länder med vilka Sverige önskar inleda biståndssamarbete (punkt B.14 a).

Utskottet

Innebörden av motionerna 246 och 729 är att Sverige skall koncentrera biståndsarbetet till länder som har de största behoven av hjälp, oberoende av deras styrelseskick.

Av propositionen 1975:1 framgår att mer än 70 % av det direkta biståndet till enskilda länder under innevarande budgetår går till de fattigaste u-länderna. Den i propositionen föreslagna fördelningen av biståndet kommer att medföra en ytterligare kraftig förskjutning till förmån för denna ländergrupp. För budgetåret 1975/76 kan deras andel av biståndet sålunda beräknas till minst 80 %.

Den bild som det bilaterala svenska biståndet i dag uppvisar motsvarar således i praktiken ganska väl de krav som uppställs i motionerna 246 och 729.

I propositionen framhålls att frågan om långsiktigt utvecklingssamarbete med nya länder har prövats mot bakgrund av de riktlinjer för länderfördelningen av det direkta biståndet som riksdagen fastställt. Utvecklingssamarbete bör sålunda sökas med fattiga länder som arbetar för ekonomiskt oberoende och som själva för en aktiv utvecklingspolitik inriktad på ekonomisk och social rättvisa, framhålls det i propositionen.

Utskottet vill erinra om att 1974 års riksdag gjorde ett uttalande om principerna för biståndets länderinriktning (LU 1974:3). Där framhölls bl. a. att en fullständig redovisning av de principer som gäller för ländervalet återfinns i statsutskottets av 1970 års riksdag godkända utlåtande (SU 1970:84). Dessa riktlinjer, som alltså gäller, möjliggör en fördelning av

det bilaterala biståndet som kan vinna bred anslutning hos den svenska allmänheten, framhöll riksdagen.

Utskottet vill vidare erinra om att det ankommer på den biståndspolitiska utredningen att pröva principerna för den framtida avgränsningen av kretsen av länder som mottar ett mera betydande bilateralt svenskt bistånd. Motionerna 246 och 729 får anses besvarade med vad utskottet sålunda anfört.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen anser motionen 1975:246, i vad avser länderinriktningen av svenskt biståndsarbete, besvarad med vad utskottet anfört,
2. att riksdagen anser motionen 1975:729, i vad avser principer för ländervalet, besvarad med vad utskottet anfört.

6. Insatser i enskilda mottagarländer

Propositionen (s. 52-73)

En i propositionen intagen tabell över bl. a. indikativa planeringsramar för budgetåret 1975/76 avseende det bilaterala biståndet återfinns under punkt 27 här nedan.

I propositionen redogörs för vissa pågående eller planerade svenska insatser av bilateral karaktär. Redogörelsen avser bl. a. Tunisien, Guinea-Bissau, Etiopien, Kenya, Tanzania, Zambia, Botswana, Moçambique, Lesotho, Swaziland, Sudan, Östafrikanska Gemenskapen (EAC), Södra Afrika: flyktingar och befrielseörelser, Indien, Bangladesh, Sri Lanka, Demokratiska republiken Vietnam (DRV), Sydvietnam, Laos, Cambodja, Pakistan, Afghanistan, Cuba och Chile (humanitärt bistånd).

Anslaget till bilateralt utvecklingssamarbete, som enligt föredragandens förslag ökar från 1 298 milj. kr. budgetåret 1974/75 till 1 736 milj. kr. under budgetåret 1975/76, ger utrymme för en väsentlig utbyggnad av verksamheten. Sedan medel har beräknats för tidigare planerat samarbete med enskilda länder och befrielseörelser samt för katastrofreserv och sedvanliga övriga ändamål återstår betydande belopp. En del därav föreslås användas för att öka ramarna för flertalet programländer. Därutöver finns utrymme för ökat bistånd även till andra länder.

Frågan om långsiktigt utvecklingssamarbete med nya länder har prövats mot bakgrund av de riktlinjer för länderfördelningen av det direkta biståndet som riksdagen fastställt. Utvecklingssamarbete bör således sökas med fattiga länder som arbetar för ekonomiskt oberoende och som själva för en aktiv utvecklingspolitik inriktad på ekonomisk och social rättvisa. Mot denna bakgrund föreslår föredraganden att Guinea-Bissau blir programland. Det tidigare biståndet till befrielseörelsen PAIGC övergår därmed till ett långsiktigt samarbete inom en vidgad finansiell ram. Likaså beräknas för Mo-

çambique en betydlig ökning av biståndet i förhållande till det tidigare lämnade stödet till befrielsekrörelsen FRELIMO. En ökad medelsram beräknas för samarbetet med PRR. Vidare föreslår föredraganden ett vidgat utvecklingsamarbete med Sri Lanka som bör bli programland.

Motionerna

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels motionen 1975:246 av herr Bohman m. fl. (m), i vad avser hemställa att riksdagen uttalar att anslaget till Cuba överförs till verkligt behövande länder samt till särskilda instanser för de svältande (punkt 5); att riksdagen ger till känna vad i motionen anförts beträffande biståndet till Etiopien (punkt 6); att riksdagen hemställer att förhandlingar upptas med Nordvietnams regering i syfte att möjliggöra att ansvaret för det så kallade skogsindustriprojektet snarast möjligt övertas av nordvietnameserna själva i enlighet med vad i motionen anförts (punkt 7); att riksdagen hemställer att till Syd-vietnam i dess helhet utgår anslag på sätt som angives i motionen (punkt 8) och att riksdagen hemställer att i fråga om utvecklingssamarbetet med Angola och Moçambique beaktas vad i motionen anförts (punkt 9) samt att riksdagen hemställer att inom ramen för beviljade anslag avsätts för Bangladesh 100 milj. kr., Botswana 45 milj. kr., Nordvietnam 210 milj. kr., Etiopien 50 milj. kr., Guinea-Bissau 35 milj. kr., Indien 230 milj. kr., Kenya 70 milj. kr., Lesotho 8 milj. kr., Pakistan 30 milj. kr., Sri Lanka 35 milj. kr., Sudan 20 milj. kr., Swaziland 8 milj. kr., Tanzania 200 milj. kr., Tunisien 40 milj. kr. och Zambia 45 milj. kr. (punkt 10),

dels motionen 1975:248 av herr Hermansson m. fl. (vpk), i vad avser hemställa att riksdagen anslår 25 milj. kr. till MPLA för budgetåret 1975/76, (punkt 1) och att biståndet ges villkorslöst utan bindningar till särskilda ändamål (punkt 2),

dels motionen 1975:250 av herr Hermansson m. fl. (vpk), vari hemställs att riksdagen under III huvudtiteln C 2 (prop. 1975:1, bilaga 5) anvisar 50 milj. kr. till Cambodjas nationella enhetsregering (GRUNK),

dels motionen 1975:251 av herr Hermansson m. fl. (vpk), vari hemställs att riksdagen under III huvudtiteln C 2 (prop. 1975:1, bilaga 5) anvisar 50 milj. kr. till koalitionsregeringen i Laos med inriktning på de grupper och områden som drabbats hårdast av kriget,

dels motionen 1975:330 av herrar Lundgren och Gustavsson i Nässjö (s), vari hemställs att riksdagen ger till känna vad i motionen anförts om svenskt utvecklingsbistånd till Peru,

dels motionen 1975:729 av herr Fälldin m. fl. (c), i vad avser hemställa att riksdagen beslutar att för budgetåret 1975/76 fastställa planeringsram

för Demokratiska republiken Vietnam till 210 milj. kr., för Tanzania till 210 milj. kr., för det självständiga Angola till 5 milj. kr., för Cuba till 50 milj. kr., för Indien till 260 milj. kr. samt för Bangladesh till 130 milj. kr. (punkt A.2) och att riksdagen beslutar vad i motionen under rubriken "Länderval - länderramar" anförts beträffande b) det framtida biståndssamarbetet med Sudan och Pakistan, c) åtgärder för att motverka de negativa konsekvenserna av satsningen på ett papperskombinat i Demokratiska republiken Vietnam, d) förutsättningarna för ökade insatser i Tanzania (punkt B.14),

dels motionen 1975:730 av herr Helén m. fl. (fp), i vad avser hemställa att riksdagen begär att Lesotho och Swaziland i fortsättningen kommer att ingå bland programländerna för svenskt bistånd (punkt 14); att riksdagen begär att Angola, när det blir självständigt, görs till programland för svenskt bistånd (punkt 15); att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i övrigt anförts i motionen om fördelningen av det svenska biståndet till Angola (punkt 16); att riksdagen begär att en undersökning av förutsättningarna för ökat bistånd till Sudan snarast föreläggs riksdagen (punkt 17); att riksdagen beslutar om en i förhållande till regeringens förslag med 20 milj. kr. förhöjd planeringsram för Indien på 250 milj. kr. för budgetåret 1975/76 (punkt 18); att riksdagen beslutar om en i förhållande till regeringens förslag med 20 milj. kr. förhöjd planeringsram för Bangladesh på 120 milj. kr. för budgetåret 1975/76 (punkt 19); att riksdagen beslutar om en i förhållande till regeringens förslag med 10 milj. kr. förhöjd planeringsram för Zambia på 65 milj. kr. för budgetåret 1975/76 (punkt 20); att riksdagen beslutar om en i förhållande till regeringens förslag med 10 milj. kr. förhöjd planeringsram för Botswana på 50 milj. kr. för budgetåret 1975/76 (punkt 21) och att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om stöd via Frikyrkan Hjälp till humanitära insatser i Sydvietnam (punkt 22),

dels motionen 1975:732 av herr Hermansson m. fl. (vpk), vari föreslås att riksdagen hemställer till regeringen att Demokratiska folkrepubliken Yemen upptas som programland för svenskt bistånd (punkt 1) samt att riksdagen under tredje huvudtiteln punkten C 2 anvisar 20 milj. kr. till Demokratiska folkrepubliken Yemen (punkt 2),

dels motionen 1975:733 av herr Hermansson m. fl. (vpk), vari föreslås att riksdagen under tredje huvudtiteln punkten C 2 anvisar 300 000 000 kr. till Demokratiska republiken Vietnam och 150 000 000 kr. till Republiken Sydvietnams provisoriska revolutionära regering.

Utskottet

Angola

Motionerna 246, 729 och 730 förordar stöd till Angola när landet den 11 november 1975 uppnår självständighet. Vidare anser motionärerna att ett ensidigt stöd till befrielse rörelsen MPLA inte bör förekomma. Särskilda yrkanden härom förekommer i motionerna 246 och 730.

I motionen 246 förordas vidare att förhandlingar upptas med företrädare för den nya allsidigt sammansatta angolesiska regeringen om framtida svenska biståndsinsatser ägnade att stimulera och understödja en utveckling i riktning mot demokrati och ekonomiska framsteg.

I motionen 248 hemställs att riksdagen anslår 25 milj. kr. till MPLA samt att biståndet ges villkorslöst utan bindningar till särskilda ändamål.

I propositionen redogörs för det bistånd som hittills utgått till befrielse rörelsen MPLA och till angolaflyktingar i Zaire. Det är svårt att för dagen bedöma situationen i Angola och möjligheterna för framtida svenska insatser. Regeringen följer utvecklingen och är beredd att stödja en utveckling som främjar oberoende och social och ekonomisk rättvisa för det angolesiska folket, framhålls i propositionen.

Under pågående förhandlingar om Angolas självständighet kan nya spänningar mellan olika politiska rörelser inte uteslutas. Utskottet delar uppfattningen att det vore synnerligen olämpligt om Sverige till en av parterna i Angola lämnade ett stöd som kunde uppfattas som ett svenskt ställningstagande i en intern angolesisk angelägenhet. Utskottet konstaterar att ett sådant stöd inte heller föreslås i propositionen.

Med hänvisning till det som här anförts torde motionerna 246 och 730, båda såvitt nu är i fråga, få anses besvarade. Motionen 248 avstyrks.

I motionen 729 föreslås att en planeringsram på 5 milj. kr. skall fastställas för det självständiga Angola, och i motionen 730 förordas att Angola, när det blir självständigt, görs till programland för svenskt bistånd.

Utskottet vill ansluta sig till uttalandet i propositionen att det för dagen är svårt att bedöma situationen i Angola. Möjligheterna för framtida svenska insatser får bedömas när landet blivit självständigt. Under anslaget C 2 finns ett visst utrymme för insatser i Angola under budgetåret 1975/76.

Av dessa skäl avstyrks motionerna 729 och 730, båda såvitt nu är i fråga.

Bangladesh

Motionerna 246, 729 och 730 överensstämmer med propositionen i fråga om bedömning av nödläget i Bangladesh.

De svenska insatserna inom planeringsramen för Bangladesh kan förmodas komma att huvudsakligen bestå av importstöd i form av valuta för finansiering av dels varor som upphandlas internationellt, dels varor

som upphandlas av SIDA.

Propositionens förslag innebär att planeringsramen för Bangladesh har höjts med 15 milj. kr. Samtidigt förklaras att det kan bli nödvändigt att även ta katastrofmedel i anspråk för insatser i Bangladesh.

Även i motionerna förutses behov av ytterligare försörjningsbistånd.

I motionen 246 förutsätts liksom i propositionen att ytterligare behov skall täckas genom utnyttjande av katastrofreserven, men ett särskilt belopp härför har inte beräknats. Motionen har inte heller ett särskilt yrkande härom. I motionerna 729 och 730 förordas däremot att man i stället skall höja planeringsramen för Bangladesh med 45 resp. 35 milj. kr.

Utskottet vill tillstyrka propositionens förslag om en planeringsram på 100 milj. kr., då det framgått att regeringen kommer att vid behov ställa katastrofhjälp till förfogande för Bangladesh utanför denna ram.

Motionerna 729 och 730 avstyrks därför i denna del.

Botswana

Förslagen i propositionen samt i motionerna 246 och 730 skiljer sig från varandra huvudsakligen i fråga om planeringsramens storlek.

Propositionens förslag innebär en höjning med 10 milj. kr. till 40 milj. kr. SIDA hade beräknat en planeringsram på 45 milj. kr. Till det sistnämnda förslaget ansluter sig motionen 246, medan i motionen 730 föreslås 50 milj. kr.

Botswana har under de senaste åren genomgått en snabb ekonomisk och social utveckling. Det svenska biståndet avser bl. a. landsbygdsutveckling, förbättringar av infrastrukturen, yrkesutbildning och undervisning. Motivet för det svenska biståndet är inte minst att öka landets oberoende i förhållande till Sydafrika och Rhodesia. Något skäl för en avvikelse från den av SIDA beräknade planeringsramen har inte framlagts.

Utskottet finner därför att planeringsramen för Botswana under budgetåret 1975/76 bör beräknas till 45 milj. kr. Mot denna bakgrund tillstyrks motionen 246 om en planeringsram på 45 milj. kr. för Botswana, medan motionen 730 avstyrks i denna del.

Cambodja

I motionen 250 hemställs att 50 milj. kr. anvisas till Cambodjas nationella enhetsregering (GRUNK).

I propositionen erinras om att kriget i Cambodja fortsätter. Av de samtal som förts med företrädare för befrielse rörelsen FUNK har framgått att det ännu inte är praktiskt möjligt att lämna direkt humanitärt bistånd till den majoritet av landets befolkning som bor på landsbygden och som för närvarande inte nås av de internationella hjälpprogrammen. Regeringen är dock beredd att bistå dessa befolkningsgrupper så snart förutsättningar härför skapas.

Utskottet avstyrker motionen 250 med hänvisning till propositionens uttalanden.

Cuba

Förslaget i motionen 246 är liktydigt med att biståndet till Cuba skall avbrytas på grund av bl. a. Cubas ekonomiska utveckling. Motionärerna föreslår att anslaget till Cuba överförs till verkligt behövande länder samt till särskilda insatser för de svältande.

I motionen 729 föreslås en planeringsram för Cuba på 50 milj. kr., dvs. 10 milj. kr. lägre än den i propositionen föreslagna ramen. Motionärerna hänvisar till den förbättrade ekonomiska och sociala situationen på Cuba. De framhåller bl. a. att det inte bör finnas anledning för vårt land att träffa nya avtal om bl. a. industriutveckling på Cuba. Därmed bortfaller ett behov av ca 10 milj. kr., varför planeringsramen kan fastställas till 50 milj. kr.

Utskottet konstaterar att Cubas ekonomiska situation av allt att döma har väsentligt förbättrats, inte minst till följd av högre exportinkomster. Det är för tidigt att säga huruvida denna gynnsamma utveckling kommer att fortsätta. Inte heller kan man i dag veta när de amerikanska staternas organisation är beredd att inställa sin handelsblockad mot Cuba.

Utskottet finner därför inte skäl att frångå den bedömning av biståndsbehovet som gjorts i propositionen och som för övrigt överensstämmer med SIDA:s förslag.

Utskottet delar emellertid förhoppningen att Cuba på längre sikt blir oberoende av bistånd och att andra samarbetsformer mellan våra länder kan utvecklas.

Under hänvisning till det som nu anförts avstyrker utskottet motionerna 246 och 729, båda såvitt nu är i fråga.

Demokratiska Republiken Vietnam (DRV)

Föreliggande motionsyrkanden avser dels planeringsramen för nästa budgetår, dels det i propositionen beskrivna skogsindustriprojektet.

I motionerna 246 och 729 förordas samma planeringsram som SIDA har föreslagit, dvs. 210 milj. kr., medan i propositionen föreslagits 225 milj. kr. I motionen 733 yrkas att 300 milj. kr. anvisas till DRV.

Av föredragning inför utskottet har framgått att inriktningen av det långsiktiga utvecklingssamarbetet med DRV under det gångna året har tagit fast form. Under de närmaste 4–5 åren kommer resurserna att i huvudsak utnyttjas för skogsindustriprojektet och för stöd till hälsosektorn inklusive familjeplanering. Återstoden används för importfinansiering. Andelen svenska varor och tjänster i biståndet till DRV är större än till något annat land och beräknas under 1975/76 uppgå till nästan 60 % av totalramen.

Genomförandet av skogsindustriprojektet och uppförandet av ett barn-

sjukhus i Hanoi har inletts, medan byggandet av ett vuxensjukhus beräknas kunna starta inom kort. Härigenom kommer de under krigsåren reserverade medlen för DRV att tas i anspråk.

Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motionerna 246, 729 och 733 i vad avser beräkning av planeringsramen för Demokratiska Republiken Vietnam.

I motionen 246 hemställs att förhandlingar upptas med DRV:s regering i syfte att möjliggöra att ansvaret för skogsindustriprojektet snarast möjligt övertas av nordvietnameserna själva. Motionärerna menar att man därigenom kan minska riskerna för en icke överskådlig prisstegring samt att biståndskrafter inom eller utom SIDA skulle kunna frigöras för mera angelägna uppgifter.

Riksdagen konstaterade i fjol (UU 1974:3) att vårt land kan komma att bestrida betydligt mer än en halv miljard kronor för denna insats som under en följd av år kommer att ställa stora krav, delvis av principiellt nytt slag, på de i insatserna deltagande svenska parterna. I utrikesutskottets betänkande erinrades i anslutning därtill om gällande regler för parlamentarisk insyn i den långsiktiga biståndsplaneringen för de enskilda mottagarländerna. Det konstaterades att utskottet i fortsättningen torde få kännedom om särskilt betydande insatser i god tid innan de blir föremål för beslut som binder Sverige i förhållande till vederbörande mottagarland.

Av föredragningar inför utskottet har framgått att DRV:s regering fäster stor vikt vid skogsindustriprojektet och vid det svenska stödet till projektets utförande. Ingenting tyder på att det inom ramen för detta projekt kommer att bli fråga om svenska insatser som skulle vara oförenliga med våra biståndspolitiska principer. Därför finns inte heller skäl att diskutera förslag om förhandlingar av den art som föreslås i motionen 246. Motionen avstyrks i denna del.

I motionen 729 uttalas att skogsindustriprojektet strider mot de biståndspolitiska riktlinjer som motionärerna förordar – decentraliseringstanken – och att projektet skulle ha uppenbart negativa konsekvenser i ekologiskt, regionalpolitiskt och socialt avseende. Motionärerna uttalar att det är angeläget att allt görs för att motverka dessa konsekvenser.

Utskottet har fått del av en prememoria som upprättats inom SIDA beträffande de frågor som berörs i motionen 729. I prememorian framhålls följande:

Om man först ser till projektets konsekvenser på *ekologin*, kan man iaktta en klart positiv effekt av de skogsplanteringar och skogsåtgärder som redan igångsatts och som kommer att vidare utvecklas. Genom att plantera ca 2 000 hektar lövträd per år kommer motsvarande arealer att skyddas mot erosion. Experimenten med andra trädarter kommer att ge resultat i form av ytterligare planteringar, och lärdomar kommer att vinnas som har betydelse också för skogsnäringen i allmänhet i DRV.

Naturligtvis utgör utsläppen av industriellt avlopp en risk för nedsmutsning. Vi har dock i Sverige kommit mycket långt när det gäller metoder

att rena utsläpp från skogsindustrier, och den svenska insatsen i projektet inbegriper ett högklassigt reningsverk för fabriken i Bai Bang.

Beträffande de *etniska minoriteternas ställning* kan nämnas, att stora delar av det område som nu skall användas för ett rationellt skogsbruk redan har övergivits av de etniska minoriteter som tidigare idkat svedjebruk där. Marken har övergivits därför att den blivit totalt "utsugen", oanvändbar med mindre den regenereras genom lämpliga åtgärder.

Svedjebruk förekommer i råvaruområdena längst upp i nordväst, som kommer att leverera bambu under 80-talet för projektet, men som upphör att ha denna funktion när fabriken senare utnyttjar planterade lövskogar och tallskogar på kortare avstånd från fabriken.

Beträffande svedjebruket i allmänhet har vi att rätta oss efter regeringens politik att förr eller senare bringa denna odlingsform till upphörande. I samband därmed kommer regeringen att bereda de personer som ägnat sig åt denna bruksform annan och ur ekonomisk och ekologisk synpunkt nyttigare sysselsättning.

I övrigt kan beträffande de *regionalpolitiska* konsekvenserna sägas, att etableringen av fabriken i Bai Bang utgör ett led i DRV-regeringens strävanden att skaffa nya arbetstillfällen i mera glesbefolkade områden åt den befolkning som bor i deltaområdet. Staden Viet Tri, 2 mil sydost om Bai Bang, etablerades som ett led i dessa strävanden i slutet av 1950-talet.

Beträffande *sysselsättningseffekterna* av projektet kan det sägas att de väsentliga tillskotten av nya arbetstillfällen kommer inom skogssektorn. Här räknar man med 4 000–7 000 nya arbetstillfällen inom ett mycket stort område – ungefär så stort som Mälardalen. Arbetsuppgifterna gäller planering, avverkning, vägbyggande, transporter och skogsskötsel. Inom industrin beräknas ca 1 000 personer få anställning under driftsskedet. Det är svårt att jämföra detta tal med svenska förhållanden. Man kan utgå ifrån att en fabrik av denna storleksordning skulle drivas med färre anställda i Sverige än i DRV, kanske hälften så många. Under beredningsarbetet har man tänkt på den här frågan och identifierat i varje fall några aktiviteter inom fabriken, som kan skötas på ett förhållandevis arbetsintensivt sätt. Det gäller då arbeten utanför de egentliga fabriksbyggnaderna, t. ex. hela vedhanteringen. Innanför fabriksbyggnadernas väggar kan man kanske dubblera vissa poster av driftssäkerhetsskäl, där man i Sverige skulle nöja sig med en person.

Vad gäller själva *teknologivalet* hävdar vi att fabriken håller något som kan beskrivas som god 60-talsstandard. DRV har motvilligt gått med på att inte använda sig av de senaste landvinningarna inom tekniken för dastyrning av maskiner. Att välja ett antal små massa- och pappersproducerande enheter vore att fortsätta med den typ av skogsindustri som redan finns i DRV, som ju består av en mängd små fabriker som producerar kanske 1 000 ton massa eller papper. Ingen återvinning av lignin äger rum i dessa fabriker, som därför är klart negativa ur miljösynpunkt. Med hänsyn till kostnaderna för återvinning och reningsanläggningar skulle det vara orimligt att satsa på små enheter för massatillverkning. Även beträffande tillverkningen av papper talar både ekonomiska och ekologiska skäl för en anläggning av *minst* den storleksordning som projektet har. I själva verket anser ju både vi och vietnameserna, att projektet blir räntabelt först om man tar hänsyn till möjligheterna att öka kapaciteten från nu förutsedda 55 000 ton till någonstans mellan 80 000 och 100 000 ton.

Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motionen 729 i denna del.

Etiopien

I motionen 246 förordas att samarbetet med Etiopien väsentligt byggs ut så snart läget där stabiliserats. Vidare föreslås att Etiopien skall få en betydande del av det svenska katastrofbiståndet med tanke på den akuta nödsituation i vilken landet befinner sig. Motionärerna föreslår en planeringsram på 50 milj. kr. för nästa budgetår, dvs. samma belopp som föreslagits i propositionen.

Utskottet finner att de senaste månadernas händelseutveckling i Etiopien gör det mycket svårt att bedöma förutsättningarna för det fortsatta utvecklingssamarbetet med detta land. Utöver reguljärt bistånd har Sverige lämnat katastrofhjälp motsvarande 8,7 milj. kr. under budgetåret 1973/74 och 4,3 milj. kr. under innevarande budgetår med anledning av torkan och hungersnöden i landet. Utskottet har erfarit att regeringen är beredd att vid behov ställa ytterligare katastrofhjälp till förfogande.

Motionen 246 torde få anses besvarad i denna del.

Guinea-Bissau

I motionen 246 föreslås 35 milj. kr. som planeringsram för budgetåret 1975/76. Förslaget överensstämmer med den i SIDA:s anslagsframställning angivna länderramen.

I propositionen föreslås en finansiell ram om 40 milj. kr. för samarbetet. Det svenska biståndet har hittills huvudsakligen bestått av varor till de sjukstugor, skolor och s. k. folkaffärer som befrielse rörelsen PAIGC byggde upp inom de befriade områdena. PAIGC har nu blivit statsbärande parti i den nya självständiga staten Guinea-Bissau. Partiet har förklarat att utvecklingsansträngningarna även i fortsättningen i första hand skall inriktas på att höja levnadsstandarden för folket på landsbygden. I propositionen föreslås att Guinea-Bissau blir programland för svenskt bistånd.

Med tanke på de goda erfarenheter som föreligger i fråga om utvecklingssamarbetet med PAIGC och de stora behov som uppenbarligen föreligger i den nya staten Guinea-Bissau, avstyrker utskottet motionen 1975:246 i denna del.

Indien

I motionerna 729 och 730 framläggs förslag till planeringsramar för Indien om 260 resp. 250 milj. kr. I propositionen liksom i motionen 246 föreslås 230 milj. kr.

I propositionen framhålls att Indien tillhör de länder som har drabbats hårdast av den internationella prisutvecklingen. Felslagna skördar tvingar därtill Indien att importera stora mängder spannmål. Indiens bistandsbehov har därför ökat kraftigt. Med tanke på att nuvarande påfrestningar på Indiens ekonomi kan förutses fortsätta, kan det bli aktuellt med extra insatser med

utnyttjande av katastrofmedel.

Till följd av landets ökande skuldtjänst har det totala nettobiståndet till Indien minskat under de senaste åren trots höjda bruttoanslag. Skuldkonsolidering har därför blivit ett viktigt och ändamålsenligt biståndsinstrument för att motverka denna utveckling och öka nettobiståndet. Sverige kommer även i fortsättningen att verka för att en långsiktig internationell skuldkonsolideringsöverenskommelse kommer till stånd som avsevärt lättar Indiens skuldbörda.

Eftersom det framgått att regeringen vid behov kommer att ställa katastrofhjälp till förfogande för Indien utanför planeringsramen, vill utskottet tillstyrka propositionens förslag om en planeringsram på 230 milj. kr. Av samma skäl avstyrks motionerna 729 och 730 i denna del.

Kenya

I motionen 246 föreslås liksom i SIDA:s anslagsframställning en planeringsram om 70 milj. kr. för nästa budgetår. I propositionen föreslås 65 milj. kr.

Propositionens förslag innebär en ökning med 5 milj. kr. i förhållande till insatser under innevarande budgetår.

Utskottet avstyrker motionen 246 i denna del.

Laos

I motionen 251 föreslås att 50 milj. kr. anvisas till koalitionsregeringen i Laos med inriktning på de grupper och områden som drabbats hårdast av kriget.

Av propositionen framgår att det innevarande budgetår lämnas ett humanitärt bistånd om 10 milj. kr. inriktat på de grupper och områden som drabbats hårdast av kriget. När erfarenheter har vunnits av det samarbete som inleds med Laos är regeringen beredd att överväga en utvidgning av det svenska biståndet. Medel härför finns under anslagsposten för katastrofer m. m.

Mot denna bakgrund avstyrks motionen 251.

Lesotho

I motionen 730 hemställs att Lesotho i fortsättningen skall ingå bland programländerna för svenskt bistånd.

Av propositionen framgår att utbetalningarna av svenskt bistånd till Lesotho under budgetåret 1975/76 väntas öka till 8 milj. kr. Biståndet ses som ett stöd till FN:s insatser i landet och planeras i anslutning till FN:s landprogram. Därmed är ett särskilt svenskt landprogram obehövligt. Om-

fattningen av det svenska biståndet motiverar heller inte upprättandet av landprogram i detta fall.

Mot denna bakgrund avstyrks motionen 730 i denna del.

Moçambique

I motionen 246 föreslås en planeringsram på 50 milj. kr., dvs. samma belopp som regeringen föreslagit. Motionärerna förordar vidare att samtal inleds med den nya regimen i Moçambique i syfte att utveckla förutsättningarna för olika framtida svenska biståndsinsatser, vilka kan vara ägnade att stimulera den nya statens utveckling i riktning mot demokrati och ekonomiska framsteg.

Utskottet finner att motionärernas förslag ansluter sig till gällande biståndspolitiska riktlinjer. Motionen 246 får därmed anses vara besvarad.

Pakistan

I motionen 246 föreslås en planeringsram på 30 milj. kr., dvs. samma belopp som föreslagits av SIDA.

I motionen 729 anförs att det svenska biståndet till Pakistan trappades ned i samband med svåra inre oroligheter som gjorde praktiskt biståndsarbete omöjligt. Sedan nu stabila förhållanden åter råder finns goda skäl för vårt land att återuppta det tidigare biståndet.

I SIDA:s anslagsframställning framhålls följande beträffande det svenska biståndet till Pakistan:

Det svenska utvecklingsbiståndet har under senare tid varit inskränkt till stöd i form av personal och utrustning till ett sedan länge pågående teleprojekt, det sista kvarvarande sedan tiden före de oroligheter som ledde till Pakistans delning. Därtill har katastrofhjälp lämnats i form av 10 000 ton vete. För 1974/75 har ett belopp på 10 milj. kr. anvisats. Diskussioner om användningen av detta belopp pågår med Pakistans myndigheter.

Det bör övervägas att under 1975/76 öka biståndet till Pakistan till en nivå som bättre motsvarar landets storlek och behov. Ett flertal förslag till insatser har framförts av Pakistan. Behov föreligger emellertid av en mera grundlig planering av ett sådant bistånd genom diskussioner med de pakistanska myndigheterna. Biståndet under 1974/75 bör kunna utgå i första hand i form av varubistånd.

I propositionen redovisas de biståndsinsatser som genomförs under innevarande budgetår för sammanlagt 11,5 milj. kr. För budgetåret 1975/76 beräknas ett bistånd på 20 milj. kr. Bl. a. kan fortsatta leveranser av vete bli aktuella, meddelas i propositionen.

I 1974 års betänkande rörande utvecklingssamarbetet (UU 1974:3) uttalade utrikesutskottet följande:

Av SIDA:s petita framgår att verket har upprätthållit en beredskap för fortsatt bistånd till Pakistan, när härför erforderliga betingelser föreligger.

Förnyad planering av svenskt bistånd till Pakistan beräknas ske under innevarande budgetår. Biståndsbehovet är påtagligt. Svenskt bistånd skulle kunna utgå i form av stöd till exempelvis familjeplaneringsprogram, oljeväxtodling, seminavel samt yrkesutbildning. Varubistånd kan visa sig utgöra en lämplig biståndsform, framhåller SIDA.

Utskottet finner, mot bakgrund av Sveriges tidigare erfarenheter av insatser i Pakistan och den beredskap som råder i fråga om planeringen av fortsatta insatser, att förutsättningar föreligger för en utbyggnad av utvecklingssamarbetet med nämnda land.

Utskottet vill erinra om att den ekonomiska utvecklingen i Pakistan lidit ett bakslag genom den förödande översvämning som drabbade landet under sensommaren 1973. Stora skador uppstod bl. a. på livsmedelslager och växande grödor. Oljekrisen har drabbat Pakistan genom kraftigt höjda priser på petroleumprodukter, handelsgödsel, vete och industriprodukter.

Mot denna bakgrund tillstyrks motionen 246 om en planeringsram på 30 milj. kr. för Pakistan. Motionen 729 torde i denna del få anses besvarad.

Peru

I motionen 330 anförs bl. a. att den peruanska utvecklingspolitiken och landets behov svarar väl mot de målsättningar som gäller för svenskt bistånd. När en utvidgning av länderkretsen för svenskt bistånd blir aktuell bör den svenska regeringen ta kontakt med den peruanska regeringen för diskussioner om framtida utvecklingssamarbete på grundval av svenskt tekniskt bistånd.

Utskottet konstaterar att inga svenska insatser tidigare varit aktuella i Peru.

Kriterierna för valet av nya mottagarländer utreds av den biståndspolitiska utredningen. I avvaktan på dess resultat bör enligt utskottets mening stor återhållsamhet iaktas beträffande större biståndsprogram i nya mottagarländer.

Mot denna bakgrund avstyrks motionen 330.

Sudan

I motionen 246 föreslås en planeringsram om 20 milj. kr.

I motionen 729 anförs att det svenska biståndet till Sudan trappades ned i samband med inre oroligheter, vilka gjorde praktiskt biståndssamarbete omöjligt. När nu stabila politiska förhållanden torde ha inträtt, finns goda skäl att återuppta det tidigare biståndet.

I motionen 730 förordas en undersökning av förutsättningarna för ökat bistånd till Sudan.

Av propositionen framgår följande.

Krediter på sammanlagt 50 milj. kr. lämnades åren 1966 resp. 1970 till Sudan för vattenprojekt. Till FN:s hjälpprogram för flyktingar och hemlösa i södra Sudan har Sverige bidragit med sammanlagt 7 milj. kr.

Som en fortsättning på det humanitära biståndet till södra Sudan har 10 milj. kr. anvisats för innevarande budgetår. En del av dessa medel kan väntas bli utnyttjade under innevarande och nästa budgetår. De planer som utarbetas i samarbete med FN:s representanter i Sudan kan komma att motivera vissa ytterligare medel under budgetåret 1975/76.

Utskottet vill erinra om att riksdagen uttalat (UU 1974:3) önskemål om en aktiv prövning av möjligheterna att göra fortsatta biståndsinsatser i Sudan. Av det som sägs i propositionen drar utskottet slutsatsen att ytterligare utredning krävs innan konkreta förslag kan framläggas för ytterligare insatser i detta land, där biståndsbehoven uppenbarligen är mycket stora.

Motionerna 246, 729 och 730 torde få anses besvarade, samtliga såvitt nu är i fråga.

Swaziland

I motionen 730 förordas att Swaziland skall bli programland för svenskt bistånd.

Enligt propositionen väntas utbetalningarna av svenskt bistånd till Swaziland under nästa budgetår öka till 8 milj. kr. Biståndet ses som ett stöd till FN:s insatser i landet och planeras i anslutning till FN:s landprogram. Därmed är ett särskilt svenskt landprogram obehövligt. Omfattningen av det svenska biståndet motiverar heller inte upprättandet av landprogram i detta fall.

Mot denna bakgrund avstyrks motionen 730 i denna del.

Sydvietnam

Av propositionen framgår följande.

Under budgetåret 1973/74 lämnades 20 milj. kr. i bistånd till återuppbyggnaden av de områden i Sydvietnam som kontrolleras av den Provisoriska revolutionära regeringen (PRR). Det svenska stödet avsåg hälso-, skogs- och vägtransportsektorerna och lämnades i form av varor.

För innevarande budgetår uppgår biståndet till PRR till 30 milj. kr. Stödet utgörs av varor med användning bl.a. inom jordbruk, vägbyggnad och hälsovård samt för att avminera bombade områden.

Inom PRR:s utvecklingsplanering ges en avgörande betydelse åt självförsörjning inom livsmedelsområdet. Stora samhällsinvesteringar avses även göras i bl. a. vägar, broar, skolor och hälsocentraler. Landets egna resurser för återuppbyggnaden av samhällets infrastruktur är fortfarande begränsade.

För budgetåret 1975/76 förordas att det svenska biståndet till PRR bör ökas till 50 milj. kr. och att det i möjligaste mån utformas som ett långsiktigt utvecklingssamarbete.

Vidare framgår av propositionen att under budgetåret 1973/74 fortsatt bidrag om 1,5 milj. kr. lämnades genom Frikyrkan Hjälp till De förenade buddistkyrkorna i Sydvietnam för hjälp till flyktingar. Det sammanlagda svenska bidraget till denna verksamhet uppgår därmed till 3 milj. kr.

Motionerna 246 och 730 berör fördelningen av biståndet mellan Sydvietnams olika delar.

I motionen 246 uttalas att planering bör igångsättas för en mera rättvis fördelning mellan Nord- och Sydvietnam samt mellan de av PRR och Saigon kontrollerade områdena. Under nuvarande oroliga förhållanden – stridshandlingarna har återigen ökat – finns det inget skäl att öka biståndet till PRR. Det föreslagna beloppet bör avse humanitära insatser över hela Sydvietnam, anser motionärerna.

I motionen 730 förordas att stödet till humanitära insatser i Sydvietnam via Frikyrkan Hjälp bör fortsätta. För detta ändamål föreslås ett belopp av 5 milj. kr. Utrymme härför kan beredas genom om disponeringar inom ramen för anslaget till katastrofhjälp och till Indokina, framhåller motionärerna.

Striderna i Sydvietnam har åter blossat upp, och befolkningen har utsatts för nya lidanden. Av allt att döma är flyktingproblemet större än någonsin, icke minst inom det område som Saigonregeringen kontrollerar.

Regeringen har den 3 april 1975 beslutat tillmötesgå en framställning från Sydvietnams provisoriska revolutionära regering (PRR) om humanitärt bistånd till ett sammanlagt värde av 12 milj. kr. Framställningen avser huvudsakligen livsmedel och mediciner.

FN:s generalsekreterare har väddat om bistånd för de hjälpinsatser som nu genomförs i Indokina av FN:s flyktingkommissarie (UNHCR) och av FN:s barnfond (UNICEF). Regeringen avser att som svar på denna väddan ställa 10 milj. kr. till förfogande för dessa organisationers hjälp till de olika parterna i Sydvietnam och Cambodja.

Vidare kommer regeringen att ställa 1 milj. kr. till Svenska Röda korsets förfogande för de internationella rödakorsinsatserna i Sydvietnam och Cambodja.

Diskussioner pågår även mellan utrikesdepartementet och Frikyrkan Hjälp om möjligheterna till ett utvidgat stöd genom De förenade buddistkyrkorna i Sydvietnam. Regeringen är beredd att lämna ytterligare bidrag så snart uppgifter erhållits om möjligheterna för buddistkyrkorna att i dag göra en effektiv katastrofinsats i Sydvietnam.

Utskottet finner att av det belopp som i propositionen föreslagits för bilateral utvecklingssamarbete 5 milj. kr. bör anslås till insatser för flyktingar

genom Frikyrkan Hjälp, avseende ytterligare stöd genom De förenade buddistkyrkorna i Sydvietnam. Därutöver torde insatser för flyktingar i de olika delarna av Sydvietnam vid behov få bestridas med katastrofhjälpsmedel.

Med hänvisning till det som här anförts tillstyrks motionen 730 och avstyrks motionen 246, båda såvitt nu är i fråga.

I motionen 733 föreslås att 150 milj. kr. skall anvisas till PRR. Med hänvisning till vad som tidigare anförts avstyrks motionen i denna del.

Tanzania

I motionerna 246 och 729 föreslås planeringsramar om 200 milj. kr. resp. 210 milj. kr. I propositionen föreslås en planeringsram om 250 milj. kr.

I motionen 729 föreslås samtidigt att extra bidrag över anslaget till katastrofbistånd övervägs om livsmedelsläget i landet förvärras eller risk uppkommer att utvecklingsplanerna varaktigt försenas.

Propositionens förslag överstiger med 50 milj. kr. vad SIDA begärt.

Bakgrunden till propositionens förslag är att Tanzania nu befinner sig i en svår ekonomisk kris. Den beror i huvudsak på den internationella ekonomiska utvecklingen med kraftiga kostnadsstegringar på energi och livsmedel, den svåra torkan som drabbat Tanzania samt de strukturproblem som har följt av den snabbt genomförda reformpolitiken. Sverige har blivit en ännu viktigare biståndsgivare sedan biståndet från Kina börjat trappas ned.

Under hänvisning till vad som här anförts avstyrker utskottet motionerna 246 och 729 i denna del.

Yemen

I motionen 732 förordas att Demokratiska folkrepubliken Yemen upptas som programland för svenskt bistånd samt att 20 milj. kr. anvisas för nästa budgetår.

Frågan om kriterier för ländervalet ingår i den biståndspolitiska utredningens uppdrag. I avvaktan på utredningens resultat bör stor återhållsamhet iakttas beträffande större biståndsprogram i nya mottagarländer.

Av detta skäl avstyrks motionen 732.

Zambia

Målet för det svenska biståndet till Zambia har varit att bidra till landets utveckling enligt riktlinjerna i utvecklingsplanen samt att stödja Zambia i försöken att uppnå ett eftersträvat ekonomiskt och politiskt oberoende i förhållande till de portugisiska besittningarna och Sydrhodesia.

I propositionen framhålls att Zambia tack vare sina koppartillgångar inte

tillhör de fattigaste länderna och att landet inte heller tillhör dem som drabbats hårdast av den senaste tidens internationella prisstegringar. Landets ansträngningar att för sina transporter göra sig oberoende av de av vita befolkningsminoriteter styrda grannländerna har emellertid varit kostsamma och motiverat särskilda internationella biståndsinsatser.

Det svenska biståndet inriktas främst på kommunikationer och på andra av Zambia prioriterade områden som landsbygdsutveckling, Kooperation, hälso- och sjukvård samt kraftförsörjning.

Samtliga svenska insatser i Zambia har ett betydande inslag av utbildning. Sedan budgetåret 1973/74 ingår varubistånd i utvecklingssamarbetet.

I motionen 246 förordas att planeringsramen för Zambia fastställs till 45 milj. kr., dvs. samma belopp som det beräknade medelsbehovet för innevarande budgetår. Motionärerna framhåller att utvecklingen av Zambias exportinkomster motiverar att den svenska hjälpen trappas ned. Sverige bör kunna fortsätta med att ge tekniskt bistånd, men den finansiella överföringen bör minska till förmån för ökat bistånd till andra mer behövande länder.

I motionen 730 förordas en i förhållande till regeringens förslag med 10 milj. kr. förhöjd planeringsram för Zambia på 65 milj. kr. Motionärerna hänvisar till Zambias politiska nyckelroll och anser att Sverige bör stärka de oberoende staterna i södra Afrika.

Utskottet ansluter sig beträffande planeringsram för budgetåret 1975/76 till propositionens förslag och avstyrker därför motionerna 246 och 730 i denna del.

I samband med medelsanvisningen redovisas under punkten 27 (Bilateralt utvecklingssamarbete) här nedan utskottets hemställan angående yrkandena i dels motionen 248, i vad avser beräkning av medel för MPLA, dels motionerna 250, 251, 732 och 733.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen anser motionen 1975:246, i vad avser utvecklingssamarbete med Angola och Moçambique, besvarad med vad utskottet anfört,
2. att riksdagen avslår motionen 1975:248 i vad avser villkorslöst stöd till MPLA,
3. att riksdagen avslår motionen 1975:729 i vad avser beräkning av planeringsram för Angola,
4. att riksdagen avslår motionen 1975:730 i vad avser Angola som programland för svenskt bistånd,
5. att riksdagen anser motionen 1975:730, i vad avser fördelningen av det svenska biståndet till Angola, besvarad med vad utskottet anfört,
6. att riksdagen avslår motionerna 1975:729 och 1975:730 i vad

- avser planeringsram för Bangladesh,
7. att riksdagen med anledning av motionen 1975:246 och med avslag på motionen 1975:730, båda såvitt nu är i fråga, ger regeringen till känna vad utskottet anfört om planeringsram för Botswana,
 8. att riksdagen avslår motionen 1975:246 i vad avser biståndet till Cuba,
 9. att riksdagen avslår motionen 1975:729 i vad avser planeringsram för Cuba,
 10. att riksdagen avslår motionen 1975:246 i vad avser vissa förhandlingar med Demokratiska Republiken Vietnams regering,
 11. att riksdagen avslår motionerna 1975:246 och 1975:729 i vad avser planeringsram för Demokratiska Republiken Vietnam,
 12. att riksdagen avslår motionen 1975:729 i vad avser papperskombinatet i Demokratiska Republiken Vietnam,
 13. att riksdagen anser motionen 1975:246, i vad avser bistånd till Etiopien, besvarad med vad utskottet anfört,
 14. att riksdagen avslår motionen 1975:246 i vad avser planeringsram för Guinea-Bissau,
 15. att riksdagen avslår motionerna 1975:729 och 1975:730 i vad avser planeringsram för Indien,
 16. att riksdagen avslår motionen 1975:246 i vad avser planeringsram för Kenya,
 17. att riksdagen avslår motionen 1975:730 i vad avser Lesotho och Swaziland som programländer för svenskt bistånd,
 18. att riksdagen med anledning av motionen 1975:246 ger regeringen till känna vad utskottet anfört angående planeringsram för Pakistan,
 19. att riksdagen anser motionen 1975:729, i vad avser det framtida biståndet till Pakistan, besvarad med vad utskottet anfört,
 20. att riksdagen avslår motionen 1975:330 angående framtida bistånd till Peru,
 21. att riksdagen anser motionerna 1975:246, 1975:729 och 1975:730, i vad avser bistånd till Sudan, besvarade med vad utskottet anfört,
 22. att riksdagen avslår motionen 1975:246 i vad avser biståndet till Sydvietnam,
 23. att riksdagen med anledning av motionen 1975:730, i vad avser stöd via Frikyrkan Hjälper till humanitära insatser i Sydvietnam genom De förenade buddistkyrkorna, ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
 24. att riksdagen avslår motionen 1975:246 i vad avser planeringsram för Tanzania,
 25. att riksdagen avslår motionen 1975:729 i vad avser planerings-

- ram för Tanzania,
26. att riksdagen avslår motionen 1975:729 i vad avser förutsättningar för ökade insatser i Tanzania,
27. att riksdagen avslår motionen 1975:246 i vad avser planeringsram för Zambia,
28. att riksdagen avslår motionen 1975:730 i vad avser planeringsram för Zambia.

7. Humanitärt bistånd och utbildningsstöd till befrielseströmmar i Afrika

Propositionen (s. 63–64)

Regimförändringen i Portugal förändrade med ett slag situationen i de portugisiska kolonierna i Afrika. Föredragande statsrådet har tidigare behandlat Sveriges samarbete med Guinea-Bissau och Moçambique. För fortsätta insatser i Angola, Sydafrika, Namibia och Sydrhodesia och för övriga ändamål under denna anslagspost beräknas preliminärt sammanlagt 30 milj. kr. under budgetåret 1975/76. Stödet till motsvarande verksamhet uppgår innevarande budgetår till 15 milj. kr. Det ankommer på beredningen för studiestöd och humanitärt bistånd till afrikanska flyktingar och nationella befrielseströmmar att föreslå hur medlen skall fördelas.

Mötsättningarna i de av vita befolkningsminoriteter styrda Sydafrika, Namibia och Sydrhodesia har tilltagit under året. Antalet flyktingar från dessa länder har ökat. Den namibiska befrielseströmmen SWAPO har under året erhållit svenskt stöd för insatser inom utbildning, hälsovård och jordbruk med 600 000 kr. Ytterligare insatser kan behövas för det ökande antalet namibiska flyktingar i Zambia. Efter vädjan från kommissarien för FN:s Namibiaråd har Namibiafonden fått ett första svenskt bidrag på 100 000 kr. Vad avser de sydrhodesiska befrielseströmmarna har ZANU under året fått ett bidrag på omkring 1 milj. kr. för sin civila verksamhet, medan ZAPU fått ett bidrag på 50 000 kr. för sin välfärdsfond. Den sydafrikanska befrielseströmmen ANC har erhållit kläder och andra civila förnödenheter för medlemmar i Tanzania och Zambia. Utvecklingen i Sydrhodesia och Namibia kan komma att motivera betydligt ökade insatser under budgetåret 1975/76.

För bistånd till afrikanska flyktingar samt för bidrag till försvar av politiska fångar och hjälp till deras familjer beräknas under innevarande budgetår ca 8 milj. kr.

Motionerna

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels motionen 1975:730 av herr Helén m. fl. (fp), i vad avser hemställan att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen

anförs om större och mer kontinuerliga bidrag till befrielse rörelserna i Rhodesia, Namibia och Sydafrika (punkt 24),

dels motionen 1975:1152 av herr Hermansson m. fl. (vpk), i vad avser förslag att riksdagen beslutar anslå 10 milj. kr. för budgetåret 1975/76 till ANC i Sydafrika att disponeras fritt av rörelsen (punkt 3).

dels motionen 1975:1153 av herr Hermansson m. fl. (vpk), vari föreslås att riksdagen under C 2, Bilaga 5 i budgetpropositionen, beslutar anvisa ett belopp av 5 000 000 kr. till eritreanska befrielse rörelsen, ELF,

dels motionen 1975:1165 av herrar Olsson i Kil och Ahlmark (fp), vari hemställs att riksdagen beslutar ge regeringen i uppdrag att ta upp förhandlingar med befrielse rörelserna i Sydafrika, Namibia och Rhodesia om långtidsavtal som säkerställer ett snabbt växande svenskt bistånd.

Utskottet

Bidrag till befrielse rörelserna i Rhodesia, Namibia och Sydafrika föreslås i motionerna 730, 1152 och 1165. I propositionen beräknas fortsatta insatser av detta slag liksom för insatser i Angola och för bistånd till afrikanska flyktingar samt för bidrag till försvar av politiska fångar och hjälp till deras familjer sammanlagt 30 milj. kr. under budgetåret 1975/76. Stödet till motsvarande verksamhet uppgår innevarande budgetår till 15 milj. kr.

Den namibiska befrielse rörelsen SWAPO har under året erhållit stöd med 600 000 kr. I propositionen sägs att ytterligare insatser kan behövas för det ökande antalet namibiska flyktingar i Zambia. Efter vädjan från kommissarien för FN:s Namibiaråd har Namibiafonden fått ett första svenskt bidrag på 100 000 kr. Vad avser de sydrhodesiska befrielse rörelserna har ZANU under året fått ett bidrag på ca 1 milj. kr. för sin civila verksamhet medan ZAPU fått ett bidrag på 50 000 kronor för sin välfärdsfond. Den sydafrikanska befrielse rörelsen ANC har erhållit kläder och andra civila förnödenheter för medlemmar i Tanzania och Zambia. I propositionen framhålls att utvecklingen i Sydrhodesia och Namibia kan komma att motivera betydligt ökade insatser under budgetåret 1975/76.

De politiska spänningarna i ifrågavarande länder i södra Afrika fortsätter. Det är i dagens läge svårt att bedöma vilka möjligheter de olika befrielse rörelserna har att förmedla sådant humanitärt bistånd och utbildningsstöd som Sverige önskar lämna i enlighet med rekommendationer från FN:s generalförsamling.

Hithörande frågor diskuteras i beredningen för studiestöd och humanitärt bistånd till afrikanska flyktingar och nationella befrielse rörelser (flyktingberedningen). Det åligger beredningen att avge förslag till SIDA i dessa ärenden. I enlighet med ett önskemål som uttalats av 1974 års riksdag (UU 1974:3) har flyktingberedningen nu ett parlamentariskt inslag. I beredningen ingår dessutom representanter för olika organisationer och institutioner som har manifesterat intresse för och har erfarenheter av insatser på detta område.

Utskottet vill inte utesluta att en betydande ökning av biståndet till ifrågavarande rörelser kan komma att aktualiseras. Det framgår av ovanstående redogörelse att medel härför har beräknats i propositionen.

Med hänsyn till det som här anförts avstyrker utskottet motionen 1152. Motionerna 730 och 1165 torde därmed få anses besvarade.

I motionen 1153 föreslås bidrag till den eritreanska befrielse rörelsen, ELF. Ett motsvarande motionsyrkande avlogs av 1974 års riksdag (UU 1974:3) med hänvisning till gällande riktlinjer för humanitärt svenskt bistånd och utbildningsstöd till afrikanska befrielse rörelser. Dessa riktlinjer återfinns i statsutskottets utlåtande 1969:62. Därav framgår att grunden för detta bistånd utgörs av resolutioner av FN:s generalförsamling som Sverige kunnat stödja.

Utskottet konstaterar att resolutioner av detta slag inte föreligger i fråga om den i motionen 1153 nämnda rörelsen. Med hänvisning härtill avstyrks motionen 1153.

Utskottets hemställan angående yrkandena i motionen 1152 i vad avser anslaget till ANC i Sydafrika samt motionen 1153 i vad avser anslaget till den eritreanska befrielse rörelsen redovisas under punkten 27 (Bilateralt utvecklingssamarbete).

Utskottet hemställer

1. att riksdagen anser motionen 1975:730 i vad avser bidrag till befrielse rörelserna i Rhodesia, Namibia och Sydafrika besvarad med vad utskottet anför,
2. att riksdagen anser motionen 1975:1165 besvarad med vad utskottet anför.

8. Stöd till regionala program

Propositionen (s. 25)

Vid FN:s extra generalförsamling år 1974 slogs fast att fördjupad och utvidgad regional samverkan mellan u-länderna stärker deras roll i den internationella ekonomin. Sådan samverkan, som förekommer i olika former, kan bidra till ett minskat ekonomiskt beroende av de rika länderna. Det kan underlätta arbetsfördelning mellan länderna och ge behövligt underlag för kostnadskrävande samhällsinvesteringar.

Regionalt samarbete som syftar till att stärka de medverkande u-ländernas möjligheter att självständigt utforma en utvecklingspolitik till förmån för folken ligger i linje med det svenska utvecklingssamarbetet. Utifrån denna grundsyn har svenskt bistånd, efter prövning i varje enskilt fall, lämnats till olika ändamål under en följd av år.

De bidrag till olika regionala verksamheter som i propositionen föreslås för budgetåret 1975/76 uppgår till sammanlagt över 50 milj. kr. Mer än

hälften av detta belopp avser bidrag till Afrikanska utvecklingsbanken och Afrikanska utvecklingsfonden. Bidrag lämnas vidare till ett projekt på råvaruhandelns område som ingår i de alliansfria staternas handlingsprogram för ekonomiskt samarbete mellan u-länderna. För bistånd till Östafrikanska gemenskapen beräknas 15 milj. kr. Detta bistånd innefattar såväl krediter som personalbistånd. Vidare lämnas stöd till ett forskningsinstitut för utveckling och ekonomisk planering i Dakar samt till en östafrikansk mellanstatlig organisation för gräshoppsbekämpning. Sverige finansierar också regionala konferenser och seminarier på bl. a. befolknings-, utbildnings- och sysselsättningsområdena.

Motionen

I motionen 1975:730 av herr Helén m. fl. (fp) hemställs att riksdagen uttalar sig för ytterligare svenska insatser till stöd för regionalt samarbete i enlighet med vad som anförs i motionen (punkt 12).

Utskottet

Riksdagen underströk år 1974 (UU 1974:3) att Sverige i olika sammanhang internationellt redovisat en mycket positiv inställning till regionalt samarbete mellan u-länderna. Ett icke obetydligt svenskt stöd lämnas till sådant samarbete. Regionalt samarbete kan omfatta en rad skilda verksamheter och förutsättningen för svenska insatser varierar väsentligt, beroende på förhållandena i varje särskilt fall. Detta gäller även samarbetet med de regionala utvecklingsbankerna, vilka dock uppvisar väsentliga skillnader beträffande uppbyggnad och verksamhetsinriktning och därmed också har olika värde som förmedlare av svenskt bistånd. Det tidigare citerade avsnittet ur propositionen 1975:1 innehåller en sammanfattande beskrivning av pågående svenskt stöd till regionala program. En detaljerad översikt lämnades också i utskottets betänkande i fjol rörande utvecklingssamarbetet (UU 1974:3, s. 23–24).

Av SIDA:s anslagsframställning avseende nästa budgetår framgår bl. a. att inom SIDA företagits en kartläggning av regionala program, vilken styrelsen avser att inom kort överlämna som underlag för fortsatta överväganden. SIDA anför bl. a. följande:

Förutsättningar föreligger för ytterligare svenska bidrag inom de här nämnda verksamhetsområdena. En typ av regionala insatser, som kan vara av intresse för Sverige, är sådana som syftar till att lösa ett regionalt problem som flera länder har gemensamt och måste lösas i samverkan. Det kan röra regleringar av floder – ett aktuellt exempel är Ganges och Bramaputra, vilkas översvämningar hårt drabbar Indien och Bangladesh och som endast kan regleras genom flernationella insatser. På tele- och vägbyggnadsområdena finns en rad exempel på lämpliga insatser, där finansieringen kan ske i samverkan med utvecklingsbanker eller inom ramen för särskilda kon-

sortier. Vissa projekt av regional karaktär på de nämnda områdena kan visa sig intressanta för svenska företag, som i vissa fall också skulle kunna bidra till att lösa de administrativa problemen i sammanhanget.

Inom ramen för FN-programmens verksamhet blir större investeringar av regional karaktär stundom eftersatta. Också i sådana sammanhang skulle svensk finansiering och engagerandet av svenska företag kunna tänkas ha gynnsamma utvecklingseffekter.

Utskottet finner det angeläget att undersökningarna fortsätter för att utvärdera möjligheten att stödja regionala projekt vars målsättning ligger i linje med den svenska biståndspolitik. Bl. a. torde det pågående utredningsarbetet kunna belysa möjligheterna att ge stöd till regionala projekt vilkas syfte är att förebygga naturkatastrofer.

Motionen 730 får anses besvarad i denna del.

Utskottet hemställer

att riksdagen anser motionen 1975:730, i vad avser stöd för regionalt samarbete, besvarad med vad utskottet anfört.

9. Stöd till internationella biståndsprogram

Propositionen (s. 40–52)

Den i propositionen lämnade beräkningen av medelsbehovet under budgetåret 1975/76 för bidrag till de internationella biståndsprogrammen redovisas under punkten 26 här nedan.

Ur propositionen må i övrigt följande refereras.

Sverige kanaliserar f. n. drygt 35 % av biståndsanslagen genom multilaterala organisationer. Detta speglar, som framhölls i prop. 1974:1, bil. 5 (s. 24–25), vår positiva inställning till multilateralt bistånd. Den svenska andelen av medlemsstaternas bidrag till organisationerna är också betydande – t. ex. 11 % inom UNDP, nästan 18 % inom UNICEF och 4 % inom IDA. De svenska åtagandena inom de olika institutionerna utgår från en värdering av i vilken utsträckning verksamheten överensstämmer med de grundläggande målen för den svenska biståndspolitik. Hänsyn tas även till andra länders beredvillighet att öka sina bidrag till organisationerna enligt principen att det bör finnas en rimlig balans mellan de olika givarländernas insatser. I dagens läge är biståndsbehoven osedvanligt stora och angelägna, samtidigt som flera i-länder visat en återhållsam attityd till ökning av sina multilaterala bidrag. Under dessa förhållanden finns det skäl att i mindre utsträckning än tidigare göra de svenska bidragen avhängiga av andra länders bidrag. Sverige bör således vara berett att öka sin andel av bidragen till de organisationer som främjar mål som ligger i linje med den svenska biståndspolitik. Beträffande bidragsgivning till organisationer som i mindre utsträckning främjar dylika mål är en mer avvaktande hållning motiverad.

Flertalet internationella organisationer budgeterar sin verksamhet i amerikanska dollar. Minskningen av dollarns värde i förhållande till flertalet

andra valutor har ofta inneburit att en nominellt oförändrad bidragsnivå har tvingat fram en begränsning av verksamheten. Samtidigt har den internationella inflationen medfört att bidragen har urholkats. Möjligheten har därmed minskat för de multilaterala biståndsorganen att möta de mest drabbade u-ländernas ökade biståndsbehov. Som tidigare anförts förefaller det i dag inte sannolikt att den särskilda fonden inom FN till förmån för de mest drabbade u-länderna kommer till stånd som en betydande kanal för multilateralt bistånd. De medel, som har beräknats för särskilda fonder under detta anslag bör, om så bedöms lämpligt, i så fall utnyttjas för att på annat sätt stödja de hårdast drabbade u-länderna.

I propositionen redogörs närmare för samarbetet inom FN:s utvecklingsprogram (UNDP), FN:s barnfond (UNICEF), Internationella Utvecklingsfonden (IDA), regionala utvecklingsbanker, Internationella Livsmedelsprogrammet (WFP), 1971 års konvention om livsmedelshjälp (FAC), FN:s flyktingkommissariat (UNHCR), FN:s hjälpprogram för Palestinaflyktingar (UNRWA), FN:s befolkningsfond (UNFPA) samt UNCTAD/GATT:s internationella handelscentrum (ITC).

Vidare redovisas bl. a. insatser för multilateralt katastrofbistånd, anslag för nya biståndsfonder och vissa andra multilaterala bidrag.

Motionerna

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels motionen 1975:730 av herr Helén m. fl. (fp), i vad avser hemställan att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om svenskt stöd till Internationella Utvecklingsfonden, IDA (punkt 11) samt att riksdagen uttalar sig för ökat stöd till FN:s ombildade kapitalfond för insatser i de minst utvecklade u-länderna i enlighet med vad som anförts i motionen (punkt 13),

dels motionen 1975:731 av herr Hermansson m. fl. (vpk), i vad avser hemställan att riksdagen avvisar begäran under punkt C 1 i budgetpropositionens bilaga 5 om 284,6 milj. kr. till IDA och de regionala utvecklingsbankerna samt att riksdagen beslutar om Sveriges utträde ur Världsbanksgruppen,

dels motionen 1975:1154 av herr Olof Johansson i Stockholm m. fl. (c), vari hemställs att riksdagen beslutar att bemyndiga regeringen att utbetala 252,1 milj. kr. till Internationella Utvecklingsfonden (IDA) först om Världsbanksgruppen garanterar att inga beslut om bistånd kommer att fattas gällande Saigon-regimen i Sydvietnam eller Chile (punkt 1) samt att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag om annullering av överenskommelsen om den fjärde påfyllnaden till IDA, om Världsbanksgruppen beslutar om bistånd till Saigon-regimen i Sydvietnam eller Chile före 1 juli 1976 under förutsättning att överenskommelsen om påfyllnaden vid beslutstidpunkten trätt i kraft (punkt 2); samt att uppdra åt regeringen att

ta initiativ till överläggningar med industri- och oljeproducentländer som har intresse för att i likhet med Sverige lämna bidrag till FN:s särskilda fond och därmed fullfölja FN-beslutet (punkt 3).

Utskottet

Internationella utvecklingsfonden (IDA)

I motionen 730 diskuteras storleken av det svenska anslaget till IDA. Regeringen har angivit medelsbehovet för nästa budgetår till 252 milj. kr. I SIDA:s anslagsframställning beräknades ett anslag på 280 milj. kr. Utskottet har erfaren att det vid beräkning av sistnämnda belopp förbisetts att en viss valutakompensation som Sverige tidigare haft att erlagga numera inte är aktuell.

I motionen framhålls vidare att det är ytterst angeläget att IDA får tillfälle att ytterligare bygga ut sin verksamhet. Från svensk sida bör man därvid liksom hittills arbeta för fortsatta positiva förändringar i fondens verksamhetsinriktning och ett större u-landsinflytande.

De i motionen anförda synpunkterna strider ej mot den officiella svenska inställningen till samarbete med IDA.

Beträffande denna organisation har SIDA i sin anslagsframställning bl. a. anfört följande:

I teknisk och administrativ mening är Världsbanken/IDA en effektiv biståndsorganisation med stor auktoritet och ett betydande inflytande. Bland dess personal finns en stor fond av kunskap och erfarenhet. En källa till kritik har emellertid varit IDA:s benägenhet att föregripa mottagarländernas initiativ i utvecklingssamarbetet, både vad gäller planering och projektgenomförande. Vidare sätter IDA inte sällan långtgående villkor för lånen.

I projektbedömningen, som är utslagsgivande för bankens/fondens lånebeslut, ingår delvis andra värderingar än de som de svenska statsmakterna omfattar. Inte sällan förefaller sådana mål – som politisk stabilitet, total tillväxt av landets bruttonationalprodukt och företagsekonomisk lönsamhet väga tyngre i fondens värderingar än i svenska biståndsmålsättningar. Politiskt och ekonomiskt oberoende, social utveckling, inkomstutjämning och stöd till eftersatta grupper betyder å andra sidan mer för projektbedömningen inom det svenska direkta biståndet.

IDA synes föredra långivning till enskilda projekt framför stöd till större sektorer. Detta förhållande kan tillsammans med Världsbankens/IDA detaljerade kriterier för projektbedömning som ursprungligen tillkom för bedömning av stora infrastrukturprojekt försvåra lån för exempelvis landsbygdsvägar, hälso- och sjukvårdsprogram, insatser till förmån för eftersatta grupper etc.

Bankens president har uttalat sig för en satsning på de 40 procent fattigaste av befolkningen i olika u-länder. Man kan dock förmärka en viss diskrepans mellan å ena sidan uttalanden och de dokument av policynatur som har publicerats av banken för olika biståndssektorer, och å andra sidan de kriterier för projektbedömning som i praktiken tillämpas vid projektplanering och granskning på fältet.

Utskottet noterar i detta sammanhang att Världsbanksgruppens roll för att kanalisera resurser från de rika till de fattiga länderna snarast har ökat under senare tid.

Sålunda har initiativet i fråga om resursanskaffning till de hårdast drabbade länderna nu alltmera övertagits av den s. k. utvecklingskommittén inom Världsbanken och Valutafonden. Sverige är medlem i kommittén.

Motionen 730 torde få anses besvarad med den redogörelse som här lämnats.

I motionen 731 föreslås att Sverige skall utträda ur Världsbanksgruppen. Vidare föreslås att riksdagen skall avvisa regeringens begäran om anslag för dels Internationella utvecklingsfonden, dels de regionala utvecklingsbankerna.

Statsmakternas inställning är att våra möjligheter att påverka Världsbanksgruppen så att den bättre tillgodoser de fattiga folkens behov och krav kan tillvaratas endast om vi stannar kvar inom organisationen. Det råder inget tvivel om att detta också ligger i u-ländernas intresse.

I ett anförande i riksdagen den 31 oktober 1974 framhöll statsrådet Sigurdson att vi från svensk sida särskilt under senare tid haft anledning att redovisa en från Världsbankens politik avvikande mening i vissa frågor. Regeringen följer Världsbankens verksamhet med stor uppmärksamhet. Statsrådet tillade att u-länderna själva är ytterst angelägna om en fortsatt hög aktivitet i Världsbankens hjälpverksamhet.

Den regionala institution som äsyftas i motionen 731 är Afrikanska utvecklingsbanken och dess särskilda fond för mjuk utlåning. Dessa afrikanska institutioner har inte något samband med Världsbanksgruppen. Afrikanska utvecklingsbanken och fonden utgör potentiellt mycket viktiga organ för regionalt ekonomiskt samarbete i Afrika. Fonden erhåller merparten av sitt kapital från de rika länderna, men de afrikanska länderna har förbehållits 50 % av röststyrkan i fondens styrelse.

Med hänvisning till det som här anförts avstyrker utskottet motionen 731.

I motionen 1154 diskuteras frågan om bistånd från Världsbanksgruppen till Saigon-regimen i Sydvietnam och till Chile. Motionens förslag är liktydigt med dels att Sverige inte skall verkställa den i propositionen föreslagna förskottsbetalningen till IDA innan överenskommelsen om påfyllnaden trätt i kraft, dels att denna överenskommelse skall annulleras om Världsbanksgruppen beslutar om bistånd till Saigon-regimen eller till Chile före den 1 juli 1976.

Utskottet konstaterar att ifrågavarande överenskommelse om påfyllnaden av IDA:s resurser har trätt i kraft genom att USA har godkänt överenskommelsen den 17 januari 1975. Härigenom föreligger en förpliktelse för Sverige att betala de två återstående årsbidragen för 1975/76 och 1976/77 i enlighet med propositionens förslag. Underlåtenhet att göra detta skulle innebära att Sverige bröt en internationell överenskommelse. Det i propo-

sitionen begärda bemyndigandet att betala årsbidraget för 1975/76 även om nämnda överenskommelse ej trätt i kraft är således inte längre aktuellt. Detsamma gäller det därtill anknutna yrkandet i motionen 1154.

Sverige har konsekvent drivit en negativ inställning till långivning från Världsbanksgruppen till Chile efter Allende-regimens fall eller till Saigon-regimen.

Under hänvisning till det som här anförts avstyrker utskottet motionen 1154 i denna del.

FN:s kapitalfond

I motionen 730 förordas ökat stöd till FN:s ombildade kapitalfond.

Utskottet vill erinra om att FN:s kapitalutvecklingsfond upprättades av 1966 års generalförsamling med enbart u-ländernas stöd. Fondens uppgift var att på förmånliga villkor eller gåvobasis lämna bistånd till investeringsprojekt i u-länderna. De sammanlagda bidragen till fonden åren 1967–1973 uppgick till knappt 5 milj. dollar, huvudsakligen i icke konvertibla valutor. Fram till början av år 1974 hade endast ett projekt – till ett värde av knappt 300 000 dollar – godkänts.

På förslag av ett antal i-länder beslöt generalförsamlingen år 1973 att omvandla fonden till förmån för i första hand de minst utvecklade länderna. Därefter har för första gången vissa i-länder lämnat bidrag till fonden. För åren 1974 och 1975 har Nederländerna bidragit med 4,9 milj. dollar, Norge med 1,6 milj. dollar och Danmark med 0,5 milj. dollar. Ett första svenskt bidrag på 10 milj. kr., 40 % av de sammanlagda bidragen för 1975, har föreslagits i budgetpropositionen.

Fondens sammanlagda tillgångar beräknas uppgå till ca 16 milj. dollar. Ett drygt tiotal projekt har godkänts under senare delen av 1974 och ytterligare ett tiotal projekt kommer att godkännas under detta år.

Erfarenheten av kapitalfondens verksamhet är sålunda hittills ringa. Utskottet vill uttala förhoppningen att fondens framtida kapacitet kan förstärkas så att den kan komma att utvecklas till ett effektivt instrument för landsbygdsutveckling för de fattigaste folkgrupperna.

Sverige bör då vara berett att kommande år ytterligare öka stödet.

Motionen 730 torde få anses besvarad i denna del.

FN:s särskilda fond för de krisdrabbade länderna

I motionen 1154 föreslås att överläggningar upptas med industri- och oljeproducentländer som har intresse för att i likhet med Sverige lämna bidrag till FN:s särskilda fond och därmed fullfölja FN-beslutet om dess verksamhet.

Utskottet vill erinra om att fondens inrättande beslutades av 1974 års extra generalförsamling. I fondens styrelse ingår bl. a. Sverige. Fonden har

inte fått några bidrag. För att den skall kunna bli en kanal för omfattande bistånd förutsätts att både de stora i-länderna och oljeländerna bidrar. Ett samförstånd om bidragsgivningen saknas än så länge. I avsaknad av medel har fondstyrelsen för närvarande inga konkreta arbetsuppgifter. I dagsläget, när de stora givarländerna är låsta i sina positioner, förefaller utrymmet för svenska initiativ i denna fråga vara ytterst begränsat.

Motionen 1154 torde få anses besvarad i denna del.

Utskottets hemställan angående yrkandet i motionerna 1975:731, i vad avser anslag till IDA och de regionala utvecklingsbankerna, redovisas under punkten 26 (Bidrag till internationella biståndsprogram) här nedan.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen anser motionen 1975:730, i vad avser stöd till Internationella utvecklingsfonden (IDA), om ökat stöd till FN:s kapitalfond, besvarad med vad utskottet anfört,
2. att riksdagen avslår motionen 1975:731, i vad avser utträde ur Världsbanksgruppen,
3. att riksdagen anser motionen 1975:1154, i vad avser utbetalning av 252,1 milj. kr. till Internationella utvecklingsfonden (IDA), besvarad med vad utskottet anfört,
4. att riksdagen avslår motionen 1975:1154, i vad avser förslag om annullering av överenskommelsen om den fjärde påfyllnaden till IDA,
5. att riksdagen anser motionen 1975:1154, i vad avser överläggningar om bidrag till FN:s särskilda fond, besvarad med vad utskottet anfört.

10. Stöd till enskilda organisationers verksamhet

(avseende bl. a. sjukvård, utbildning samt fackligt och kooperativt arbete)

Propositionen (s. 71)

De sammanlagda bidragen till internationella och svenska *enskilda organisationer* uppgick under budgetåret 1973/74 till drygt 50 milj. kr. För innevarande och nästa budgetår beräknas denna bidragsgivning öka kraftigt.

Bidrag till internationella enskilda organisationer för i huvudsak verksamhet inom befolkningsområdet uppgick under budgetåret 1973/74 till 21 milj. kr. och beräknas för innevarande budgetår uppgå till 30 milj. kr. För budgetåret 1975/76 föreslår SIDA ett ökat bidrag till Internationella familjeplaneringsförbundet (IPPF). Denna organisation förmedlar bistånd till familjeplaneringsverksamhet som bedrivs av medlemsorganisationer i u-länder. Enligt SIDA:s förslag har en utfästelse gjorts till IPPF om ett svenskt bidrag på 25 milj. kr. för vart och ett av budgetåren 1975/76–1977/78. Inom

ramen för en treårig utfästelse på 4,5 milj. kr. för budgetåren 1973/74–1975/76 kommer bidrag att lämnas till Världskyrkorådets befolkningsprogram.

Under budgetåret 1973/74 lämnades bidrag på ca 16 milj. kr. till svenska enskilda organisationer för katastrofinsatser, för stöd till offren för rasförtryck och kolonialism i Södra Afrika samt för informationsverksamhet i Sverige. Mot bakgrund av de enskilda organisationernas viktiga roll på dessa områden räknar jag med ett ökat medelsbehov för denna biståndsgivning under innevarande och nästa budgetår.

Bidragen till de svenska enskilda organisationernas utvecklingsfrämjande verksamhet har ökat kraftigt under de senaste åren. Under innevarande budgetår står 30 milj. kr. till förfogande för detta ändamål. En växande andel av stödet har lämnats till missionssamfundet. Denna andel uppgick budgetåret 1973/74 till ca 80 %. Under perioden 1962/63–1973/74 har bidragen fördelats regionalt med 60 % till Afrika, 30 % till Asien och 10 % till Latinamerika. Huvuddelen av bidragen har lämnats för verksamhet i Sveriges programländer. Stödet har inriktats på undervisning, sjuk- och hälsovård samt landsbygdsutveckling.

Vid prövning av bidrag till enskilda organisationers verksamhet är det angeläget att försäkra sig om att projekten är väl förankrade i mottagarlandets allmänna utvecklingssträvanden. Bidragen bör i första rummet avse stöd till det utvecklingssamarbete som bedrivs av u-ländernas egna enskilda organisationer. Även i framtiden bör gälla att de statliga bidragen skall stödja verksamhet till vilken de enskilda svenska organisationerna själva ger betydande bidrag. Liksom hittills skall bidrag även kunna lämnas för verksamhet i länder utanför programländernas krets. Denna bidragsgivning bör också kunna avse nya former för utbildningsstöd. För budgetåret 1975/76 beräknas i enlighet med SIDA:s förslag 35 milj. kr. för bidrag till enskilda organisationer. En betydande del av dessa medel kan även fortsättningsvis väntas gå till missionssamfundens verksamhet. Det är dock angeläget att den inledda bidragsgivningen för stöd till fackligt arbete får ökad omfattning.

Motionerna

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels motionen 1975:246 av herr Bohman m. fl. (m), i vad avser hemställan att riksdagen hemställer att inom ramen för beviljade anslag ett belopp om 50 milj. kr. skall utgå till missionens och de humanitära organisationernas biståndsverksamhet (punkt 17).

dels motionen 1975:329 av herr Karlhagen (c), vari hemställs att riksdagen uttalar att en undersökning bör ske av möjligheterna att i ökad utsträckning kanalisera svenskt bilateralt katastrofbistånd via missionsorganisationerna.

dels motionen 1975:729 av herr Fälldin m. fl. (c), i vad avser hemställa att riksdagen beslutar ge regeringen till känna vad i motionen under rubriken "Fackföreningsrörelsen och Kooperationen" anförts beträffande ökat stöd till uppbyggandet av fackliga och kooperativa organisationer i u-länderna (punkt B.11),

dels motionen 1975:730 av herr Helén m. fl. (fp), i vad avser hemställa att riksdagen begär att bestämmelserna beträffande bidrag genom enskilda organisationer tillämpas med sådan smidighet att hänsyn kan tas till de stora olikheterna i de frivilliga organisationernas karaktär och resurser (punkt 38) samt att riksdagen uttalar att inga välmotiverade insatser av mission och andra frivilliga organisationer skall bli utan bidrag på grund av brist på pengar utan att om så behövs erforderliga medel tas fram genom omfördelning mellan anslag (punkt 39),

dels motionen 1975:1145 av herr Andersson i Nybro m. fl. (c), vari hemställs att riksdagen beslutar som sin principiella uppfattning att uttala att en kraftig höjning bör ske av biståndet på kooperationens område,

dels motionen 1975:1164 av herrar Olsson i Kil och Ahlmark (fp) vari hemställs att riksdagen i skrivelse till regeringen begär tillsättandet av en parlamentarisk utredning beträffande ett system för stöd till organisationer i andra länder av det slag som skisseras i motionen och därvid uttalar att utredningsarbetet bör inriktas på att riksdagen senast 1977 skall kunna fatta beslut i ärendet.

Utskottet

Stöd till olika typer av verksamhet i enskilda organisationers regi behandlas i motionerna 329 och 729. (Stöd till enskilda organisationers information om u-landsfrågor behandlas under avsnitt 24 nedan.)

I motionen 329 förordas att *katastrofbistånd* i ökad utsträckning skall kanaliseras genom missionsorganisationerna.

Det framgår av propositionen 1975:1 att under budgetåret 1973/74 ett belopp av 7,8 milj. kr. utgick till enskilda organisationer för katastrofinsatser och under budgetåret 1974/75 ett belopp av 8,4 milj. kr. för samma ändamål. Mot bakgrund av de enskilda organisationernas viktiga roll på detta och andra områden beräknas ett ökat medelsbehov för denna biståndsgivning under innevarande och nästa budgetår.

Det ligger i sakens natur att det särskilt är Svenska röda korset och andra på katastrofinsatser inriktade organisationer som kommer i fråga för bidrag. Det är emellertid naturligt, att också missionsorganisationernas erfarenhet och resurser tas till vara i en katastrofsituation, när det bedöms vara en effektiv väg.

Utskottet finner emellertid inte att det är ändamålsenligt att uttala generella riktlinjer för kanaliseringen av svenskt bistånd i framtida katastrof-

situationer. Därför avstyrks motionen 329.

Stöd till uppbyggnaden av fackliga organisationer i u-länderna förordas i motionen 729.

Stöd till *facklig utbildningsverksamhet* i u-länder utgår redan nu i enlighet med riktlinjer som utarbetats av en särskild samarbetsgrupp med representanter för SIDA och vissa löntagarorganisationer. SIDA har under senare år särskilt sökt intressera fackliga organisationer för utvecklingssamarbete i u-länderna.

I propositionen 1975:1 understryks angelägenheten av att den inledda bidragsgivningen för stöd till fackligt arbete får ökad omfattning.

Ett 10-tal förslag från ILO liksom några framställningar från svenska löntagarorganisationer om stöd av ifrågavarande art är nu under beredning inom SIDA. Motionerna 729 och 1164 torde få anses besvarade i denna del.

Ökat bistånd på *kooperationens* område förordas i motionerna 729 och 1145.

Det kooperativa biståndet ökar för närvarande snabbt i omfattning. Utbetalningarna för detta ändamål låg under budgetåret 1973/74 vid 18,5 milj. kr. och beräknas under nästkommande budgetår uppgå till 30 å 40 milj. kr. Biståndet har hittills i första hand gällt personal inom utbildning och företagsledning samt finansiellt stöd till utbildning. För närvarande är två insatser för Kenya och Zambia under beredning.

Om vederbörande länder prioriterar dylika insatser inom landramarna kan de beräknas snabbt öka.

I alla kooperativa frågor samarbetar SIDA intimt med Swedish Cooperative Center (SCC), en stiftelse för u-landsverksamhet bildad av de svenska konsument- och producentkooperativa rörelserna. SCC får bidrag från SIDA på sammanlagt ca 2,5 milj. kr. för verksamheten som också finansieras med insamlingsmedel från de kooperativa medlemmarna. För närvarande ca 3 milj. kr. per år. SIDA:s bidrag till SCC gäller i första hand utbildningsverksamheten. SCC rekryterar också kooperativa u-landsexperten för SIDA:s räkning.

SIDA och SCC bedömer att efterfrågan på kooperativt bistånd även fortsättningsvis kommer att öka. Olika kapacitetsproblem, främst vad gäller tillgång på personal och konsulter, kan därvid bli begränsande faktorer. SCC planerar därför att genomföra en större "inventering och mobilisering av resurser för genomförande av kooperativt u-landsbistånd". Detta arbete planeras pågå under ca två år och kan komma att skapa goda förutsättningar för att effektivt möta en ökad efterfrågan på kooperativa insatser.

Motionerna 729 och 1145 torde därmed få anses besvarade i denna del.

Omfattningen av stödet till enskilda organisationer berörs i motionerna 246 och 730. I den förstnämnda motionen föreslås att beloppet för missionens och de övriga humanitära hjälporganisationernas bistandsverksamhet skall höjas till 50 milj. kr. under detta budgetår. I motionen 730 föreslås att

riksdagen skall uttala att inga välmotiverade insatser av missions- och andra frivilligorganisationer skall bli utan bidrag på grund av brist på pengar.

Av SIDA:s senaste verksamhetsberättelse, avseende budgetåret 1973/74, framgår att under nämnda budgetår betydligt fler svenska organisationer än tidigare sökt bidrag från SIDA. Antalet ansökningar från missionsorganisationerna har i stort sett varit konstant. Den noterade ökningen har rört ansökningar från humanitära organisationer, solidaritetsföreningar och fackföreningar.

Till svenska enskilda organisationer anvisade belopp har genomgått en markant ökning under de nio år som SIDA stött deras biståndsinsatser i u-länderna. Under budgetåret 1965/66 uppgick bidraget till närmare 2 milj. kr. och under 1973/74 till ca 15 milj. kr. För 1974/75 har anvisats 30 milj. kr.

I propositionen beräknas för nästa budgetår ett medelsbehov av 35 milj. kr.

Ansökningar från enskilda organisationer har hittills ej behövt avslås på grund av medelsbrist. I de fall då avslag skett har skälen varit att projektförslagen ej uppfyllt de krav som SIDA fastställt. Den av regeringen föreslagna ramen för nästa budgetår bedöms vara tillräcklig för att alla projekt som uppfyller de allmänna kraven skall få bidrag.

Med hänvisning till det som här anförts avstyrks motionen 246 medan motionen 730 torde få anses besvarad i denna del.

I motionen 730 berörs *villkoren för bidrag* till enskilda organisationer. Motionärerna förutsätter att de uttalanden om villkoren som görs i budgetpropositionen inte avser någon åtstramning. Motionärerna vill i stället förorda en uppmjukning av villkoren.

Som av propositionen framgår, är det vid prövning av enskilda organisationers verksamhet angeläget försäkra sig om att projekten är väl förankrade i mottagarlandets allmänna utvecklingssträvanden. Bidragen bör i första rummet avse stöd till det utvecklingsarbete som bedrivs av u-ländernas egna enskilda organisationer. Även i framtiden bör gälla att de statliga bidragen skall stödja verksamhet till vilken de enskilda svenska organisationerna själva ger betydande bidrag. Liksom hittills skall bidrag även kunna lämnas för verksamhet i länder utanför programländernas krets.

Bidrag lämnas i första hand för investeringar i byggnader, utrustning och för avlöning av volontärer. Planering av projekt bekostas i regel ej av SIDA. Organisationerna kan dock efter särskild ansökan erhålla begränsade projekteringsbidrag.

SIDA:s styrelse beslöt i oktober 1974 om en viss justering av gällande riktlinjer i syfte att medge ökad flexibilitet i framtiden. Större uppmärksamhet skall nu ägnas åt möjligheterna att underlätta för organisationerna att planera, genomföra och följa upp sina insatser. Bl. a. finns möjlighet att ingå långsiktiga samarbetsöverenskommelser med enskilda organisationer för att öka deras planeringsförmåga.

Med hänvisning till det som här anförts får motionen 730 anses besvarad i denna del.

I motionen 1164 föreslås en parlamentarisk utredning beträffande ett system för *stöd till organisationer i andra länder*. Motionärerna avser stöd åt facklig, politisk, kooperativ, religiös och annan ideell verksamhet och menar att dylikt stöd skulle kunna förmedlas genom svenska organisationer.

Direkt offentligt bistånd till enskilda organisationer i andra länder bör utgå endast i mycket speciella fall, bl. a. därför att det lätt kan uppfattas som otillbörlig inblandning i ett annat lands inre angelägenheter.

En bidragsgivning genom förmedling av svenska systerorganisationer följer å andra sidan de allmänna riktlinjerna för bistånd till enskilda organisationer. Ett av villkoren för bidrag till sådana organisationers insatser är att de kan visa att insatsen godtas av mottagarlandets myndigheter.

Frågor rörande stöd till enskilda organisationers verksamhet faller under den biståndspolitiska utredningens uppdrag.

Av de skäl som nu nämnts avstyrks motionen 1164.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen avslår motionen 1975:246, i vad avser anslag till missionens och de humanitära organisationernas biståndsverksamhet,
2. att riksdagen avslår motionen 1975:329,
3. att riksdagen anser motionen 1975:729, i vad avser ökat stöd till fackliga och kooperativa organisationer i u-länderna, besvarad med vad utskottet anfört,
4. att riksdagen anser motionen 1975:730, i vad avser bestämmelserna beträffande bidrag till enskilda organisationer, besvarad med vad utskottet anfört,
5. att riksdagen anser motionen 1975:730, i vad avser bidragsgivning till välmotiverade insatser av enskilda organisationer, besvarad med vad utskottet anfört,
6. att riksdagen anser motionen 1975:1145 besvarad med vad utskottet anfört,
7. att riksdagen avslår motionen 1975:1164.

11. Forskning

Propositionen (s. 25–37)

I propositionen redogörs för de förslag om organisation och inriktning för ökat stöd till u-landsforskning som lämnats i u-landsforskningsutredningens betänkande (SOU 1973:41).

Föredragande statsrådet framhåller bl. a. att u-länderna för närvarande endast svarar för ca 1–2 % av världens samlade utgifter för teknisk och naturvetenskaplig forskning. I sitt utvecklingsarbete är u-länderna därför hänvisade till att importera kunskap och teknologi. Detta är för ett u-land förenat med en rad problem och kostnader. U-ländernas svårigheter förstärks av att de saknar kapacitet att tillgodogöra sig också allmänt tillgängliga forskningsresultat.

Det är u-länder som är inriktade på att öka sitt ekonomiska oberoende som upplever sitt underläge inom forskningen som mest besvärande. Med de mål, som gäller för svensk biståndspolitik blir det därför en angelägen uppgift att stödja u-ländernas åtgärder för att bygga upp en egen forskningskapacitet och en egen teknologisk bas.

Ett annat väsentligt motiv för svenska insatser inom u-landsforskningen är att de kan öka vår egen förmåga att förstå underutveckling och utveckling och vår roll i sammanhanget.

Den syn på utvecklingsprocessen som präglar hela biståndspolitiken bör också bilda utgångspunkt för insatser på forskningsområdet. Forskningsstödet skall vara inriktat på att uppfylla de allmänna målen för Sveriges utvecklingssamarbete.

Om u-landsforskningsens inriktning framhåller föredragande statsrådet bl. a. följande:

Tyngdpunkten i forskningsstödet ligger nu på fortplantningsforskning, hälso- och jordbruksforskning. Dessa områden är väsentliga. Samtidigt är det klart att även andra områden kan vara angelägna. De probleminventeringar som diskuterats bl. a. i samband med FN-konferenserna om miljö, befolkning och livsmedel har visat på forskningsuppgifter som är av intresse både för u- och i-länder. Valet av områden som skall få forskningsstöd bör i betydande mån göras beroende av vilka insatser som efterfrågas direkt av u-länderna. Det får betraktas som naturligt att tonvikt läggs på forskning om konkreta problem, som kan ge resultat på relativt kort sikt.

I enlighet med de grundläggande principerna för det svenska utvecklingssamarbetet bör stödet till u-landsforskning vara starkt u-landscentrerat. Åtgärder som bidrar till att höja u-ländernas egen forskningskapacitet skall prioriteras.

Den forskning som får stöd skall i så stor utsträckning som möjligt bedrivas vid u-landsinstitutioner och av u-landsforskare. Aktiv u-landsmedverkan i forskningen tjänar det dubbla syftet att utveckla u-landets forskningskapacitet och att bidra till att sprida forskningsresultat i berörda länder.

Principen om att forskningsstödet skall vara u-landscentrerat innebär i första hand att u-länderna själva bör ange de behov av insatser som finns. Detta hindrar emellertid inte att det statliga stödet samtidigt främjar en fritt kunskapssökande forskning. Föredragande statsrådet finner det sålunda helt naturligt att de forskningsresultat som kommer fram kan vara kontroversiella både vad avser den svenska biståndspolitik och för enskilda u-länder.

Förekomsten av svensk forskningskapacitet inom ett område kan inte vara ett tillräckligt kriterium för att stödja en viss forskningsinsats. Däremot kan naturligtvis tillgången på svenska forskare med intresse för u-landsforskning vara en viktig förutsättning för forskningsinsatser som av andra skäl bedöms angelägna.

Föredragande statsrådet erinrar om att den biståndspolitiska utredningen enligt sina direktiv skall göra en översyn av den svenska biståndsförvaltningen och avge förslag till eventuella förändringar. Denna översyn bör naturligtvis innefatta frågan om hur stödet till u-landsforskning skall inordnas i utvecklingssamarbetet. Föredraganden är därför inte beredd att föreslå att en fristående organisation för u-landsforskning inrättas. I avvaktan på att biståndspolitiska utredningen slutför sitt arbete avser statsrådet att tillkalla en särskild beredning för u-landsforskning.

Beredningen för u-landsforskning avses få en rådgivande och initierande ställning i förhållande till de instanser som nu beslutar i forskningsärenden, dvs. regeringen och SIDA.

Sverige lämnar sedan flera år ett betydande stöd till olika former av u-landsforskning. Utbetalningar av biståndsmedel för forskningsinsatser uppgick sålunda under budgetåret 1973/74 till ca 38 milj. kr. Härtill kommer utgifter på minst 10 milj. kr. inom ramen för det reguljära samarbetet med programländerna. Under innevarande budgetår beräknas kostnader för de forskningsinsatser som ligger utanför landprogrammen till drygt 60 milj. kr.

I propositionen lämnas en redogörelse för inriktning, utformning och planer beträffande pågående svenska insatser på forskningens område. Redogörelsen avser insatser inom Världshälsoorganisationen (WHO), konsultativa gruppen för internationell jordbruksforskning, FN:s arbetsorganisations (ILO) världssysselsättningsprogram (WEP), FN:s forskningsinstitut för social utveckling (UNRISD), FN:s utbildnings- och forskningsinstitut (UNITAR), det framtida FN-universitetet samt insatser utanför landprogrammen som har finansierats från anslaget C 2. Bilateralt utvecklingssamarbete.

För att underlätta en samlad bedömning kommer medel för allt svenskt stöd för u-landsforskning utanför de bilaterala landprogrammen fr. o. m. budgetåret 1975/76 att anvisas från en särskild anslagspost under anslaget C 1. Bidrag till internationella biståndsprogram. Föredragande statsrådet föreslår att 75 milj. kr. anvisas för stöd till u-landsforskning budgetåret

1975/76. Drygt 60 milj. kr. av detta belopp avser redan planerade åtaganden. Utrymme finns således också för nya u-landsforskningsinsatser i enlighet med de riktlinjer som tidigare angetts.

Motionerna

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels motionen 1975:246 av herr Bohman m. fl. (m), i vad avser hemställa att riksdagen uttalar att organet för utvecklingsforskning ges en självständig ställning i enlighet med vad i motionen anförs (punkt 13) samt att riksdagen hemställer att inom ramen för beviljade anslag ett belopp på 85 milj. kr. särskilt anslås för utvecklingsforskning (punkt 14),

dels motionen 1975:729 av herr Fälldin m. fl. (c), i vad avser hemställa att riksdagen beslutar ge regeringen till känna vad i motionen under rubriken "Forskning" anförts beträffande

a) ökat stöd till forskning om arbetslöshet och undersysselsättning i u-länderna inom ramen för världssysselsättningsprogrammet (WEP),

b) kravet på att beredningen för u-landsforskningen ges parlamentarisk representation och att i beredningen också ingår personer med personlig erfarenhet av utvecklingsarbete i u-länderna,

c) kravet på att det svenska stödet till forskning om jordbruksproblem m. m. i u-länderna för kommande budgetår inte får minskas eller dess värde urholkas genom inflation (punkt B 10),

dels motionen 1975:730 av herr Helén m. fl. (fp), i vad avser hemställa att riksdagen uttalar att det skall vara möjligt att stödja forskning i u-länderna även direkt, vid sidan av länderramarna (punkt 35), att riksdagen beslutar om ytterligare en tjänst – på byråchefsnivå – för det till beredningen för u-landsforskning anknutna sekretariatet (punkt 36) samt att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att SIDA skall ha beredningsansvaret i frågor rörande u-landsforskning (punkt 37),

dels motionen 1975:1147 av herr Fransson m. fl. (c), i vad avser hemställa att riksdagen beslutar att ge regeringen i uppdrag att ge beredningen för u-landsforskning direktiv att prioritera en satsning på u-ländernas energiförsörjning och att en plan för detta utarbetas som kan ligga till grund för framtida medelstillsdelning samt att riksdagen beslutar att forskningsstödet ges inom ramen för anslaget till u-landsforskning och att satsningen skall avse utvecklandet av energiförsörjningssystem som baserar sig på de kontinuerliga energikällorna på ett sätt som står i överensstämmelse med kravet på ekologisk balans och u-ländernas vilja till en oberoende utveckling,

dels motionen 1975:1167 av herrar Takman och Hermansson (vpk), vari hemställs att riksdagen anvisar 5 000 000 kr. för upprättandet av en svensk forskningsfond för Vietnam m. m.

Utskottet

Motionerna 246, 729 och 730 innehåller förslag rörande *forskningsstödets administration*.

I motionen 246 förordas sålunda att organet för utvecklingsforskning ges en självständig ställning. Motionärerna menar att organet skall ges besluts- och förslagsrätt över sig tilldelade medel och förslagsrätt angående det fortsatta stödet. Vidare bör en majoritet av dess styrelse utgöras av forskare med erfarenhet av dels u-landsforskning dels tvärvetenskaplig och mångvetenskaplig samverkan.

Som av propositionen framgår, kommer frågan om hur stödet till u-landsforskning skall inordnas i utvecklingssamarbetet att ingå i den översyn som skall utföras av den biståndspolitiska utredningen. Föredragande statsrådet är inte beredd att i avvaktan på resultatet av denna utredning föreslå en fristående organisation för u-landsforskning. I stället föreslås en särskild beredning som skall få en rådgivande och initierande ställning i förhållande till de instanser som nu beslutar i forskningsärenden, dvs. regeringen och SIDA. Till ledamöter kommer att kallas representanter för forskningen och för det allmänna.

I motionen 729 förordas att beredningen för u-landsforskning ges parlamentarisk representation och att i beredningen också ingår personer med personlig erfarenhet av utvecklingsarbete i u-länderna.

Utskottet har erfarit att frågan om beredningens sammansättning fortfarande övervägs. Frågan om parlamentariskt inslag i beredningen prövas därvid i positiv anda.

Beredningen för u-landsforskning förutsätts genom sin sammansättning och genom sitt sekretariat få goda kontakter med den aktiva forskningen och med andra forskningsorgan. Det planerade forskningsstödet avser att stimulera den typ av forskning som u-länderna har behov av. Utskottet anser det därför riktigt att forskningsberedningen får nära anknytning till biståndsmyndigheterna. Definitivt ställningstagande till forskningsstödets administration torde emellertid få avvakta resultatet av den biståndspolitiska utredningens arbete.

Med hänvisning till det som här anförts avstyrkes motionen 246 i denna del.

Motionen 729 torde få anses besvarad i denna del.

I motionen 246 föreslås vidare ett särskilt anslag för utvecklingsforskning om 85 milj. kr.

I propositionen föreslås ett anslag om 75 milj. kr. för detta ändamål. Propositionens förslag innebär en höjning med ungefär 15 milj. kr. i förhållande till nuvarande nivå. Inte minst jämfört med den höjning som föreslås för övriga forskningsanslag i statsbudgeten är detta en betydande summa.

Med hänvisning till det som här anförts avstyrker utskottet motionen 246 i denna del.

I motionen 730 förordas att det sekretariat som skall knytas till beredningen för u-landsforskning skall erhålla ytterligare en tjänst – på byråchefsnivå – utöver de tjänster som föreslagits i budgetpropositionen.

Den personal som enligt propositionen skall tillföras sekretariatet samt den personal som redan nu i UD och SIDA bereder forskningsärenden bedöms, enligt vad utskottet erfarit, vara tillräcklig för att ge forskningsberedningen tillräckliga resurser för planering och administration i ett inledningsskede. Under nästa budgetår kommer forskningsstödet till stor del att bestå i att pågående insatser vidareutvecklas samt att möjligheten av nya insatser kartläggs. För biträde med planeringen bör beredningen vid behov kunna anlita korttidsanställda experter.

Utskottet finner inte skäl att avvika från propositionens förslag, varför motionen 730 avstyrks i denna del.

I motionen 730 förordas vidare att SIDA skall ha beredningsansvaret i frågor rörande u-landsforskning.

Enligt propositionen skall beredningen få en rådgivande och initierande ställning i förhållande till de instanser som nu beslutar i forskningsärenden, dvs. regeringen och SIDA. Av administrativa skäl och för att kravet på u-landscentrering av forskningen lättare skall kunna uppfyllas föreslås att sekretariatet förläggas till SIDA. Två nya tjänster vid SIDA beräknas för ändamålet. I sekretariatet bör vidare finnas en medverkan från UD. Därmed underlättas strävandena att samordna det svenska stödet till u-landsforskning med vad som sker internationellt.

De i budgetpropositionen framlagda förslagen utgår ifrån att beslutsprocessen i forskningsärenden principiellt förblir oförändrad. Båda SIDA och regeringen kommer sålunda att besluta i forskningsärenden.

I enlighet med vad som föreslås i motionen 730 bör riksdagen ange att SIDA skall ha beredningsansvar också i de fall regeringen beslutar. Motionen 730 tillstyrks sålunda i denna del.

Utskottet vill erinra om att hithörande frågor också ingår i den översyn av biståndsförvaltningen som skall utföras av den biståndspolitiska utredningen.

Olika förslag om *forskningsstödet inriktning* framläggs i motionerna 729, 730 och 1147. Där nämns sålunda forskning inom ramen för världssystemsättningsprogrammet (WEP), forskning om jordbruksproblem, stöd till forskningsinstitutioner i u-länderna vid sidan av landramarna och forskning om utvecklande av u-ländernas energiförsörjning.

Utskottet finner att beredningen för u-landsforskning är oförhindrad att överväga bl. a. insatser av den typ motionärerna förordar.

Motionerna 729 och 730, båda såvitt nu är i fråga, och motionen 1147 får därmed anses besvarade.

I motionen 1167 föreslås upprättandet av en svensk *forskningsfond för Vietnam* samt att riksdagen anvisar 5 milj. kr. för ändamålet. Utskottet noterar att detta förslag framförts vid två tidigare riksdagar och att de av-

slagits med motiveringen att tanken på en dylik insats inte ingår bland de projekt som tagits upp från Demokratiska Republiken Vietnams sida vid förhandlingar med de svenska myndigheterna. Utskottet har erfarit att läget är oförändrat i detta avseende.

Motionen 729, såvitt nu är i fråga, och motionen 1147 får anses besvarade.

Motionen 1167 avstyrks av anförda skäl.

Utskottets hemställan angående motionen 1167 redovisas under punkten 27 (Bilateralt utvecklingssamarbete).

Utskottet hemställer

1. att riksdagen avslår motionen 1975:246, i vad avser frågan om självständig ställning för organet för utvecklingsforskning,
2. att riksdagen avslår motionen 1975:246, i vad avser anslaget till u-landsforskning,
3. att riksdagen anser motionen 1975:729, i vad avser forskning inom ramen för världssysselsättningsprogrammet, besvarad med vad utskottet anfört,
4. att riksdagen anser motionen 1975:729, i vad avser parlamentarisk representation i beredningen för u-landsforskning, besvarad med vad utskottet anfört,
5. att riksdagen anser motionen 1975:729, i vad avser stöd till forskning om jordbruksproblem, besvarad med vad utskottet anfört,
6. att riksdagen anser motionen 1975:730, i vad avser stöd till u-landsforskningen vid sidan av länderramarna, besvarad med vad utskottet anfört,
7. att riksdagen avslår motionen 1975:730, i vad avser ytterligare en tjänst inom sekretariatet för u-landsforskning,
8. att riksdagen med anledning av motionen 1975:730, såvitt nu är i fråga, ger regeringen till känna vad utskottet anfört om SIDA:s beredningsansvar rörande u-landsforskning,
9. att riksdagen anser motionen 1975:1147 besvarad med vad utskottet anfört.

12. Landsbygdsutveckling m. m.

Propositionen (s. 20).

Propositionens avsnitt angående livsmedelsförsörjning refereras mera ingående under punkten 15 nedan. Därav framgår bl. a. att Sverige genom betydande bidrag till bl. a. Internationella utvecklingsfonden (IDA) och FN:s utvecklingsprogram (UNDP) stöder en rad långsiktiga insatser för jordbruks- och landsbygdsutveckling i u-länderna. Ett växande stöd lämnas även till jordbruksforskning vid internationella forskningsinstitut i u-länderna.

Av det direkta svenska utvecklingsbiståndet utnyttjas i enlighet med mottagarländernas prioriteringar en betydande andel för landsbygdsutveckling. Detta bistånd koncentreras ibland till geografiskt begränsade områden och lämnas då inom ramen för integrerade projekt såsom CADU i Etiopien eller liknande verksamhet i Kenya, Zambia och Botswana. Andra gånger avser stödet landsomfattande program som ingår i mottagarlandets totala ansträngning för att åstadkomma landsbygdsutveckling. Totalt kan inemot 30 % av de biståndsresurser som Sverige kanaliserar multilateralt och bilateralt beräknas utnyttjas för landsbygdsutveckling i u-länderna.

Motionerna

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels motionen 1975:246 av herr Bohman m. fl. (m), i vad avser hemställan att riksdagen uttalar att en ökad del av svenskt bistånd bör avse stöd åt jordbrukssektorn i u-länderna (punkt 2),

dels motionen 1975:729 av herr Fälldin m. fl. (c), i vad avser hemställan att riksdagen beslutar ge regeringen till känna vad i motionen under rubriken "Urbanisering – arbetslöshet" anförts beträffande svenska insatser för att stimulera sysselsättningen på landsbygden genom utveckling av jordbruket och åtgärder för att öka sysselsättningen i u-länderna genom satsning på arbetsintensiv småindustri i decentraliserade former (punkt B 6),

dels motionen 1975:730 av herr Helén m. fl. (fp), i vad avser hemställan att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om utvecklingen av landsbygden, kampen mot arbetslöshet och avvägningen mellan jordbruk och industri i u-länderna (punkt 7),

Utskottet

Motionerna 246, 729 och 730 innehåller allmänt formulerade synpunkter beträffande önskvärdheten av ökat stöd till landsbygdsutveckling. Dessa överensstämmer med riktlinjerna för det svenska utvecklingssamarbetet. Som framgår av propositionen kan man beräkna att inemot 30 % av de biståndsresurser som Sverige kanaliserar multilateralt och bilateralt utnyttjas för landsbygdsutveckling i u-länderna.

Ett växande stöd lämnas också till jordbruksforskning vid internationella forskningsinstitut i u-länderna. I enlighet med mottagarländernas prioriteringar är det en ökande andel av resurserna som utnyttjas till landsbygdsutveckling. Detta bistånd koncentreras ibland till geografiskt begränsade områden och lämnas då inom ramen för integrerade projekt. Andra gånger avser stödet ett landsomfattande program som utgör en del av mottagarlandets totala ansträngning för att åstadkomma landsbygdsutveckling. I båda fallen fästs stor vikt vid att det är fråga om en integrerad landsbygds-

utveckling där olika verksamheter har möjlighet att stödja varandra.

Sveriges utvecklingssamarbete med Kenya, Etiopien, Tanzania, Zambia och Botswana domineras av insatser som avser landsbygdsutveckling i vid bemärkelse.

Vidare stödjer Sverige genom sina betydande bidrag till Internationella utvecklingsfonden (IDA) och FN:s utvecklingsprogram (UNDP) en rad långsiktiga insatser för jordbruks- och landsbygdsutveckling i u-länderna. De senaste åren har ungefär 30 % av ifrågavarande organisationers resurser använts för dylik verksamhet.

Motionerna 246, 729 och 730 får anses besvarade i denna del.

I motionen 246 förordas att Sverige skall utfästa minst 110 milj. kr. för den jordbruksfond som inrättades genom beslut av Världslivsmedelskonferensen hösten 1974. I motionen 729 sägs mera allmänt att Sverige bör stödja jordbruksfonden, om dess målsättningar överensstämmer med vad som gäller för svensk biståndspolitik.

Världslivsmedelskonferensens beslut om upprättande av jordbruksfonden bekräftades av FN:s generalförsamling hösten 1974, som också gav generalsekreteraren i uppdrag att sammankalla ett möte för att med potentiella givarländer och mottagarländer diskutera de närmare riktlinjerna för fondens verksamhet. Enligt vad som erfarits har något möte om fonden ännu inte blivit aktuellt därför att generalsekreteraren ännu inte har kunnat förvisa sig om att de stora givarländerna är beredda att lämna mera betydande bidragsutfästelser. Generalsekreterarens försiktiga agerande i denna fråga får bl. a. ses mot bakgrund av de mycket negativa erfarenheterna när det gäller att få till stånd den vid FN:s extra generalförsamling våren 1974 beslutade fonden för stöd till de mest utsatta länderna.

Utskottet finner att det inte är ändamålsenligt att binda medel för bidrag till jordbruksutvecklingsfonden, när utsikterna för dess tillkomst ännu är mycket osäkra. Det må erinras om att regeringen i budgetpropositionen har föreslagit ett klumpbelopp för olika nya fonder om sammanlagt 110 milj. kr.

Av de skäl som här nämnts avstyrker utskottet motionen 246 i denna del. Motionen 729 torde i denna del få anses besvarad.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen anser motionerna 1975:729 och 730, i vad avser ökade svenska insatser för stöd åt landsbygdsutveckling i u-länderna m. m., besvarad med vad utskottet anfört,
2. att riksdagen avslår motionen 1975:246, i vad avser uttalande att en ökad del av svenskt bistånd bör avse stöd åt jordbrukssektorn i u-länderna.

13. U-landsinvesteringar, u-ländernas industrialisering m. m.

Motionerna

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels motionen 1975:246 av herr Bohman m. fl. (m), i vad avser hemställa att riksdagen uttalar att investeringsgarantisystemet bör utvidgas till att omfatta alla u-länder (punkt 15) samt att riksdagen uttalar att ett utvecklingsbolag bör tillskapas för investeringar i u-länderna, ägt gemensamt av staten och näringslivet (punkt 16),

dels motionen 1975:729 av herr Fälldin m. fl. (c), i vad avser hemställa att riksdagen beslutar ge regeringen till känna vad i motionen under rubriken "U-ländernas industrialisering" anförts beträffande

- a) utformningen av svenskt stöd till industriutveckling i fattiga länder,
- b) utformningen av investeringsgarantisystemet (punkt B.7).

dels motionen 1975:730 av herr Helén m. fl. (fp), i vad avser hemställa att riksdagen begär att regeringen uppdrar åt biståndspolitiska utredningen att pröva lämpliga vägar för Sverige att bidra till att utveckla för u-ländernas förhållanden avpassad teknik (lagomteknik) (punkt 8); att riksdagen begär förslag från regeringen om ett vidgat investeringsgarantisystem i enlighet med vad som anförts i motionen (punkt 32); att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om inrättande av ett statligt utvecklingsbolag med uppgift att stödja investeringar i u-länderna samt främjande av förinvesteringsundersökningar under medverkan från svenskt näringsliv (punkt 33) samt att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om delat ägarskap av företag (s. k. joint ventures) samt svensk medverkan till att finna former för överförande av utländska investeringar i u-länder i inhemska händer (punkt 34),

dels motionen 1975:734 av herr Hermansson m. fl. (vpk), i vad avser hemställa att riksdagen hos regeringen begär att den svenska biståndspolitiken utformas med beaktande av följande:

- att investeringsgarantisystemet slopas (punkt 3).

Utskottet

Allmänna frågor rörande utformningen av det svenska industribiståndet berörs i motionerna 729 och 730.

Motionärerna framhåller bl. a. att det svenska stödet bör avse industrialisering som utgår ifrån u-ländernas egna förutsättningar och som bidrar till deras ekonomiska frigörelse samt att industrialiseringen skall syfta till att ge maximal sysselsättningseffekt.

Principer för industribistånd har formulerats i FN:s utvecklingsstrategi.

I det handlingsprogram för en ny ekonomisk världsordning som antogs av FN:s extra generalförsamling våren 1974 finns också ett avsnitt om principer för industrialisering, utländska investeringar m. m. Vidare har industrins roll i utvecklingsprocessen uppmärksammas vid UNIDO:s andra generalkonferens i mars i år.

Erfarenheten visar att industribistånd kommer alltmer in i bilden som en faktor i förbindelserna mellan Sverige och den tredje världen.

De i motionerna redovisade tankegångarna rörande utformningen av svenskt industribistånd ligger i linje med de riktlinjer som i praktiken tillämpas för detta bistånd.

Motionerna 729 och 730 torde därmed få anses besvarade i denna del.

Frågan om investeringsgarantier tas upp i motionen 246, som förordar att systemet utvidgas till att gälla investeringar i samtliga u-länder, samt i motionen 729 där det framhålls att, om en sådan utvidgning skall ske, det måste finnas garantier för att den svenska biståndspolitikens målsättningar inte äventyras eller beskärs. Även motionen 730 förordar en utvidgning av investeringsgarantisystemet till alla länder, dock med bibehållen prövning av utvecklingsutsikterna.

I motionen 734 däremot krävs att systemet slopas helt och hållet.

Det betänkande som industribiståndsutredningen avgav 1972 innehåller förslag till utvidgning av systemet. Förslaget har emellertid inte biståndspolitiska motiv. I betänkandet föreslås därför att det finansiella ansvaret för eventuella skadefall inom systemet, vilket nu åvilar biståndsanslagen, överförs till annat anslag i budgeten.

I fjolårets betänkande beträffande motsvarande motionsyrkanden (UU 1974:3) anslöt sig utskottet till uppfattningen att det föreföll motiverat att vänta med en ytterligare utvidgning av investeringsgarantisystemet till dess att den biståndspolitiska utredningen framlagt sitt betänkande med förslag till principer för Sveriges framtida samarbete med u-länderna.

Med hänvisning till den redogörelse som här lämnats får motionen 729 anses besvarad i denna del. Utskottet avstyrker motionerna 246, 730 och 734 såvitt nu är i fråga.

Frågan om tillskapande av ett utvecklingsbolag för investeringar i u-länderna tas upp i motionerna 246 och 730. Förstnämnda motion förutsätter att bolaget ägs gemensamt av staten och näringslivet, medan den andra motionen föreslår ett statligt bolag som även skall ha till uppgift att främja förinvesteringsundersökningar under medverkan från det svenska näringslivet.

Liknande förslag har framförts till riksdagen vid flera tillfällen och har avslagits. I utrikesutskottets betänkande i fjol (UU 1974:3) konstaterades sålunda att denna fråga behandlats av industribiståndsutredningen som ställt sig negativ till tanken på ett dylikt bolag. Bl. a. har utredningen antagit att de stora exportföretagen kommer att bygga ut dotterföretag även utan en svensk statlig partner. De små och medelstora företagen bedöms i regel

ha mindre kapacitet att avvara företagsledning och riskkapital. Utredningen ifrågasatte därför om ett svenskt utvecklingsbolag skulle bidra till u-ländernas utveckling bättre än vad som exempelvis skulle kunna uppnås om en motsvarande svensk kapitalinsats gjordes i u-ländernas egna utvecklingsbolag och industribanker.

Även frågan om *förinvesteringsundersökningar* har behandlats vid tidigare riksdagar som har konstaterat (jfr UU 1974:3) att betydande resurser redan ställs till förfogande av SIDA för projektförberedelser som i stor utsträckning utnyttjas för förinvesteringsstudier.

Läget i detta avseende är oförändrat. Mottagarländerna finansierar dessutom i ökad utsträckning förinvesteringsstudier med de medel som anvisats inom respektive landramar.

Mottagarländernas önskemål om bistånd på detta område kan således i regel tillmötesgåas.

Mot denna bakgrund avstyrkes motionerna 246 och 730 i denna del.

Utskottet erinrar om att samtliga hithörande frågor kan tas upp till behandling av den biståndspolitiska utredningen, som enligt direktiven bl. a. bör beakta industribiståndsutredningens förslag vid sin allmänna översyn av den svenska biståndspolitiken.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen avslår motionerna 1975:246 och 1975:730, i vad avser frågan om utvidgning av investeringsgarantisystemet,
2. att riksdagen avslår motionen 1975:246, i vad avser frågan om utvecklingsbolag, och motionen 1975:730, i vad avser frågorna om utvecklingsbolag och förinvesteringsundersökningar,
3. att riksdagen anser motionen 1975:729, i vad avser u-ländernas industrialisering, besvarad med vad utskottet anfört,
4. att riksdagen anser motionen 1975:730, i vad avser dels för u-ländernas förhållanden avpassad teknik, dels delat ägarskap av företag och överförande av utländska investeringar i u-länderna, besvarad med vad utskottet anfört,
5. att riksdagen avslår motionen 1975:734, i vad avser slopande av investeringsgarantisystemet.

14. Handelsutbyte med u-länderna, u-ländernas exportinkomster m. m.

Propositionen (bilaga 12, s. 4-5)

Arbetet inom UNCTAD, där Sverige är medlem i styrelsen och dess olika kommittéer, präglades under år 1974 av situationen på råvarumarknaderna och FN:s generalförsamlings sjätte extra möte i april och maj om råvaru- och utvecklingsfrågor. Detta möte antog en förklaring och ett handelsprogram för att upprätta ett nytt internationellt ekonomiskt system.

Detta innehåller bl. a. avsnitt om fundamentala råvaruproblem i relation till handel och utveckling, monetära frågor, industrialisering, överföring av teknologi, kontroll av multinationella företag och samarbete mellan u-länder.

UNCTAD:s styrelse har beslutat att se över organisationens verksamhet i ljuset av handlingsprogrammet. Konferensens fjärde session (UNCTAD IV), som skall äga rum i Nairobi i Kenya under maj-juni 1976, får särskild betydelse mot bakgrund av generalförsamlingens beslut om ett nytt internationellt ekonomiskt system.

Enligt beslut vid UNCTAD III har under det förflutna året mellanstatliga konsultationer ägt rum beträffande en rad råvaror. Sverige har deltagit vid samtliga konsultationstillfällen. UNCTAD:s råvarukommitté kommer i början av år 1975 att ta ställning till det vidare arbetet inom råvaruområdet på grundval av slutrapport rörande dessa konsultationer. Samtidigt skall även behandlas frågorna om ett s. k. integrerat råvaruprogram och en länk mellan u-ländernas export- och importpriser (indexering).

Andra större frågor i UNCTAD-arbetet har varit en kod för linjekonferenser, u-ländernas problem vid de allmänna handelsförhandlingarna i GATT, biståndsmålsättningen, u-ländernas skuldbörda, de minst utvecklade u-ländernas problem samt en stadga för staters ekonomiska rättigheter och skyldigheter. Man har dessutom beslutat upprätta en särskild huvudkommitté för frågor om överföring av teknologi.

De särskilda tullförmåner (s. k. tullpreferenser), som Sverige införde år 1972, har resulterat i en preferensbehandling av u-landsimport som år 1972 uppgick till 114 miljoner kronor och år 1973 till 237 miljoner kronor. En ökning av den preferensberättigade importen torde ha ägt rum även under år 1974. 1974 års riksdag beslöt att medge tullpreferenser också åt Bulgarien, Rumänien och Malta.

Efter beslut av det internationella kafferådet har 1968 års internationella kaffeavtal i dess administrativa delar förlängts att gälla t. o. m. den 30 september 1976, då ett nytt avtal förutses träda i kraft. Förberedelser för avtalsförhandlingar kommer att inledas i början av år 1975.

Motionerna

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels motionen 1975:729 av herr Fälldin m. fl. (c), i vad avser hemställan att riksdagen beslutar ge regeringen till känna vad i motionen under rubriken "Ökat ekonomiskt oberoende" anförts beträffande insatser för att åstadkomma lättnader i handelsutbytet, m. m. (punkt B. 9).

dels motionen 1975:730 av herr Helén m. fl. (fp), i vad avser hemställan att riksdagen uttalar att Sverige vid den årliga översynen inom UNCTAD av systemen för tullpreferenser för u-länderna bör verka för en bättre utformning av dessa system i enlighet med vad som anförts i motionen (punkt 2); att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen

anförs om åtgärder för att ge u-länder garantier mot verkningarna av oförutsedda minskningar av dessa exportintäkter (punkt 3); att riksdagen begär förslag av regeringen om ytterligare vidgning av det tullfria varuområdet inom ramen för det svenska systemet med tullpreferenser för u-länderna samt uttalar att en mer restriktiv praxis bör iakttas när det gäller att införa kvantitativa begränsningar gentemot u-länderna (punkt 4) samt att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i övrigt anförs i motionen om världshandeln och åtgärder för att främja u-ländernas export (punkt 5).

Utskottet

Frågan om lättnader i handelsutbytet med u-länderna genom att skapa *förbättrat tillträde till i-ländernas marknader* berörs i motionerna 729 och 730.

I motionen 729 förordas bl. a. att Sverige i internationella organ skall arbeta för att åstadkomma lättnader i handelsutbytet med tullpreferenser och exportstöd samt att vårt bistånd också skall bidra till att skapa möjligheter för u-länderna att förädla sina egna råvaror.

I motionen 730 förordas att Sverige bör verka för en bättre utformning av övriga länders preferenssystem i den årliga översynen av preferenssystem som äger rum inom UNCTAD. Vidare anser motionärerna att man bör ytterligare vidga det tullfria varuområdet i Sverige och att en betydligt mer restriktiv praxis än hittills bör gälla när det gäller att införa kvantitativa begränsningar gentemot u-länder.

Det multilaterala och bilaterala svenska stödet till exportfrämjande åtgärder bör ytterligare byggas ut, anser motionärerna.

Ett av de största problemen i handeln mellan u-länder och i-länder är att den i u-länderna dominerande industriproduktionen konkurrerar med de mest arbetskraftsintensiva branscherna i i-länderna – branscher med dålig lönsamhet som vid alltför starkt importtryck drabbas av omfattande friställningar.

I-ländernas införande av s. k. generella tullpreferenser utgör ett betydelsefullt steg för att främja importen från u-länderna. Därigenom ger alla i-länder med undantag av USA, som än så länge står utanför systemet, särskilda tullförmåner till u-länderna. Preferenserna avser främst färdigvaror och halvfabrikat; undantagna är emellertid i allmänhet sådana produkter som textil och konfektion, lädervaror och skor. Den jordbruksreglerade sektorn faller utanför preferenssystemen, varför tullförmånerna på livsmedelsområdet är mycket begränsade.

Det är ännu för tidigt att säga vilken betydelse tullpreferenserna i längden kommer att få. De synes främst gagna de ekonomiskt mer utvecklade u-länderna.

Det finns andra hinder för u-ländernas export som är allvarigare än i-

ländernas tullar. Dessa hinder beror på olika krav som importländerna ställer av hänsyn till bl. a. säkerhet, hygien och miljöeffekter. Dessa icke-tullmässiga handelshinder begränsar samtliga länders handelsförutsättningar men påverkar kanske i särskilt hög grad u-ländernas möjligheter att komma in på i-ländernas marknader. U-länderna måste därför erhålla hjälp att kunna uppfylla ställda krav, samtidigt som kraven måste samordnas i alla länder.

Andra hinder för u-landsexporten är de direkta importbegränsningarna i i-länderna. Dessa har införts för att vissa branscher skall skyddas för den i allmänhet mycket lågt prissatta importen från u-länderna.

Sverige har vid olika internationella konferenser verkat för att i-länderna skall vidta särskilda åtgärder så att u-ländernas exportintäkter kan öka och deras ekonomiska utveckling främjas. I-ländernas villighet härvidlag kommer att sättas på prov i de multilaterala handelsförhandlingarna inom ramen för GATT. Inför dessa förhandlingar har regeringen förklarat sig komma att aktivt verka för fortsatt liberalisering av importen från u-länderna.

Av propositionen framgår att Sveriges stöd till *u-ländernas exportfrämjande verksamhet* huvudsakligen kanaliseras via UNCTAD/GATT:s internationella handelscentrum, ITC.

Sverige är den största enskilda bidragsgivaren och svarar ensam för ca 30 % av ITC:s samlade resurser. Av det svenska bidraget är en del avsedd för projekt av global eller regional karaktär. För budgetåret 1975/76 beräknas för sådana insatser ett bidrag på 7 milj. kr. Härutöver sker samarbete med ITC inom ramen för landprogrammen för det direkta svenska utvecklings-samarbetet.

I propositionen erinras vidare om att genom beslut av 1974 års riksdag ett särskilt organ har inrättats med uppgift att främja import till Sverige från u-länderna. Detta organ, som benämns *Importkontoret för u-landsprodukter (IKU)*, beräknas inleda sin verksamhet i början av år 1975. Budgetåret 1974/75 har 700 000 kr. anslagits för detta ändamål. För budgetåret 1975/76 beräknas medelsbehovet till 1 010 000 kr.

Beträffande *möjligheterna att vidga det tullfria varuområdet i Sverige* samt praxis när det gäller kvantitativa begränsningar gentemot u-länderna kan hänvisas till ett interpellationssvar av handelsministern den 12 november 1974.

Interpellationen gällde dels frågan om u-ländernas möjligheter att förädla sina egna råvaror och utnyttja sin kapacitet till livsmedelsproduktion för egna behov, dels åtgärder för att påverka varufördelningen av Sveriges import från u-länderna. Ur handelsministerns svar må följande citeras:

Beträffande den första frågan vill jag svara att utvecklingen av vår import från u-länder i ett grundläggande avseende avgörs av samma faktorer, som bestämmer vår totala import. Och det är den allmänna efterfrågeutvecklingen på den svenska marknaden, som den formas av inkomstutveckling och värderingar samt beslut av enskilda konsumenter och förbrukare. Att göra en tillförlitlig prognos för hur denna process skall komma att utvecklas

i framtiden är inte möjligt. Några för u-landsimporten särskilt betydelsefulla drag i efterfrågemönstret kan emellertid urskiljas.

De livsmedelsprodukter vi köper från u-länderna är till alldeles övervägande del tropiska konsumtionsvaror, exempelvis kaffe, kakao och vissa frukter och fruktkonserver. Vi har knappast att förutse några betydande förändringar i våra konsumtionsvanor på det området.

Värdet av vår import av råvaror har ökat kraftigt under senare tid. Detta hänger visserligen främst samman med prisökningarna på olja, men priserna på en rad andra råvaror har också ökat, vilket lett till förstärkning av exportintäkterna för en vid krets av u-landsexportörer.

När det gäller utvecklingen i framtiden är det med hänsyn till de många faktorer som påverkar importen av olika råvaror svårt att göra några generella förutsägelser. Vår import av mer bearbetade produkter från u-länderna har successivt ökat och kommer säkert att göra så även i framtiden.

Vad beträffar den andra frågan instämmer jag i principen att u-länderna i största möjliga mån bör kunna bearbeta sina egna råvaror.

Hur u-länderna skall utnyttja sin kapacitet för livsmedelsproduktion – för egna behov eller för export – är framför allt en fråga för varje enskilt u-land att avgöra. Jordbruksministern framhöll i sitt anförande vid Världslivsmedelskonferensen i Rom att en ökning av livsmedelsproduktionen i u-länderna är den enda lösningen på lång sikt av livsmedelskrisen. Med detta är även u-länderna införstådda. Men det innebär självfallet inte att vi inte också på detta område skall ha ett varuutbyte med u-länderna. Denna syn ligger i linje med vad u-länderna själva hävdar i olika internationella organ. Vi måste med andra ord vara beredda att överväga u-ländernas önskemål även på detta område.

Beträffande frågan om åtgärder för att påverka vår import från u-länderna sade handelsministern:

Sverige verkar traditionellt för fri handel i det internationella varuutbytet. Samtidigt understryker vi att särskilda förmåner bör ges till u-länderna, där så är möjligt. Det är viktigt att de större industriländerna medverkar i dessa strävanden, eftersom ett enskilt land – i synnerhet med en så liten marknad som vår – skulle ha svårt att bära det importtryck, som blir resultatet av en ensidig liberalisering. Genom allmänna tullsänkningar och särskilda tullförmåner för u-länderna, s. k. preferenser, är i stort sett 85 % av den totala importen från dessa länder i dag tullfri i Sverige. Då har jag bortsett från kaffe, där vi har en obetydlig tull som inte kan anses utgöra något hinder för importen. Några få procentenheter av den tullfria importen drabbas dock av våra importavgifter på jordbruksområdet.

Handelsministern fortsatte:

I dag har vi i stort sett kvar tullhinder på textil- och konfektionsområdet. Trots detta är det importen av textil- och konfektionsvaror som ökat mest från u-länderna. Den snabba utvecklingen har gjort Sverige till den största per capita-importören bland industriländerna av sådana varor och har också tvingat oss att av beredskapsskäl och för att uppnå en lugnare utvecklingstakt komma överens med ett fåtal länder om en mera balanserad importutveckling. Vi har också sett oss nödsakade att införa ett särskilt stöd för tekoindustrin.

Svårigheterna för u-länderna att öka sin färdigvaruexport har i de flesta fall andra förklaringar än förekomsten av handelshinder. Jag tänker här

främst på en mycket ensidig produktionsstruktur, svårigheter att avpassa produkterna till marknadens krav och en bristande kunskap i marknadsföring. Det importkontor för u-landsprodukter som riksdagen fattat beslut om är en åtgärd som på detta område kan bli till stöd för u-ländernas export till vårt land.

Från svensk sida har vi också i internationella organisationer kraftigt understrukit behovet av en breddning av u-ländernas produktionsstruktur. En sådan utveckling kommer att ta tid men kan underlättas genom finansiellt och tekniskt bistånd. Kanske viktigast är att u-ländernas politiska oberoende följs av ekonomiskt oberoende som gör det möjligt för dem att utveckla sina ekonomier efter de egna behoven. Principen om permanent suveränitet över naturresurser, som erkänts i Förenta nationerna, kan få stor betydelse för utvecklingen i detta hänseende.

Utskottet, som ansluter sig till de synpunkter som anförts i det nu citerade anförandet vill erinra om att Sveriges förhållandevis liberala importpolitik när det gäller textil, konfektion och skor har lett till att importens andel av konsumtionen är så stor att upprätthållande av svensk produktion hotas. För vissa produkter är den svenska självförsörjningsgraden nere vid 10 %. Den starkt ökade importen har lett till att sysselsättningen inom t. ex. den svenska textil- och konfektionsindustrin på ett par årtionden minskat med 10 000-tals arbetstagare. För vissa produkter har man nu nått den gränsen att importen måste hållas tillbaka för att inte produktionskapaciteten helt skall försvinna.

Det må dock nämnas att Sverige trots dessa begränsningar är en av de största importörerna av textilier och konfektion från u-länderna. Det s. k. multifiberavtalet som nu trätt i kraft (UU 1974:3) väntas emellertid bidra till en bättre internationell ordning när det gäller fördelningen av u-ländernas export på detta område till i-länderna. Avtalet gör det svårare för de stora länderna att vältra över importen till de små länderna.

Handelsministern framhöll i ett inlägg i utrikesdebatten den 19 mars att Sverige i anslutning till de förestående GATT-förhandlingarna kommer att undersöka i vad mån även det svenska varuurlvalet och systemet för tullpreferenser kan förbättras.

Utskottet vill i likhet med fjolårets riksdag (UU 1974:3) konstatera att Sverige strävar efter att liberalisera importen från u-länderna men att arbetsmarknadspolitiska och beredskapspolitiska hänsyn i vissa fall kan lägga hinder i vägen. Inga delade meningar råder om önskvärdheten att komma vidare i strävandena att öka u-ländernas exportintäkter.

Åtgärder för att åstadkomma en *stabil och ökande prisnivå för u-ländernas produkter* berörs i motionerna 729 och 730.

Sveriges syn på dessa frågor preciserades i handelsministerns anförande inför FN:s extra generalförsamling våren 1974 ur vilket följande må citeras:

Den nuvarande situationen på råvarumarknaderna måste ses i ljuset av att såväl u-länderna som i-länderna är både konsumenter och producenter. Producent- och konsumentintressen tillgodoses bäst, om balans mellan till-

gång och efterfrågan kan garanteras inom ramen för fortsatt tillväxt. Vi måste därför arbeta för att råvarupriserna på världsmarknaden stabiliseras på en nivå som är lönsam för producenterna och skälig för konsumenterna.

Internationella överenskommelser eller arrangemang är i många fall bästa sättet att uppnå stabila marknader och ökade exportintäkter för u-lands-producenterna. Självfallet varierar dock förutsättningarna för olika varor.

De fåtaliga råvaruavtal som hittills ingåtts har ofta inneburit missräkningar, då deras effektivitet inte kunnat garanteras. Det finns utan tvivel utrymme för förbättringar av avtalen – t. ex. genom en mer lyhörd inställning till justeringar av priser i samband med förändringar i växelkurser och inflation. De stabiliserande elementen – särskilt kvoterings- och lagerarrangemang – borde också kunna stärkas och därmed bättre svara mot tillfälliga tryck på marknaden. Globala prognoser för tillgång och efterfrågan skulle underlättas genom större insyn i lagerpolitiken och genom ett system för utbyte av informationer på ett tidigt stadium. I många avseenden har vi i dessa frågor samma åsikter som framförts av Frankrikes utrikesminister.

Då samarbete mellan producenter och konsumenter ofta misslyckats, är det inte förvånande, att råvaruproducenterna kommit att uppfatta eget intimt samarbete som bästa sättet att tillvarata sina intressen. Vi ser positivt på sådana strävanden. De bör dock beakta andra länders och folks legitima intressen. Samarbetet kan därigenom bli ett konstruktivt steg i riktning mot globala lösningar, där både producenter och konsumenter deltar.

Utskottet vill ansluta sig till de synpunkter som framförts i det nu citerade anförandet.

I motionen 730 berörs frågan om ett system för *supplementär finansiering*.

Från svensk sida har detta förslag drivits under en följd av år, senast vid 1974 års extra möte med FN:s generalförsamling. Man kan konstatera att stödet från andra länder, numera även u-länderna, inte är starkt. Att u-länderna främst driver andra stabiliseringsåtgärder kan bl. a. bero på att man inte vill acceptera den ganska långtgående inblandningen i det egna landets långtidsplanering som systemet för *supplementär finansiering* förutsätter. Det finns dock anledning att även fortsättningsvis aktivt bevaka möjligheterna att med utsikt till framgång ta upp några av de grundläggande idéerna härvidlag.

Frågan om att åstadkomma stabila och ökande exportinkomster för u-länderna kan väntas stå i förgrunden för diskussionerna inför och under den extra generalförsamlingen i höst. Sverige kommer att aktivt delta i detta arbete.

Av den redogörelse som här lämnats torde framgå att syftet med motionerna 729 och 730 i denna del är tillgodosett.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen anser motionen 1975:729, i vad avser lättnader i handelsutbytet med u-länderna, besvarad med vad utskottet anför,
2. att riksdagen anser motionen 1975:730, i vad avser bättre utformning av tullpreferenssystemet, garantier mot minskade exportintäkter för u-länderna, bättre tillträde till den svenska

marknaden för u-landsprodukter samt övriga frågor om världshandeln och om åtgärder för att främja u-ländernas export, besvarad med vad utskottet anfört.

15. Livsmedelsbistånd

Propositionen (s. 18–20, 46–47)

Världens livsmedelssituation är kritisk. Produktionen av livsmedel har under senare år inte kunnat hålla jämna steg med efterfrågan. Den totala volymen av internationell livsmedelshjälp har sjunkit.

Vid världslivsmedelskonferensen i november 1974 slogs fast att en tillfredsställande livsmedelsförsörjning på längre sikt kan uppnås endast genom en ökning av u-ländernas egen livsmedelsproduktion. Denna måste tillgodose de stora massornas behov av föda och förbättrad näringsstandard samtidigt som grupper som hittills inte engagerats i utvecklingsarbetet får sysselsättning. Åtgärderna för att öka livsmedelsproduktionen förutsätter således långtgående ekonomiska och sociala reformer för en utveckling av landsbygden.

Under överskådlig tid kommer emellertid många u-länder att vara beroende av omfattande livsmedelsbistånd för att kunna upprätthålla en någorlunda tillfredsställande livsmedelsförsörjning.

Konferensen rekommenderade en internationell samordning av den nationella lagringspolitiken i syfte att nå fram till en tillfredsställande global livsmedelsberedskap och fattade vidare principbeslut om att upprätta en fond för jordbruksutveckling i u-länderna. Dessutom skall ett världslivsmedelsråd upprättas, med uppgift att bidra till bättre samordning av medlemsstaternas och de internationella organisationernas politik när det gäller livsmedelsproduktion, bistånd, lagring samt handel med livsmedelsprodukter.

Sverige hörde till de få i-länder som under världslivsmedelskonferensen tillmötesgick u-ländernas krav på att i ökad utsträckning göra både fleråriga och volymmässiga utfästelser om livsmedelsbistånd. Vidare kan konstateras att av i-länderna endast Norge och Sverige var beredda att under konferensen utfästa bidrag till uppbyggandet av en internationell spannmålsreserv för katastrofändamål. De svenska utfästelserna på detta område under konferensen bör infrias genom att ett livsmedelslager läggs upp för internationella katastrofaktioner.

Direkt svenskt livsmedelsbistånd i form av vete har under budgetåret 1973/74 lämnats till Bangladesh, Pakistan, Etiopien och till de s. k. Sahelländerna. Under innevarande budgetår har hittills 180 milj. kr. anvisats för upphandling och frakt av vete för dylika katastrofinsatser. Därutöver har svenska livsmedel, främst vete, kommit att bli ett viktigt inslag i det

varubistånd som ställs till förfogande inom ramen för det normala utvecklingssamarbetet.

Angående Sveriges insatser inom ramen för det internationella livsmedelsbiståndet meddelas i propositionen bl. a. följande:

Sveriges utfästelser till *Internationella livsmedelsprogrammet (WFP)* uppgår i enlighet med riksdagens bemyndigande till 43 milj. kr. årligen under budgetåren 1974/75–1976/77. Bidraget utgår till två tredjedelar i form av svenska livsmedelsprodukter.

Därutöver föreslås att för nästa budgetår ca 5 milj. kr. anslås för fortsatt proteinberikning av svenska vetemjölsleveranser inom ramen för 1971 års konvention om livsmedelshjälp (FAC), vilka kanaliseras genom WFP.

Det totala medelsbehovet för det ordinarie bidraget till WFP beräknas till 48 milj. kr. för budgetåret 1975/76.

För inrättande av ett *katastroflager av livsmedel* i Sverige i enlighet med svenska utfästelser vid världslivsmedelskonferensen begäres riksdagens bemyndigande att ställa upp till 40 000 ton svenskt vete till förfogande årligen under tre år för katastrofländamål. Detta lager bör förutom vete även kunna inbegripa vissa mindre kvantiteter av andra livsmedel. Med tanke på konferensens rekommendationer att givarländer och multilaterala biståndsorgan i ökad utsträckning utarbetar program för att öka proteintillförseln till uländerna bör leveranserna av vete ur detta katastroflager proteinberikas.

För uppläggning av detta katastroflager och för att täcka lagrings- och fraktkostnader förutses ett medelsbehov om 50 milj. kr. för budgetåret 1975/76.

Sveriges bidrag inom ramen för *1971 års konvention om livsmedelshjälp (FAC)* har uppgått till 35 000 ton vete per år under perioden 1971/72–1974/75. Sverige har dessutom åtagit sig att täcka frakt- och administrationskostnaderna för dessa leveranser som enligt särskilt avtal kanaliseras genom WFP.

Internationella förhandlingar om en förlängning av FAC, som nu gäller till utgången av budgetåret 1974/75, har inletts. Om dessa förhandlingar ger positivt resultat bör Sverige biträda förlängningen med utfästelse om ytterligare ett bidrag om 35 000 ton att kanaliseras via WFP. Oavsett utgången av förhandlingarna vill föredragande statsrådet emellertid med tanke på behoven av mer långsiktiga utfästelser om livsmedelsbistånd förorda att regeringen begär riksdagens bemyndigande att under treårsperioden 1975/76–1977/78 till WFP utfästa att 35 000 ton vete årligen ställs till förfogande.

Ett sådant svenskt åtagande beräknas tillsammans med kostnader för frakt och eventuell förmalning av vetet motsvara ett medelsbehov av 38,5 milj. kr. för budgetåret 1975/76.

Det samlade medelsbehovet för internationellt livsmedelsbistånd beräknas därmed öka med 51,5 milj. kr. till 136,5 milj. kr. för budgetåret 1975/76.

Skulle kostnaderna komma att överstiga det för inköp av angivna kvantiteter vete beräknade beloppet kan ytterligare medel disponeras från katastrofreserven under detta anslag.

Det sammanlagda värdet av det svenska livsmedelsbiståndet för budgetåret 1973/74 var ca 115 milj. kr. Härin inräknas både det bistånd som lämnas direkt till mottagarländerna och det bistånd som kanaliseras genom multilaterala organ. Motsvarande belopp för hittills under innevarande budgetår beslutat livsmedelsbistånd är ca 245 milj. kr.

Motionerna

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels motionen 1975:246 av herr Bohman m. fl. (m), i vad avser hemställa att riksdagen hemställer att inom ramen för beviljade anslag ett belopp om ytterligare 28 milj. kr. ställes till förfogande för inköp av sammanlagt 100 000 ton vete att kunna levereras till u-länderna (punkt 3) samt att riksdagen hemställer att inom ramen för beviljade anslag ett belopp om 25 milj. kr. ställes till förfogande för utarbetandet och stödjandet av särskilda födoämnesprogram för barnen och de undernärda i de minst utvecklade länderna i enlighet med vad i motionen anförts (punkt 4),

dels motionen 1975:328 av herr Gustafsson i Säfle m. fl. (c), vari hemställs att riksdagen hos regeringen anhåller om utredning beträffande möjligheterna att låta vissa typer av konserverade livsmedel, bl. a. frystorkade produkter, i ökad utsträckning ingå i det statliga svenska biståndet till u-länderna samt att riksdagen hos regeringen likaså hemställer om utredning att för SIDA:s räkning uppföra lagercentraler för spannmål enligt vad i motionen anförts,

dels motionen 1975:729 av herr Fälldin m. fl. (c), i vad avser hemställa att riksdagen beslutar ge regeringen till känna vad i motionen under rubriken "Livsmedelsförsörjningen" anförts beträffande vägar att öka världens livsmedelstillgångar och svenska insatser i detta hänseende (punkt B. 5); att riksdagen beslutar vad i motionen under rubriken "Anslagsutveckling – anslagsfördelning" anförts beträffande de framtida anslagen för internationellt livsmedelsbistånd och utformningen av svenska utfästelser om livsmedelsbistånd (punkt B. 13 b); att riksdagen beslutar vad i motionen under rubriken "Anslagsutveckling – anslagsfördelning" anförts beträffande svensk lagerhållning av spannmål (punkt B. 13 c) samt att riksdagen beslutar vad i motionen under rubriken "Anslagsutveckling – anslagsfördelning" anförts beträffande samordning av den särskilda jordbruksfondens och WFP:s verksamhet (punkt B.13 d),

dels motionen 1975:730 av herr Helén m. fl. (fp), i vad avser hemställa att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen

anförs om avvägningen mellan långsiktiga insatser för att klara u-ländernas livsmedelsförsörjning och mer kortsiktiga insatser i form av livsmedelsbistånd och katastroflagring (punkt 27); att riksdagen bemyndigar regeringen att ställa minst 50 000 ton svenskt vete årligen till förfogande för världslivsmedelsprogrammet (WFP) under treårsperioden 1975/76–1977/78 (punkt 29) samt att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i övrigt anförs i motionen om svenska livsmedelsinsatser utöver de fleråriga utfästelserna i mån av tillgång och behov (punkt 30),

dels motionen 1975:739 av herr Åberg m. fl. (fp, c, m), i vad avser hemställan att riksdagen måtte besluta ge SIDA i uppdrag att närmare undersöka möjligheterna till användning av raffinerat fiskmjöl för u-hjälpsändamål (punkt 2),

dels motionen 1975:1158 av herr Larsson i Staffanstorp m. fl. (c), vari hemställs att riksdagen beslutar att anhålla hos regeringen om åtgärder i syfte att inom ramen för SIDA:s biståndsverksamhet medverka till försök att höja mjölkproduktionen i de fattiga länderna genom att ställa spermadoser från svenska låglandssemintjurar till dessa länders förfogande i enlighet med vad i motionen anförts,

dels motionen 1975:1162 av herrar Nilsson i Trobro och Nordgren (m), i vad avser hemställan att riksdagen hos regeringen anhåller att SIDA ges i uppdrag 1. att uppta förhandlingar om inköp till u-hjälp av djupfrysta torskfiléer som nu finns lagrade inom landet, 2. att undersöka möjligheterna att uppföra fryskedjor i u-länderna för svensk överskottsfisk, 4. att undersöka förutsättningarna för att använda raffinerat fiskmjöl för u-hjälpsändamål samt 5. att även i övrigt vidta åtgärder i form av forskning och praktiska försök för att inom ramen för den statliga biståndsverksamheten väsentligt öka livsmedelshjälpen till u-länderna i form av fiskprodukter.

Utskottet

Ökat svenskt bistånd i form av livsmedelsleveranser förordas i motionerna 246, 729 och 730.

I den förstnämnda motionen föreslås ett anslag på 28 milj. kr. för inköp av 100 000 ton vete för leverans till u-länderna. Motionärerna menar att Sverige bör utfästa en kvantitet av 100 000 ton årligen under tre år till Världslivsmedelsprogrammet.

I motionen 729 framhålls att starka motiv kan anföras för att livsmedelsbiståndets andel av totalanslaget för internationellt biståndssamarbete ökas under kommande budgetår. Motionärerna finner det emellertid mindre väl genomtänkt att binda utfästelser om livsmedelsbistånd till bestämda kvantiteter. I stället bör en minimikvantitet garanteras och därutöver utfästelser kunna göras beträffande ytterligare svenskt överskott. Den svenska lagerhållningen av vete bör ha en sådan omfattning att vårt eget land, för

den händelse skördeutfallet skulle ge underskott, inte skall behöva köpa spannmål i utlandet.

I motionen 730 hävdas att en flerårig utfästelse om minst 100 000 ton svenskt vete årligen skulle kunna göras. Den skulle lämpligen kunna fördelas med minst 50 000 ton årligen under tre år för internationell katastroflagring och minst 50 000 ton årligen under tre år för bistånd genom Världslivsmedelsprogrammet. Ytterligare veteleveranser utöver det fasta åtagandet skulle kunna aktualiseras om det svenska överskottet gör det möjligt och det aktuella försörjningsläget i u-länderna gör det angeläget.

Vid Världslivsmedelskonferensen hösten 1974 diskuterades i första hand åtgärder för att långsiktigt öka livsmedelsproduktionen i u-länderna. Samtidigt underströk konferensen emellertid också behovet av kortsiktiga insatser i form av livsmedelsbistånd.

Det sammanlagda värdet av det svenska livsmedelsbiståndet för budgetåret 1973/74 var ca 115 milj. kr. Här inräknas både bistånd som lämnats direkt till mottagarländerna och bistånd som kanaliseras genom multilaterala organ. Motsvarande belopp uppgår för innevarande budgetår till ca 360 milj. kr.

I budgetpropositionen meddelas att det samlade medelsbehovet för internationellt livsmedelsbistånd beräknas öka med 51,5 milj. kr. till 136,5 milj. kr. för nästa budgetår. Här ingår utfästelser till Internationella livsmedelsprogrammet (WFP) med 43 milj. kr., kostnader för uppläggning av katastroflager av livsmedel (bl. a. 40 000 ton vete) i Sverige med 50 milj. kr. och Sveriges bidrag till konventionen om livsmedelshjälp (FAC), motsvarande 35 000 ton vete, med 38,5 milj. kr.

Skulle kostnaderna komma att överstiga det för inköp av angivna kvantiteter vete beräknade beloppet kan ytterligare medel disponeras från katastrofreserven.

Storleken av de bilaterala livsmedelsleveranserna blir beroende av de önskemål som framställs av vederbörande mottagarländer. Självfallet är det möjligt att vid behov finansiera livsmedelsbistånd utanför länderramarna med användning av beviljade anslag för katastrofändamål. Beträffande katastrofbistånd hänvisas till avsnitt 16 här nedan.

Sverige har i enlighet med ett av u-ländernas huvudkrav vid Världslivsmedelskonferensen gjort fasta kvantitativa åtaganden till de internationella programmen. Utfästelsernas omfattning, 75 000 ton per år under en treårsperiod, varav 40 000 ton i ett internationellt katastroflager, bör ses i samband med den upphandling som – enligt vad som framgår av ovanstående – därutöver kan väntas ske med utnyttjande av bilaterala medel. Både i jämförelse med andra länders insatser och med hänsyn till hur svårt det är att beräkna de faktiska anslagsanspråken, på grund av eventuella prisförändringar, får de svenska åtagandena anses vara betydande.

Det föreslagna lagret om 40 000 ton vete för katastrofändamål motsvarar 8 % av den internationella katastrofreserven på 50 000 ton som u-länderna

krävde vid Världslivsmedelskonferensen. Endast Sverige och Norge har hittills förklarat sig villiga att bidra därtill.

Motionerna 246 och 730, båda såvitt nu är i fråga, avstyrks under åberopande av det som här anförts. Motionen 729 får anses besvarad i denna del.

Ytterligare förslag angående *biståndets varuinnehåll* framförs i några motioner.

I motionen 328 hemställs om utredning av möjligheterna att låta vissa typer av konserverade livsmedel, bl. a. frystorkade varor, ingå. Motionerna 739 och 1162 avser leveranser av vissa fiskprodukter inom ramen för livsmedelsbistånd.

Det framgår av propositionen att det svenska katastroflager av livsmedel som ingår i det svenska åtagandet till Världslivsmedelskonferensen kan inbegripa även vissa mindre kvantiteter av andra livsmedel.

I motionen 1158 förordas leveranser av tjursperma till u-länder för att förbättra mjölkboskapens kvalitet.

Det föreligger inte principiellt hinder mot leveranser av sådana produkter som nämns i motionerna 328, 739, 1158 och 1162 om ett mottagarland skulle uttrycka önskemål därom. Motionerna torde få anses besvarade härmed.

I motionen 328 berörs bl. a. frågan om *lagringsmöjligheter i Sverige* för spannmålsleveranser avsedda för u-länderna. Som framgår av det föregående har Sverige åtagit sig att för inrättande av ett katastroflager av livsmedel i Sverige ställa upp till 40 000 ton vete till förfogande årligen under de närmaste tre åren. I propositionen beräknas för uppläggnings- och fraktkostnader ett medelsbehov om 50 milj. kr. för nästa budgetår.

Mottagarländernas prioriteringar och förhandlingarna inom de internationella organisationerna torde få visa huruvida det är av biståndspolitiska synpunkter motiverat att bygga upp ytterligare lagringskapacitet i Sverige.

Motionen 328 torde få anses besvarad i denna del.

Yrkandet i motionen 730 beträffande avvägningen mellan långsiktiga insatser för att klara u-ländernas livsmedelsförsörjning och de mera kortsiktiga insatserna har närmast samband med Sveriges stöd till landsbygdsutvecklingen över huvud taget. Motionärerna uttalar sig för ökat stöd till u-ländernas jordbrukssektor. Härvidlag torde inte finnas några motsättningar i vårt land. Regeringens strävanden i dessa avseenden avspeglas inte minst i den föreliggande budgetpropositionen.

Motionen 730 torde därmed få anses besvarad i denna del.

I motionen 246 förordas stöd till *särskilda födoämnesprogram* för barnen och de undernärda i de minst utvecklade länderna. Ett anslag om 25 milj. kr. föreslås för ändamålet.

Utskottet vill erinra om den ökning med 10 milj. kr. som i propositionen föreslås till FN:s barnfond (UNICEF) samt om de särskilda medel som anslagits för proteinberikning av svenskt vetebistånd. Vidare har regeringen

relativt nyligen ställt medel till förfogande för lagring av en av svenska experter utarbetad särskilt näringsrik katastrofkost. För detta program kommer SIDA att använda 6 milj. kr. årligen under en treårsperiod. Ytterligare kan hänvisas till budgetpropositionens förslag om särskilt stöd till Världshälsoorganisationen för forskning om närings- och hälsofrågor inom ramen för Sveriges stöd till u-landsforskningen. Dessa insatser kommer att kosta ca 5 milj. kr. per år under en försöksperiod på tre till fem år. Utbetalningarna för olika slags nutritioninsatser (utom livsmedelsbistånd) beräknas under innevarande budgetår uppgå till inemot 60 milj. kr.

Med hänvisning till här redovisade insatser avstyrks motionen 246 i denna del.

I motionen 729 förordas att Sverige verkar för att såväl Världslivsmedelsprogrammet som övriga insatser på livsmedelsförsörjningens område samordnas så att konkurrens mellan dessa insatser upphör eller förhindras uppkomma.

Utskottet förutsätter att Sverige även i framtiden kommer att verka för *samordning av internationella insatser* kring livsmedelsförsörjningsfrågor. Vid Världslivsmedelskonferensen skapades ett Världslivsmedelsråd med uppgift att granska världens livsmedelssituation och att föreslå åtgärder att vidtas av regeringar och internationella organisationer. Rådet torde bli det centrala organet inom FN-systemet för samordning av debatten kring livsmedelsproduktion, lagring och handel. Sverige är medlem i rådet under åren 1975–1977.

Motionen 729 torde därmed få anses besvarad i denna del.

Utskottet vill slutligen erinra om att en rad av de frågor om u-ländernas livsmedelförsörjning som tagits upp i motionerna kommer att behandlas av den biståndspolitiska utredningen.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen avslår motionen 1975:246 i vad avser beräkning av medel för ytterligare spannmålsinköp,
2. att riksdagen avslår motionen 1975:246 i vad avser beräkning av medel för särskilda födoämnesprogram i u-länderna,
3. att riksdagen anser motionen 1975:328 besvarad med vad utskottet anför,
4. att riksdagen anser motionen 1975:729, i vad avser vägar att öka världens livsmedelstillgångar m. m., besvarad med vad utskottet anför,
5. att riksdagen anser motionen 1975:729, i vad avser anslagen för internationellt livsmedelsbistånd och utformningen av svenska utfästelser om livsmedelsbistånd, besvarad med vad utskottet anför,
6. att riksdagen anser motionen 1975:729, i vad avser svensk lagerhållning av spannmål besvarad, med vad utskottet anför,

7. att riksdagen anser motionen 1975:729, i vad avser samordning av den särskilda jordbruksfondens och WFP:s verksamhet, besvarad med vad utskottet anfört,
8. att riksdagen anser motionen 1975:730, i vad avser avvägningen mellan långsiktiga insatser för att klara u-ländernas livsmedelsförsörjning och mer kortsiktiga insatser i form av livsmedelsbistånd och katastroflagring, besvarad med vad utskottet anfört,
9. att riksdagen avslår motionen 1975:730, i vad avser bemyndigande att ställa minst 50 000 ton svenskt vete till Världslivsmedelsprogrammets förfogande under en treårsperiod,
10. att riksdagen anser motionen 1975:730, i vad avser insatser utöver de fleråriga utfästelserna av svenska livsmedelsinsatser, besvarad med vad utskottet anfört,
11. att riksdagen anser motionen 1975:739, i vad avser användning av raffinerat fiskmjöl för u-hjälpsändamål, besvarad med vad utskottet anfört,
12. att riksdagen anser motionen 1975:1158 besvarad med vad utskottet anfört,
13. att riksdagen anser motionen 1975:1162 besvarad med vad utskottet anfört.

16. Katastrofbistånd

Propositionen (s. 20–23, 50, 73)

Under budgetåret 1973/74 fattades beslut om katastrofbistånd och extraordinära biståndsinsatser till ett sammanlagt belopp av 180,4 milj. kr. Kostnaderna för motsvarande insatser som hittills beslutats under budgetåret 1974/75 uppgår till ca 140 milj. kr. Till detta belopp kommer åtgärder som föranleds av riksdagens beslut (UU 1974:17, rskr 1974:383) om katastrofinsatser för 100 milj. kr. i form av vete eller andra insatser som mottagarländerna prioriterar för att kunna förbättra sin livsmedelsförsörjning.

För budgetåret 1975/76 föreslår SIDA upp till 200 milj. kr. för katastrofbistånd. De senaste årens utveckling, inte minst den aktuella försörjningssituationen i många av de fattiga u-länderna, motiverar att det på biståndsanslagen finns en reserv av denna storleksordning för icke förutsedda biståndsinsatser. Ett belopp på 110 milj. kr. har beräknats för nya biståndsfonder som nu diskuteras inom FN. För den händelse dessa medel inte tas i anspråk för någon av dessa fonder bör de vid behov kunna utnyttjas för katastrofändamål.

I linje med riksdagens uttalande (UU 1974:17, rskr 1974:383) kommer en del av de medel som står till förfogande för katastrofbistånd att användas för upphandling av vete. Det finns särskild anledning räkna med ett fortsatt

behov av katastrofinsatser för bl. a. Indokina, Sydasien och de torkdrabbade länderna i Afrika. Medel kan också behövas för fortsatta humanitära hjälpinsatser för offren för utvecklingen i Chile.

Liksom under de närmast föregående budgetåren bör katastrofreserven få utnyttjas med stor flexibilitet. Den bör således inte vara förbehållen åtgärder för att lindra akut nöd orsakad av krigshändelser eller naturkatastrofer, utan bör också kunna utnyttjas som extra bistånd till länder med vilka Sverige har utvecklingssamarbete när dessa länders försörjning och utveckling hotas av oförutsedda händelser.

Sedan ett antal år har Sverige aktivt engagerat sig för att öka FN-organens katastrofberedskap. Under senare tid har främst två frågor uppmärksamrats. Det gäller för det första FN-systemets roll beträffande internationell beredskap i fråga om livsmedelsförsörjning. Detta var en central fråga på världslivsmedelskonferensen. För det andra har Sverige verkat för ett starkare FN-engagemang när det gäller katastrofförebyggande åtgärder. Sådana åtgärder bör ses som en naturlig del av den långsiktiga utvecklingsplaneringen i alla de länder som ligger i katastrofhotade områden. Det är särskilt angeläget att FN:s katastrofkontor (UNDRO) får resurser att hjälpa enskilda u-länder att skapa en beredskap för katastrofsituationer. FN:s generalförsamling antog hösten 1974 en resolution, som på svenskt initiativ bl. a. innehåller en uppmaning till FN:s generalsekreterare att undersöka möjligheterna att öka UNDRO:s resurser härför. Sverige har ställt i utsikt ett särskilt bidrag till UNDRO för verksamheten.

I en utredning om det svenska katastrofbiståndet som SIDA har företagit understryks vikten av åtgärder för att förebygga katastrofer och skapa effektiva katastroforganisationer i u-länderna. Detta svarar väl mot de initiativ som Sverige har tagit vid FN:s generalförsamling år 1974 för att stärka UNDRO:s verksamhet. Utredningen diskuterar också SIDA:s roll när det gäller katastrofbiståndets administration. SIDA förordas ha ett nära och omfattande samarbete med enskilda organisationer och myndigheter verksamma på katastrofhjälpens område. Föredragande statsrådet delar denna uppfattning. Därtill framhåller utredningen att SIDA borde medverka aktivare i beredningen av ärendena i katastrofgruppen inom utrikesdepartementet. Liksom hittills finner föredragande statsrådet det angeläget att gruppens sammanträden förbereds i nära samarbete mellan UD och SIDA och att gruppen behåller sin karaktär av forum för informellt samråd inför beslut i katastrofärenden.

De senaste årens katastrofer i u-länderna har visat ett ökande behov av att medel finns disponibla för omedelbara insatser. Medel för detta ändamål har därför regelbundet och i ökande omfattning anslagits för både bilaterala och multilaterala insatser. Under budgetåret 1974/75 uppgår anslaget för *multilateralt katastrofbistånd* till 30 milj. kr. För budgetåret 1975/76 beräknas i propositionen ett sammanlagt medelsbehov om 50 milj. kr. Som tidigare berörts i anslutning till de principiella riktlinjerna för det svenska agerandet

på katastrofområdet kan det bli aktuellt med fortsatta stödåtgärder i syfte att förebygga katastrofer i u-länderna och höja deras katastrofberedskap. Bidrag till FN:s katastrofkontor (UNDRO) och andra internationella och regionala program i detta syfte kan vid behov lämnas av medel som anslagits för katastrofändamål.

Under anslaget C 1 (Bidrag till internationella biståndsprogram) beräknas vidare 110 milj. kr. för nya biståndsfonder. Det framgår att dessa medel, om de ej tas i anspråk för någon av dessa fonder, vid behov bör kunna utnyttjas för katastrofändamål.

För budgetåret 1975/76 beräknas under anslaget C 2 (Bilateralt utvecklingssamarbete) en reserv på 169 milj. kr. för katastrofinsatser.

Motionerna

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels motionen 1975:246 av herr Bohman m. fl. (m), i vad avser hemställa att riksdagen hemställer att inom ramen för beviljade anslag ett belopp om 210 milj. kr. avsätts för direkta svenska katastrofinsatser (punkt 11),

dels motionen 1975:729 av herr Fälldin m. fl. (c), i vad avser hemställa att riksdagen beslutar vad i motionen under rubriken "Anslagsutveckling – anslagsfördelning" anförts beträffande katastrofbiståndsanslagets storlek och framtida användning (punkt B. 13 f),

dels motionen 1975:730 av herr Helén m. fl. (fp), i vad avser hemställa att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om extra katastrofinsatser i Sri Lanka och Pakistan (punkt 23); att riksdagen begär att regeringen tar initiativ till att finansiellt och personellt stärka samordningen av katastrofbiståndet genom FN:s samordningsorgan för katastrofbistånd, UNDRO, samt Internationella röda korset (punkt 26) samt att riksdagen bemyndigar regeringen att ställa minst 50 000 ton svenskt vete till förfogande årligen under tre år för katastrofändamål (punkt 28),

dels motionen 1975:738 av herr Werner i Malmö m. fl. (m, fp, c), vari hemställs att riksdagen hos regeringen anhåller om utredning av möjligheterna att inrätta en svenska flyghjälpskår som en del av vårt lands u-landsinsatser,

dels motionen 1975:739 av herr Åberg m. fl. (fp, c, m), i vad avser hemställa att riksdagen måtte besluta ge SIDA i uppdrag att upprätta ett katastroflager av fiskkonserver (punkt 1),

dels motionen 1975:1162 av herrar Nilsson i Trobro och Nordgren (m), i vad avser hemställa att riksdagen hos regeringen anhåller att SIDA ges

i uppdrag att utreda möjligheterna att upprätta ett katastroflager av fiskkonserver (punkt 3).

Utskottet

Katastrofanslagets storlek behandlas i motionerna 246 och 729. I motionen 246 yrkas sålunda en höjning av det bilaterala katastrofanslaget till 210 milj. kr. Motionärerna framhåller att förhållandena i u-länderna skiftar snabbt. Detta talar för behov av en finansiell flexibilitet i biståndsanslagen. I likhet med SIDA anser motionärerna att ett betydande belopp bör avsättas för katastrofbistånd. Detta bör kunna användas för tillfälliga budgetförstärkningar till de länder med vilka Sverige har direkt utvecklingssamarbete och som är i ett särskilt svårt läge, och det kan användas till katastrofinsatser i andra länder inom den mest drabbade gruppen, framhåller motionärerna.

I motionen 729 anförts synpunkter på katastrofanslaget som i stort sett överensstämmer med propositionens.

Av propositionen framgår bl. a. att de medel som under nästa budgetår finns tillgängliga för katastrofinsatser i själva verket väsentligt kan komma att överstiga de under anslagen C 1 och C 2 beräknade beloppen på 50 resp. 169 milj. kr.

I anslagsberäkningen finns sålunda redan ett betydande mått av flexibilitet med tanke på eventuella katastrofsituationer.

Mot denna bakgrund avstyrks motionen 246 i denna del. Motionen 729 får anses besvarad i denna del.

I motionen 730 betonas vikten av att möjligheterna till extra katastrofinsatser i *Sri Lanka* och *Pakistan* undersöks.

Som framgår av propositionen bör katastrofreserven kunna utnyttjas för extra bistånd till länder med vilka Sverige har utvecklingssamarbete, när dessa länders försörjning och utveckling hotas av oförutsedda händelser. Insatser av det slag som beskrivs i motionen 730 kan därför komma till stånd om behov visar sig föreligga och om insatserna även i övrigt kan ske på de villkor som gäller för svenskt katastrofbistånd.

Motionen 730 torde få anses besvarad i denna del.

I motionen 730 yrkas vidare på svenska initiativ för att få till stånd en bättre *samordning av katastrofbiståndet* genom FN:s samordningsorgan för katastrofbistånd, UNDRO, samt Internationella röda korset.

Motionärernas förslag står i överensstämmelse med Sveriges strävanden att öka FN-organens katastrofberedskap. Sverige har sålunda under de senaste åren aktivt verkat för att stärka samordningen av detta bistånd, bl. a. genom stöd till FN:s katastrofhjälpkontor, UNDRO. Sverige har utfäst ett frivilligt bidrag om 1 milj. kr. som skall användas för kontorets beredskaps-höjande och katastrofförebyggande verksamhet.

UNDRO:s främsta uppgifter är att bidra till höjd beredskap i särskilt utsatta länder och att förmedla information om behov av katastrofbistånd samt

att samordna FN:s bistånd med insatser från enskilda länder och icke-statliga organisationer. Inrättandet av UNDRÖ innebär ett värdefullt bidrag till ett effektivare och mer ändamålsenligt internationellt katastrofbistånd.

SIDA har nyligen studerat FN-systemets och de humanitära frivilligorganisationernas insatser i katastrofsammanhang. Det är styrelsens mening bl. a. att UNDRÖ bör erhålla ökat stöd.

SIDA framhåller att FN inte är rustat för att ingripa i det omedelbara undsättningsarbetet efter en katastrof, men genom mobilisering av resurser från givarländer och organisationer skulle UNDRÖ med kort varsel kunna förmedla hjälp av det slag ett katastrofdrabbat land begär. Däremot är UNDRÖ inte avsett att fungera operativt i det direkta undsättningsarbetet på fältet. De mest effektiva beredskapsåtgärderna är de som planeras och genomförs av vederbörande lands egen regering, med eller utan bistånd utifrån. UNDRÖ har för 1975 avsatt ca 0,3 milj. kr. för planering av ökad katastrofberedskap. Dessa resurser måste anses helt otillräckliga.

Utskottet förutsätter att Sverige genom ökade finansiella bidrag och på annat sätt verkar för en kraftig förstärkning av FN:s katastrofhjälpskontor och därmed för bättre samordning av internationellt bistånd vid katastrofsituationer.

Motionen 730 torde därmed få anses besvarad i denna del.

Motionerna 730, 738, 739 och 1162 innehåller förslag om *den närmare utformningen av katastrofhjälp*, avseende dels varuinnehållet, dels transportsättet.

I katastrofsituationer kan det visa sig att behövliga livsmedel kan köpas mera förmånligt utanför Sverige. I vissa fall är de livsmedel som Sverige kan erbjuda dåligt anpassade till kostvanorna i det drabbade landet. Ibland är det också andra typer av insatser som är mera angelägna. Att i förväg binda användningen av anslag för katastrofhjälp till särskilda livsmedel, såsom föreslås i några av dessa motioner, är därför inte ändamålsenligt.

Emellertid finns det inga principiella hinder mot livsmedelsleveranser av det slag som föreslås i motionerna, om de i det enskilda fallet skulle vara lämpliga och acceptabla för ifrågavarande mottagarländer.

Som framgår av budgetpropositionen föreslår regeringen också att det särskilda katastroflager av livsmedel som skall upprättas i enlighet med utfästelser vid Världslivsmedelskonferensen skall, förutom vete, kunna inbegripa vissa mindre kvantiteter av andra livsmedel.

I motionen 738 föreslås en utredning av möjligheterna att inrätta en svensk flyghjälpskår för användning i katastroflägen. Motionärerna nämner bl. a. de flygtransporter som nyligen företagits i Etiopien som ett exempel.

Vid den utredning av katastrofbiståndet som företagits inom SIDA har man även studerat transportfrågorna. Därvid har man kommit fram till att svenska hjälpsändningar av kostnadsskäl främst bör ske med yttransport och endast undantagsvis med flyg. På längre sikt begränsas behovet av snabba transporter genom stöd till enskilda länders beredskapsplanering.

vari ingår nationell eller regional lagerhållning av de nödvändigaste varuslagen. De svårigheter som vid katastrofer uppstår för interna transporter inom ett u-land bör göras till föremål för transporttekniska utredningar med inslag av praktiska försök, anser SIDA.

Erfarenheterna från försöken med flygfällning av livsmedel i Etiopien utreds för närvarande av berörda hjälporganisationer.

Motionerna 730, 738, 739 och 1162 torde därmed i denna del få anses besvarade.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen avslår motionen 1975:246 i vad avser beräkning av medel för direkta katastrofinsatser,
2. att riksdagen anser motionen 1975:729, i vad avser katastrofbiståndsanslagets storlek och framtida användning, besvarad med vad utskottet anfört,
3. att riksdagen anser motionen 1975:730, i vad avser katastrofinsatser i Sri Lanka och Pakistan, besvarad med vad utskottet anfört,
4. att riksdagen anser motionen 1975:730, i vad avser samordning av katastrofbiståndet, besvarad med vad utskottet anfört,
5. att riksdagen avslår motionen 1975:730 i vad avser tillhandahållande av 50 000 ton svenskt vete årligen under tre år,
6. att riksdagen anser motionen 1975:738 besvarad med vad utskottet anfört,
7. att riksdagen anser motionen 1975:739, i vad avser katastroflager av fiskkonserver, besvarad med vad utskottet anfört,
8. att riksdagen anser motionen 1975:1162, i vad avser katastroflager av fiskkonserver, besvarad med vad utskottet anfört.

17. Varubistånd m. m.

Propositionen (s. 54–55)

Med varubistånd avses gåvobistånd som genom regeringens beslut är förhandsbestämt till upphandling i Sverige. Det ingår som en del av det långsiktiga utvecklingssamarbetet med enskilda länder och befrielserörelser. I varubiståndet inräknas även katastrofbistånd i form av svenska livsmedel och andra svensktillverkade produkter. För att ge en rättvisande bild av upphandling under biståndsanslagen som är bunden till Sverige inkluderas även svenska bidrag in natura till internationella livsmedelsprogram.

Budgetåret 1972/73 uppgick avtalade leveranser av varubistånd till ca 130 milj. kr. och budgetåret 1973/74 till ca 265 milj. kr. För budgetåret 1974/75 tar planeringen sikte på ca 330 milj. kr. SIDA räknar i sin anslagsframställning

med att komma upp i 250 milj. kr. i bilateralt varubistånd vartill kommer naturabidrag till internationella livsmedelsprogram.

Tidigare bilateralt varubistånd bestod främst av konstgödsel och papper. Under de senaste åren har varusortimentet kommit att vidgas till att omfatta även rapsolja, pappersmassa, sjukhusutrustning, läromedel, stål och diverse verkstadsprodukter. En betydande del av katastrofbiståndet lämnas numera i form av svenskt vete.

Planeringen av varubiståndet inom det bilaterala utvecklingssamarbetet bör även fortsättningsvis ske i enlighet med riksdagens uttalande år 1973 (UU 1973:3, rskr 1973:139) innebärande att mottagarlandet ges möjlighet att inom en överenskommen finansiell ram fritt välja svenska varor.

För budgetåret 1975/76 förordas en varubiståndsvolym på ca 500 milj. kr.

Motionerna

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels motionen 1975:729 av herr Fälldin m. fl. (c), i vad avser hemställa att riksdagen beslutar vad i motionen under rubriken "Anslagsutveckling – anslagsfördelning" anförts beträffande omfattningen av varubiståndet (punkt B. 13 e),

dels motionen 1975:730 av herr Helén m. fl. (fp), i vad avser hemställa att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anføres om bindningarna av bistånd till köp i det biståndsgivande landet (punkt 25),

dels motionen 1975:734 av herr Hermansson m. fl. (vpk), vari föreslås att riksdagen hos regeringen begär att den svenska biståndspolitik utformas med beaktande av följande: att biståndets utformning ändras och får karaktären av gåvor som inte kringgärdas av villkor (punkt 2),

dels motionen 1975:1146 av herr förste vice talmannen Bengtson m. fl. (c, fp, m), vari hemställs att riksdagen fattar ett principbeslut om att hälsoskadliga varor såsom tobak och alkohol ej får ingå som en del av den svenska biståndsverksamheten till u-länderna,

dels motionen 1975:1157 av herr Komstedt (m), vari hemställs att riksdagen uttalar sig till förmån för att en ökad andel av den svenska u-hjälpen bör utgå i form av varor och tjänster från svenska företag.

Utskottet

En allmän beskrivning av det svenska varubiståndet lämnas i propositionen. Varubistånd utgör ett gåvobistånd som genom regeringens beslut är förhandsbestämt till upphandling i Sverige. Det ingår som en del av

det långsiktiga utvecklingssamarbetet med enskilda länder och befrielse-rörelser.

Riksdagen har tidigare uttalat (UU 1973:3) att varubiståndet skall grundas på mottagarlandets egna prioriteringar och målsättningar. 1974 års riksdag konstaterade att mottagarlandet numera ges möjlighet att inom en överenskommen finansiell ram fritt välja svenska varor. Därigenom inriktas varubiståndet naturligen på sådana områden där det svenska näringslivet besitter särskild konkurrensförmåga. Vidare konstateras att fortsatta varubiståndsinsatser för framtiden förutsågs för länder som får en betydande del av sitt bistånd från Sverige i form av importstöd.

Motionen 729 rör varubiståndets omfattning. Motionärerna anser att även i framtiden ca 20 % av det bilaterala biståndet bör kunna utgöras av varubistånd eller s. k. bundet bistånd.

I budgetpropositionen förordas en varubiståndsvolym på ca 500 milj. kr., vilket är närmare 30 % av det totala anslaget för bilateralt utvecklingssamarbete. I siffran inräknas emellertid numera även katastrofbistånd i form av svenska livsmedel och andra svensktillverkade varor samt svenska bidrag in natura till internationella livsmedelsprogram. Med tillämpning av samma beräkningsgrund kan man uppskatta att under budgetåret 1974/75 ungefär 443 milj. kr. kan redovisas för varubistånd.

Motionen 729 torde få anses besvarad i denna del.

I motionen 730 argumenteras mot att en viss andel av de bilaterala biståndsanslagen skall reserveras för varubistånd. Motionärerna menar att betydande leveranser av varor kommer att ske från Sverige som en följd av utvecklingssamarbetet även utan att man ställer upp särskilda mål för uppköp i vårt land.

Utskottet noterar att SIDA i sin anslagsframställning redovisar att upphandling av svenska varor även utanför varubiståndet har ökat kraftigt under senare år. Man väntar en fortsatt ökning. SIDA anser att det mot denna bakgrund ter sig mindre nödvändigt för syftet att uppnå en växande volym av inköp i Sverige att fastställa särskilda mål för sådana inköp.

Som riksdagen tidigare uttalat (UU 1974:3) är det för mottagarna av varubistånd särskilt viktigt att biståndet kan planeras långsiktigt. Det är därför ändamålsenligt för båda parter att varubiståndet planeras tillsammans med andra resursöverföringar inom en gemensam finansiell ram.

Utskottet finner att en volymmässig målsättning för varubiståndet torde ge större säkerhet för att man skall uppnå den upphandling i Sverige som statsmakterna bl. a. av sysselsättnings- och opinionsskäl eftersträvar. Det volymmässiga målet ger en klar utgångspunkt för en planering totalt och per land. Därmed underlättas också möjligheten för mottagarländerna att planera inköp av svenska varor enligt egna prioriteringar.

Som 1973 års riksdag uttalat (UU 1973:3) bör den närmare utformningen av varubiståndet bli föremål för biståndsutredningens prövning.

Motionen 730 torde få anses besvarad i denna del.

I motionen 1157 förordas att en ökad andel av den svenska u-hjälpen bör utgå i form av varor och tjänster från svenska företag. Utskottet vill erinra om att motsvarande yrkande avslogs av 1974 års riksdag. I sitt betänkande (UU 1974:3) erinrade utrikesutskottet om att det svenska biståndet utgår från mottagarländernas önskemål och prioriteringar. Utskottet hänvisade till reglerna för svenskt varubistånd och konstaterade att det svenska näringslivet redan nu i mycket hög grad engageras i uppdrag inom biståndets ram.

I detta sammanhang vill utskottet hänvisa till den redogörelse som lämnats i SIDA:s anslagsframställning om ökningen av leveranser av svenska varor. SIDA framhåller sålunda att verkets inköpsenhet under 1973/74 köpte svenska varor för 150 milj. kr. i samband med insatser som inte avsåg formellt till upphandling i Sverige knutna leveranser. Leveranserna från Sverige till Världslivsmedelsprogrammet enligt konventionen för livsmedelshjälp uppgick till ytterligare ca 60 milj. kr. Därtill kommer att mottagarländerna utan SIDA:s medverkan köper svenska varor och tjänster för de finansiella medel i form av gåvor eller krediter som ställts till deras förfogande för olika ändamål. De medel som lämnas till de internationella programmen, t. ex. IDA, UNDP och FN:s fackorgan, leder givetvis också till betydande inköp i Sverige.

Med hänvisning till det som här anförts avstyrks motionen 1157.

I motionen 734 föreslås att biståndet får karaktären av gåvor som inte kringgärdas av villkor. Motionärerna menar att varubiståndet tillkommit efter påtryckningar från näringslivet. Svenskt bistånd används, även där det kallas obundet, till stor del för att utnyttja svenska tjänster och varor samt för att bygga upp en infrastruktur i u-länderna som möjliggör och effektiviserar storkapitalets råvaruutvinning, hävdar motionärerna.

Utskottet vill erinra om att en av huvudreglerna för svenskt bistånd är att det skall utformas i enlighet med mottagarländernas prioriteringar. Inga påtryckningar utövas på mottagarländerna. Varubiståndet består av gåvo-leveranser vars innehåll mottagarländerna själva får välja. Att även andra former av bistånd leder till att mottagarländer och internationella organisationer utnyttjar svenska varor och tjänster minskar inte biståndets värde.

Med hänvisning till det som här anförts avstyrks motionen 734 i denna del.

I motionen 1146 föreslås att hälsoskadliga varor såsom tobak och alkohol ej får ingå som en del av den svenska biståndsverksamheten till u-länderna.

Utskottet vill erinra om att mottagarländerna skall fritt få välja varor som produceras i Sverige. Risker för att de väljer varor som enligt deras egen uppfattning är hälsoskadliga torde vara liten. Restriktioner av det slag som förordas i motionen 1146 skulle vara stötande ur principiell synpunkt och behöver inte heller uppställas för att motionärernas syfte, nämligen att förebygga hälsoproblem i u-länderna, skall tillgodoses.

Motionen 1146 torde få anses besvarad.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen anser motionen 1975:729, i vad avser omfattningen av varubiståndet, besvarad med vad utskottet anfört,
2. att riksdagen anser motionen 1975:730, i vad avser bindningar av bistånd till köp i det biståndsgivande landet, besvarad med vad utskottet anfört,
3. att riksdagen avslår motionen 1975:734 i vad avser biståndets utformning,
4. att riksdagen anser motionen 1975:1146 besvarad med vad utskottet anfört,
5. att riksdagen avslår motionen 1975:1157.

18. Familjeplanering

Propositionen (s. 23–24, 71)

Enligt den aktionsplan som antogs av FN:s befolkningskonferens i Bukarest skall orsaken till u-ländernas fattigdom inte sökas i höga födelsetal. Dessa är i stället en följd av fattigdomen. På sikt kan de sänkas i u-länderna endast genom ekonomiska och sociala förändringar. Den av bl. a. Sverige företrädde ståndpunkten att befolkningsfrågan inte endast rör u-länderna utan hör samman med den globala tillgången och fördelningen av jordens resurser vann gehör vid konferensen.

Sverige har varit pådrivande när det gäller att ge familjeplanering en framträdande roll i det internationella utvecklingssamarbetet. Under senare år har Sverige också engagerat sig för att sätta in befolkningsfrågan i dess större politiska och sociala sammanhang. Erfarenheten har allt klarare visat att en sänkning av födelsetalen sällan kan uppnås isolerat utan måste föregås av en förbättring av människors sociala villkor. En förändring av kvinnans situation är härvidlag av särskild betydelse.

Familjeplaneringsbistånd utgör ett viktigt inslag i samarbetet med flera av Sveriges programländer. Det kan även lämnas utanför kretsen av programländer. Förberedelser har t. ex. påbörjats för ett samarbete med Mexico på sexualundervisningens område. När det gäller insatser i nya mottagarländer är det, som riksdagen har framhållit, väsentligt att beakta att familjeplaneringen är inordnad i en allmän och social omvårdnadspolitik. Denna uppfattning överensstämmer väl med den syn på familjeplaneringens roll i ländernas breda utvecklingssträvanden som kom till uttryck i befolkningskonferensens aktionsplan.

Under en följd av år har en gradvis förskjutning ägt rum av det svenska familjeplaneringsbiståndet till förmån för internationella program. För budgetåret 1975/76 beräknas ungefär två tredjedelar av stödet lämnas via internationella organisationer, främst FN:s befolkningsfond (UNFPA) och Internationella familjeplaneringsförbundet (IPPF). Forskning på den mänskliga

fortplantningens område stöds genom bidrag till Världshälsovårdsorganisationen (WHO).

Det totala stödet till familjeplaneringsverksamhet uppgår för innevarande budgetår till ca 105 milj. kr. För budgetåret 1975/76 beräknas, i linje med SIDA:s förslag, ca 145 milj. kr. för ändamålet.

FN:s befolkningsfond (UNFPA) finansierar FN-systemets biståndsverksamhet på befolkningsområdet. Merparten av biståndsprojekten verkställs av FN:s fackorgan. Mindre än hälften av verksamheten avser familjeplaneringsprojekt. Betydanderesurser anslås till utbildning, folkräkningar och demografisk forskning. En stor del av fondens resurser utnyttjas fortfarande för att täcka administrationskostnader i andra internationella organisationer för program på befolkningsområdet. Verksamheten bygger på frivilliga bidrag från FN:s medlemsländer. Under år 1974 uppgick dessa bidrag till sammanlagt ca 54 milj. dollar eller omkring 245 milj. kr. Sveriges bidrag var 20 milj. kr., vilket motsvarade ca 8 % av de totala bidragen.

Fonden har numera inordnats under UNDP:s styrelse. Medlemsländerna har härigenom erhållit ett tillfredsställande inflytande över fondens verksamhet. På sikt bör det vara möjligt att också få till stånd en samordning av biståndet på befolkningsområdet med annat FN-bistånd. UNDP:s styrelse har hittills godkänt femton i princip femåriga överenskommelser om fondinsatser i olika mottagarländer, däribland Pakistan, Indien, Bangladesh och Indonesien. I avvaktan på bl. a. styrelsens behandling av riktlinjerna för den fortsatta fördelningen av fondens resurser har styrelsen år 1974 för de senaste fem programmen endast godkänt utgifterna för en inledande tvåårsperiod. Sverige avser att i UNDP:s styrelse aktivt verka för en förtgående effektivisering av UNFPA:s verksamhet.

Fondens finansiella planering bygger på rullande fyraårsplaner. Den nu aktuella planen – avseende åren 1974–1977 – pekar på en fortsatt snabb expansion av fondens verksamhet. Med tanke på att denna plan avspeglar önskemål från u-ländernas sida om ökat multilateralt bistånd på befolkningsområdet och på den betydelsefulla roll som FN-systemet och UNFPA har tilldelats i befolkningskonferensens handlingsplan, är det motiverat att såsom SIDA föreslår öka det svenska bidraget för verksamhetsåret 1975 (budgetåret 1975/76) från 20 till 25 milj. kr.

Föredragande statsrådet förordar vidare att regeringen inhämtar riksdagens bemyndigande att, om den fortsatta utvecklingen motiverar det, lämna utfästelse om bidrag på 25 milj. kr. för vardera av verksamhetsåren 1976 och 1977 (budgetåren 1976/77 och 1977/78).

Bidrag till internationella enskilda organisationer för i huvudsak verksamhet inom befolkningsområdet uppgick under budgetåret 1973/74 till 21 milj. kr. och beräknas för innevarande budgetår uppgå till 30 milj. kr. För budgetåret 1975/76 föreslår SIDA ett ökat bidrag till Internationella familjeplaneringsförbundet (IPPF). Denna organisation förmedlar bistånd till fa-

miljeplaneringsverksamhet som bedrivs av medlemsorganisationer i u-länder. Enligt SIDA:s förslag har en utfästelse gjorts till IPPF om ett svenskt bidrag på 25 milj. kr. för vart och ett av budgetåren 1975/76–1977/78. Inom ramen för en treårig utfästelse på 4,5 milj. kr. för budgetåren 1973/74–1975/76 kommer bidrag att lämnas till Världskyrkorådets befolkningsprogram.

Motionen

I motionen 1975:730 av herr Helén m. fl. (fp), hemställs att riksdagen i enlighet med vad som anføres i motionen understryker den förpliktelse att ge ökat stöd till familjeplanering som bör följa FN:s befolkningskonferens i Bukarest 1974 (punkt 6).

Utskottet

I motionen 730 framhålls bl. a. att familjeplanering måste ses inte bara mot bakgrund av befolkningsproblemen över huvud taget utan också som en fråga av stor humanitär betydelse. I denna motion liksom i motionerna 246 och 729, vilka dock inte har några särskilda yrkanden om familjeplaneringsinsatser, fastslås att familjeplanering måste sättas in i ett större socialt sammanhang för att kunna påverka befolkningsutvecklingen. Motionärerna är eniga om att familjeplanering alltjämt måste utgöra ett viktigt led i den svenska biståndspolitik.

Riksdagen har tidigare noterat (UU 1972:6, 1974:3) den starka satsning på familjeplanering som sker inom den svenska bistandsverksamheten. Av propositionen 1975:1 framgår att det totala stödet till familjeplaneringsverksamhet för innevarande budgetår uppgår till ca 105 milj. kr. För budgetåret 1975/76 beräknas ca 145 milj. kr. för ändamålet. En gradvis förskjutning av det svenska familjeplaneringsbiståndet har ägt rum till förmån för internationella program.

Av föredragningar inför utskottet har framgått att intresset för familjeplaneringsinsatser har ökat efter FN:s befolkningskonferens i fjol. Det kan konstateras att möjligheter finns att tillmötesgå framställningar från våra programländer om ökade insatser inom länderramarna liksom framställningar från länder utanför programländerkretsen, under förutsättning att de är inordnade i en allmän social omvårdnadspolitik. Vidare kommer Sverige, som framgår av propositionen, att öka sitt stöd till FN:s befolkningsfond liksom lämna fortsatt stöd till enskilda organisationers befolkningsprogram.

Motionen 730 torde få anses besvarad i denna del.

Utskottet hemställer

att riksdagen anser motionen 1975:730, i vad avser stöd till familjeplanering, besvarad med vad utskottet anfört.

19. Kvinnans situation i u-länderna

Propositionen (s. 24)

FN har proklamerat år 1975 som det internationella kvinnoåret. En världskonferens i FN-regi skall äga rum i Mexico City i sommar. Konferensen skall behandla olika aspekter av kvinnans deltagande i samhällsutvecklingen i både rika och fattiga länder.

Från biståndspolitiska utgångspunkter är det naturligt att Sverige verkar för att konferensen ägnar stor uppmärksamhet åt kvinnans situation i u-länderna och bidrar till att öka möjligheterna för kvinnorna att på lika villkor delta i utvecklingsprocessen. Konferensen bör söka belysa hur politiska, ekonomiska och teknologiska förändringar främjar eller motverkar strävanden till jämställdhet mellan könen och en förändring av traditionella könsroller.

Delegationen för jämställdhet mellan män och kvinnor har i uppgift att samordna och stimulera aktiviteter i Sverige med anknytning till kvinnoåret. Inom ramen för bidrag till FN:s generalsekreterare för verksamhet med anknytning till strategin för det andra utvecklingsårtiondet har Sverige med 2,2 milj. kr. stött förberedelserna för det internationella kvinnoåret.

Motionerna

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels motionen 1975:729 av herr Fälldin m. fl. (c), i vad avser hemställan att riksdagen beslutar ge regeringen till känna vad i motionen under rubriken "Internationella kvinnoåret" anförts beträffande särskild hänsyn till kvinnornas situation vid utformningen av konkreta biståndsprojekt (punkt B. 12 b),

dels motionen 1975:730 av herr Helén m. fl. (fp), i vad avser hemställan att riksdagen uttalar att Sverige bör vidga sitt stöd till insatser för att stärka kvinnans ställning i u-länderna, bl. a. genom särskilda program för utbildning i samarbete med FN och dess fackorgan (punkt 31).

Utskottet

Som 1973 års riksdag konstaterade (UU 1973:3) intar arbetet för att stärka kvinnans roll i samhällsutvecklingen en viktig plats i det svenska utvecklingssamarbetet.

Enligt de av SIDA tillämpade riktlinjerna ingår beskrivningar av kvinnans situation i de land- och sektoranalyser som görs i samband med våra insatser. Vidare uppmärksammar SIDA möjligheterna att lämna finansiellt stöd till sådana svenska organisationer som önskar fördjupa och öka samarbetet avseende kvinnans situation med motsvarande organisationer i u-länderna.

SIDA stödjer studieaktiviteter och utarbetande av studiematerial rörande kvinnornas situation i olika u-länder.

Svenska biståndspolitiska synpunkter i fråga om främjandet av kvinnans deltagande i utvecklingsprocessen samt en redogörelse för Sveriges insatser härvidlag lämnades i SIDA:s anslagsframställning för budgetåret 1974/75 ur vilken följande må citeras:

Ett stort antal internationella organisationer, såväl mellanstatliga som frivilliga, har som ett led i de allmänna utvecklingssträvandena påtalat behovet av att förbättra kvinnans situation. I FN-strategin för det andra utvecklingsårtiondet omnämnes kvinnans särskilda problem med orden "kvinnans integration i den totala utvecklingsprocessen måste uppmuntras". Det talas inte om några konkreta åtgärder för att förverkliga detta syfte. I juni 1972 antog emellertid ECOSOC ett stort antal resolutioner i ämnet bland vilka särskilt kan nämnas den om kvinnornas deltagande i landsbygdsutvecklingen. Samtidigt proklamerades 1975 som det internationella kvinnoåret.

Sverige har sedan början av 1960-talet tagit initiativ till och aktivt stött olika kvinnoutbildningsprojekt i Afrika i samarbete med bl. a. UNESCO och ILO, genom FN:s utvecklingsprogram (UNDP), FN:s ekonomiska kommission för Afrika (ECA) samt under bilaterala avtal. De totala svenska åtagandena för denna verksamhet sedan 1963 uppgår till 75 miljoner kronor. I samband med enskilda organisationer har därutöver under perioden 1966/67–1972/73 ca 6 miljoner kronor gått till insatser för flickor och kvinnor i u-länder.

Det erbjuder stora svårigheter att formulera en enhetlig strategi för integrering av kvinnan i utvecklingsprocessen som skulle kunna vara styrande för svensk biståndsverksamhet. Det måste även i detta avseende vara det svenska biståndets uppgift att stimulera varje lands egna ansträngningar och anpassa stödet till lokala förhållanden – ekonomiska, sociala och politiska – som råder i de länder som erhåller svenskt bistånd. Utrymme finns här för ett ökat svenskt agerande i kombination med en uttalad villighet att ställa resurser till förfogande.

En gemensam utgångspunkt oberoende av vilket land det gäller tycks dock vara att kvinnans ställning förbättras i samband med att situationen för eftersatta grupper förbättras – grupper i vilka kvinnorna ofta utgör ett dominerande inslag. Åtgärder måste följaktligen sättas in på många områden: sysselsättning, utbildning, hälsovård m. fl. Detta utesluter inte behovet av specifika kvinnoinsatser. I vissa fall är sådana nödvändiga. Det är väsentligt att tillse att alla de utvecklingsprojekt i vilka Sverige gör insatser och vilka har som huvudmål att bidra till social och ekonomisk utjämning och utveckling inte leder till en försämring av kvinnans situation utan tvärtom där så är möjligt medverkar till en mobilisering av kvinnorna till deltagande i utvecklingsprocessen.

I linje med detta och som tidigare nämnts avser SIDA att i ökande utsträckning finansiellt stödja sådana svenska organisationer som önskar fördjupa och öka samarbetet avseende kvinnans situation med motsvarande organisationer i u-länderna. Sverige stödjer också de mellanstatliga organisationernas verksamhet syftande till att öka kvinnans deltagande i utvecklingsprocessen. Ett ökat stöd till dessa organisationers verksamhet på detta område bör övervägas och närmare instruktioner bör utfärdas för det svenska officiella uppträdandet i internationella sammanhang.

SIDA:s utredning om kvinnan i utvecklingsprocessen har nyligen framlagts och överväganden pågår om det konkreta förverkligandet av utredningens rekommendationer. Utredningen sändes under hand till intressenter såsom politiska partier, kvinnoförbund och ungdomsförbund samt studie- och löntagarorganisationer i avsikt, dels att inhämta synpunkter på förslagen, dels att stimulera till direktkontakter med motsvarande organisationer i u-länderna och att stimulera till medverkan i utformningen av studiematerial.

Hithörande frågor kommer att behandlas vid FN:s internationella kvinnokonferens i Mexico City med början den 19 juni 1975. Vid konferensen skall bl. a. utformas ett internationellt aktionsprogram för att främja jämställdhet mellan män och kvinnor samt för att öka kvinnornas deltagande i samhällsutvecklingen.

I propositionen framhålls att det från biståndspolitiska utgångspunkter är naturligt att Sverige verkar för att konferensen ägnar stor uppmärksamhet åt kvinnans situation i u-länderna och bidrar till att öka möjligheterna för kvinnorna att på lika villkor delta i utvecklingsprocessen. Konferensen bör söka belysa hur politiska, ekonomiska och teknologiska förändringar främjar eller motverkar strävanden till jämställdhet mellan könen och en förändring av traditionella könsroller.

Sverige har med 2,2 milj. kr. stött förberedelserna för det internationella kvinnoåret. Detta bidrag motsvarar ungefär 25 procent av kostnaderna.

Frågor rörande svenska insatser för att främja kvinnans deltagande i samhällsutvecklingen i u-länderna torde även komma att behandlas i den biståndspolitiska utredningen.

Av den redogörelse som lämnats framgår att Sverige har gjort insatser för utbildning av kvinnor i u-länderna som vid en internationell jämförelse ter sig betydande. Utskottet konstaterar att riktlinjerna för insatser på detta lika betydelsefulla som svårbemästrade område är under utveckling.

Motionerna 729 och 730 torde få anses besvarade i denna del.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen anser motionen 1975:729, såvitt angår hänsyn till kvinnornas situation vid utformningen av bistandsprojekt, besvarad med vad utskottet anfört,
2. att riksdagen anser motionen 1975:730, såvitt angår insatser för att stärka kvinnans ställning i u-länderna, besvarad med vad utskottet anfört.

20. Bistandsprojektens ekologiska aspekter

Motionerna

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels motionen 1975:729 av herr Fälldin m. fl. (c), i vad avser hemställan att riksdagen beslutar ge regeringen till känna vad i motionen under rubriken

”Miljöproblem” anförts beträffande maximala miljöhänsyn vid utformningen av svenska biståndsprojekt i fattiga länder m. m. (punkt B. 8),

delvis motionen 1975:1159 av herr Lothigius (m), vari hemställs att riksdagen ger regeringen i uppdrag att de projekt som handhas av SIDA bör planläggas så att ekologiska bedömningar föregår varje u-hjälpsprojekt som innebär ett ingripande i naturen.

Utskottet

I motionerna understryks önskvärdheten av att svenska biståndsprojekt utformas så att inga skador tillfogas miljön.

Enligt gällande riktlinjer genomförs svenska insatser i u-länderna på ett sådant sätt att de ekologiska effekterna blir så gynnsamma som möjligt med hänsynstagande till det berörda u-landets förutsättningar och utvecklingspolitik.

U-ländernas mest pressande miljöproblem ligger ofta i deras fattigdom, i bristen på drickbart vatten, i dålig kost och undermåliga bostäder. Även inom jordbruket är det ofta fattigdomen som leder till miljöproblem. Bönderna tvingas, för att få fram årliga skördar, att bruka jorden på ett sätt som leder till sjunkande avkastning och erosion. Dessa problem kan avhjälpas bara med en förbättrad levnadsstandard för folkflertalet i u-länderna.

För samarbetet med u-länderna inom lantbrukssektorn tillämpas följande riktlinjer:

- a) Man söker stärka u-landets egen kompetens på det ekologiska området, t. ex. genom att ställa expertis till förfogande, genom att stödja utbildning och forskning osv.
- b) Ingen svensk medverkan sker i projekt med uppenbart miljöskadliga effekter.
- c) Stöd ges till förundersökningar av ekologisk art.
- d) Ekologisk sakkunskap deltar vid detaljutformningen av svenska insatser.

SIDA och naturvetenskapliga forskningsrådet samverkar i Sekretariatet för internationell ekologi. Denna institution fungerar som konsult åt de båda stiftarna och som initiativtagare till utbildnings- och forskningsinsatser.

Syftet med motionen 729 i denna del och motionen 1159 torde vara tillgodosett, varför motionerna får anses besvarade.

Utskottet hemställer

att riksdagen anser motionen 1975:729, i vad avser miljöhänsyn vid utformningen av svenska biståndsprojekt, samt motionen 1975:1159 besvarade med vad utskottet anför.

21. Specialundervisning i u-länderna

Motionen

I motionen 1975:458 av herr Gillström m. fl. (s), föreslås att regeringen dels vidtar åtgärder för att öka de personella insatserna inom UNESCO för specialundervisningen i u-länderna, dels prövar förutsättningarna för ett årligt bidrag till den frivilliga bidragsfonden för UNESCO:s specialundervisning.

Utskottet

Bakgrunden till detta ärende är följande. Sverige har vid flera tillfällen vid UNESCO:s generalkonferenser pekat på vikten av att handikappade erbjuds möjligheter att delta i kulturella aktiviteter och utbildning. Vid UNESCO:s femtonde generalkonferens 1968 framlade Norge på de nordiska ländernas vägnar ett förslag om en höjning med 50 000 dollar av UNESCO:s program för specialundervisning. Efter en längre debatt beslutade konferensen utan omröstning att uppnå sekretariatet att i sin planering söka stärka programmet för specialundervisning. En tjänst inrättades en kort tid därefter inom UNESCO för detta ändamål.

Den verksamhet som UNESCO sedan dess har bedrivit på specialundervisningens område har i huvudsak finansierats över den reguljära budgeten. Vidare upprättades 1968 en frivillig fond som skulle bidra till finansieringen. Sverige bidrog 1969 med en mindre summa till fonden. I övrigt har bl. a. Indien och Thailand bidragit. Fondens medel är nu i det närmaste uttömda.

Utskottet har erfarit att intresset för insatser på specialundervisningens område har ökat i många u-länder. Mot denna bakgrund finner utskottet det befogat att Sverige inom UNESCO återigen framhåller vikten av att det ges prioritet åt dessa insatser för en av de mest eftersatta befolkningsgrupperna i u-länderna samt att tillräckliga medel anvisas ur den reguljära budgeten.

Beträffande förslaget i motionen 458 om ett årligt bidrag till den frivilliga fonden vill utskottet hänvisa till den svenska principinställningen att de mellanstatliga biståndsprogrammets verksamhet i regel bör finansieras med allmänna bidrag. U-ländernas intresse för insatser på specialundervisningens område bör beaktas vid fördelningen av resurserna inom UNESCO:s reguljära budget. Av principiella och administrativa skäl bör stor återhållsamhet iaktas när det gäller bidrag till särfonder för olika ändamål.

Självfallet kan svenska insatser i samarbete med UNESCO, s. k. multi-biprojekt, bli aktuella om ett mottagarland för svenskt bistånd önskar insatser på detta område.

Syftet med motionen 458 torde i huvudsak vara tillgodosett. Motionen torde därmed få anses besvarad.

Utskottet hemställer

att riksdagen anser motionen 1975:458 besvarad med vad utskottet anfört.

22. SIDA:s organisation och funktioner

Propositionen (s. 76–79)

SIDA är central myndighet för det direkta utvecklingssamarbete som Sverige bedriver med u-länderna. I den omfattning regeringen föreskriver samarbetar styrelsen dessutom med mellanstatliga organisationer. SIDA leds av en styrelse. Chef för SIDA är en generaldirektör. Verksamheten i Stockholm bedrivs inom tio byråer: länderbyrån, industribyrån, lantbruksbyrån, undervisningsbyrån, befolkningsbyrån med sektionen för hälso- och näringsfrågor, utredningsbyrån, ekonomibyrån, rekryterings- och utbildningsbyrån, personaladministrativa byrån samt informationsbyrån. SIDA har därutöver biståndssektioner vid nio u-landsambassader och vid ambassaden i Rom.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		SIDA	Föredra- ganden
Personal			
Handläggande personal	164	+18	+ 6
Övrig personal	143	+14	+ 8
	307¹	+32	+14
Biståndskontor ²	-	+69	+10
Anslag			
Lönekostnader	20 651 000	+ 4 201 636	+ 2 414 000
Sjukvård	55 000	of.	of.
Resekostnader	1 950 000	+ 50 000	+ 50 000
Lokalkostnader	4 254 000	+ 238 000	+ 238 000
Expenser	1 512 000	+ 242 000	+ 90 000
Personalutbildning	350 000	+ 100 000	+ 30 000
Biståndskontor	-	+ 15 000 000	+ 1 200 000
Summa	28 772 000	+ 19 831 636	+ 4 022 000

¹ SIDA har härutöver givits rätt att inrätta 6 tjänster. Dessutom tillkommer viss personal som avlönas med medel som anvisats för expertis, liksom av arbetsmarknadsstyrelsen anvisade vapenfria tjänstepliktiga.

² Personal vid och utgifter för biståndskontoren har tidigare budgetär helt redovisats under reservationsanslaget III C 2. Bilateralt utvecklingssamarbete.

Föredragande statsrådet framhåller bl. a. att SIDA i sin anslagsframställning redovisar hur personalen upplever en rad brister i sin anställningstrygghet.

Som ersättning för redan inrättade arvodes- och extra tjänster kommer SIDA att tillföras sju nya tjänster. Detta medger att sedan lång tid anställd

biträdespersonal samt handläggare inom ekonomibyrån och informationsbyrån kan få extra ordinarie tjänst. För att SIDA skall kunna öka sin kapacitet beräknas härutöver medel för sju nya tjänster vid hemmamyndigheten, varav en personlig. Två tjänster avses utnyttjas för att ge den föreslagna beredningen för u-landsforskning tillfredsställande kansliresurser. Övriga nya tjänster avser dels biträdespersonal, dels en handläggare vid länderbyrån och en vid lantbruksbyrån.

Föredragande statsrådet delar SIDA:s uppfattning att biståndskontoren bör ses som en del av verkets administration. I linje med SIDA:s förslag beräknas medel för extra ordinarie tjänster för tio anställda vid biståndskontoren. Kostnaderna för tio extra ordinarie tjänster för biståndskontorspersonal beräknas till 1 200 000 kr.

Motionerna

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels motionen 1975:729 av herr Fälldin m. fl. (c), i vad avser hemställan att riksdagen beslutar vad i motionen under rubriken "Anslagsutveckling – anslagsfördelning" anförts beträffande SIDA:s beredningsansvar (punkt B. 13 g),

dels motionen 1975:730 av herr Helén m. fl. (fp), i vad avser hemställan att riksdagen utöver regeringens förslag beslutar tilldela SIDA 10 ersättningstjänster och 7 kapacitetshöjande tjänster i enlighet med vad som anförts i motionen (punkt 40).

Utskottet

Motionen 730 tar sikte på en *ökning av antalet tjänster i SIDA:s organisation*. Motionärerna anser att SIDA bör få begärda 31 tjänster, då det annars kan uppstå risker bl. a. för organisationens effektivitet och dess kontrollmöjligheter.

I SIDA:s anslagsframställning föreslås bl. a. inrättande av 14 nya tjänster vid förvaltningen i Stockholm för att tillgodose behovet av ökad kapacitet. SIDA redogör för de konsekvenser i fråga om sjunkande kvalitet på biståndet som skulle följa av oförändrad eller än mer vid sänkt personalstyrka.

Vidare väddar SIDA om statsmakternas medverkan för att vissa kategorier personal, som nu inte har extraordinarie tjänster, i största möjliga utsträckning skall få sådana. Det gäller personal som sedan lång tid finns inom verket och antingen har lön som vikarie eller som extra tjänstemän eller åtnjuter arvode, varför statsverket redan har utgifter för dem och i realiteten knappast torde vilja friställa dem. Extraordinarie personal, som erhållit tjänstledighet för att arbeta vid biståndskontoren eller i andra funktioner inom utvecklingsbiståndet, har ersatts av vikarier, av vilka många saknar bottentjänst. Verksamhetens expansion har påkallat inrättande av extra tjänster

vid SIDA i nivå med vad regeringen år från år tillåtit. Arbetsuppgifter, som från början varit tillfälliga och fullgjorts mot arvode, har i många fall visat sig behövliga på stadigvarande basis.

Trygghetsfrågan för här berörd personal bör enligt styrelsens mening lösas skyndsamt. I första omgången begär styrelsen inrättande av 17 extraordinarie tjänster för att ersätta extra tjänster eller arvodesbefattningar. Därutöver begärs att befattningar vid biståndskontoren görs till extraordinarie tjänster. En förändring av anställningsformen för den redan anställda personalen i riktning mot ökad trygghet bör enligt styrelsens mening ses som ett prioriterat problem, vars lösande dock ej innebär att behovet av nytillskott av kapacitet minskar.

I propositionen föreslås att SIDA som ersättning för redan inrättade arvodes- och extra tjänster skall tillföras sju nya tjänster. Detta medger att sedan lång tid anställd biträdespersonal samt handläggare inom ekonomibyrån och informationsbyrån kan få extraordinarie tjänst. För att SIDA skall kunna öka sin kapacitet beräknas därutöver medel för sju nya tjänster vid hemmamyndigheten, varav en personlig. Två tjänster avses utnyttjas för att ge den föreslagna beredningen för u-landsforskning tillfredsställande kansliresurser.

Vidare beräknas medel för extraordinarie tjänster för tio anställda vid biståndskontoren.

Utskottet välkomnar propositionens förslag avseende inrättande av tjänster vid biståndskontoren samt ersättningstjänster vid SIDA vilket innebär att ett viktigt steg tas mot att lösa de av verket redovisade trygghetsproblemen.

Utskottet förutsätter att regeringen är beredd att medverka till att återstående problem av denna art inom SIDA kan lösas.

Beträffande frågan om SIDA:s kapacitet bör erinras om att den kommer att behandlas av den biståndspolitiska utredningen, i vars uppgifter ingår att göra en översyn av de administrativa formerna för de svenska biståndsmyndigheternas arbete och avge förslag till eventuella ändringar.

De synpunkter på möjligheten till rationaliseringar inom SIDA som anförts av riksdagens revisorer och riksrevisionsverket bör ge impulser till administrativa förändringar. Därvid bör syftet självfallet vara att underlätta uppnåendet av de biståndspolitiska mål som statsmakterna uppställt.

1974 års riksdag gjorde följande uttalande om biståndsförvaltningens kapacitet (UU 1974:3):

De pågående utredningarna torde få till resultat att ett bättre underlag framdeles kommer att finnas för beslut som berör biståndsmyndigheternas administration. Emellertid pågår redan nu en mycket betydande ökning av biståndets volym som kan motivera en förstärkning av SIDA:s administration, även om det ingalunda föreligger en självklar proportionalitet mellan biståndsanslagens ökning och behovet av personalförstärkningar.

Vid föredragning inför utskottet har framgått att många mottagarländer i samband med överföringen till dem av svenska resurser begär och behöver

tjänster som ställer ökade krav på SIDA:s förvaltning. Detta förhållande bör beaktas vid bedömningen av verkets personalbehov, särskilt som det är en av grundreglerna för våra utvecklingsinsatser att de skall utgå från mottagarländernas önskemål och prioriteringar.

Utskottet vill framhålla att detta uttalande fortfarande bör vara vägledande vid bedömning av biståndsförvaltningens personalbehov.

Med tanke på de olika hänsyn som sålunda måste tas vid bedömningen av SIDA:s personaläskanden anser utskottet att förslaget i propositionen utgör en rimlig kompromiss. Mot denna bakgrund avstyrks motionen 730 i denna del.

Frågan om *SIDA:s beredningsansvar* tas upp i motionen 729. I motionen föreslås att SIDA bör ges möjligheter att mera aktivt medverka vid beredningen av ärenden rörande katastrofbistånd i katastrofgruppen inom UD.

Ärenden inom detta område bereds av en inom UD inrättad katastrofgrupp i vilken UD, SIDA och Svenska röda korset är representerade. Sammanträden förbereds i nära samarbete mellan handläggare på UD och SIDA, vilka kontinuerligt utbyter informationer om katastrofläget i berörda länder.

SIDA har nu föreslagit att katastrofgruppens sekreterare skall vara den tjänsteman som inom SIDA handlägger katastrofärenden.

I propositionen sägs att det är angeläget att katastrofgruppens sammanträden förbereds i nära samarbete mellan UD och SIDA och att gruppen behåller sin karaktär av forum för informellt samråd inför beslut i katastrofärenden.

Utskottet vill understryka vikten av arbetsformer som gör det möjligt att inleda katastrofinsatser med behövlig skyndsamhet och utan administrativt dubbelarbete samt att genomföra dem på effektivt och sakkunnigt sätt. Utskottet tvivlar inte på att UD och SIDA kan under hand utveckla rutiner som rationellt utnyttjar den kapacitet som finns inom departementet resp. verket för beredningsarbetets olika stadier.

I motionen 729 förordas vidare att SIDA ges beredningsansvaret också för programverksamheten och frågor som gäller Sveriges medverkan i internationella biståndsprogram.

Liknande motionsyrkanden fanns vid 1974 års riksdag men de modifierades under utskottets behandling. Motionärerna framhöll att syftet var att understryka vikten av att SIDA skall *bidraga till* beredningen av ärenden rörande Sveriges medverkan i de internationella biståndsprogrammen.

Med anledning härav uttalade utskottet bl. a. följande (UU 1974:3):

Utskottet finner i detta sammanhang att man bör fästa lika mycket vikt vid det *samråd* mellan berörda departement och myndigheter som är ett nödvändigt led i utarbetandet av en hållfast svensk biståndspolitik som vid *samordningen* av de svenska ställningstagandena i olika organ.

Utskottet noterar med tillfredsställelse att ett konsultativt statsråd numera har biståndsfrågorna som sin särskilda arbetsuppgift. Därigenom bör bl. a. samrådet rörande biståndspolitikens uppläggning kunna underlättas.

Vad åter angår samordningen – dvs. uppnåendet av enhetliga svenska ställningstaganden i olika internationella organ – så är även detta beroende av ett utbyte av informationer och synpunkter mellan de departement och myndigheter som deltar i vederbörande organs arbete. Det följer av grundlagen att ansvaret för samordningen av utrikespolitiken, varav biståndspolitikerna är en del, vilar på utrikesdepartementet. Utrikesledningen skall hållas informerad om alla kontakter av utrikespolitisk betydelse som svenska myndigheter upprätthåller med utländska eller internationella organ.

I anslutning till det som nu sagts välkomnar utskottet att SIDA i sin årliga anslagsframställning inkommer med synpunkter på Sveriges medverkan i de internationella biståndsprogrammen. Utskottet menar att en sådan ordning ger riksdagen bättre underlag vid bedömningen av dessa program och att möjligheterna i övrigt till en öppen och realistisk debatt om verksamheten härigenom vidgas.

Det här citerade uttalandet har fortfarande giltighet.

Med hänvisning till de synpunkter som här anförts torde motionen 729 få anses besvarad i denna del.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen anser motionen 1975:729, i vad avser SIDA:s beredningsansvar, besvarad med vad utskottet anför, och
2. att riksdagen avslår motionen 1975:730 i vad avser förslag om tjänster till SIDA.

23. Resultatvärdering i biståndsverksamheten

Motionen

I motionen 1975:246 av herr Bohman m. fl. (m) hemställs att riksdagen hemställer att regeringen överlämnar motionen i vad avser SIDA:s (informationsverksamhet och) resultatvärdering till biståndsutredningen för beaktande (punkt 18).

Utskottet

Det problem som berörs i motionen har SIDA sedan många år försökt bemästra. Problemet har också behandlats i riksrevisionsverkets revisionsrapport "Analys av SIDA" liksom i en av riksdagens revisorer upprättad granskningspromemoria den 30 november 1973.

I sitt yttrande över RRV:s rapport har SIDA framhållit att problemen rörande resultatvärdering är av stor vikt och att de för närvarande utreds inom SIDA. Härvid kommer minimikrav på rapportering från mottagarländerna att preciseras och standardklausuler i årsavtal och insatsavtal att utarbetas. Vidare skall rapporteringens samband med utbetalningar utredas. Ett område för vidare preciseringar är i vilken utsträckning landprogrameringen bör förändras för att bättre anpassas till varje lands budgeterings- och rapporteringssystem. Med utgångspunkt i dessa utredningar bör ett sy-

stem för rapportbevakning från biståndskontor och huvudkontor utarbetas.

I revisionsrapporten hade RRV varit principiellt överens med SIDA:s strävanden att överlåta mer av resultatvärderingen inom projekt och program på mottagaren, men påpekat att SIDA inte fick avbörda sig sitt ansvar för att följa upp själva biståndets effekter, dvs. undersöka hur väl biståndssystemen arbetar.

SIDA förklarar sig dela detta synsätt. SIDA tillämpar ett nytt resultatvärderingsprogram som klarare än tidigare inriktats på de båda syftena att dels bidra till ett effektivare svenskt bistånd, dels informera statsmakterna och allmänheten om utvecklingssamarbetets effekter och om utvecklingen i mottagarländerna.

RRV hade särskilt efterlyst en resultatvärdering som direkt bidrar till en effektivisering av biståndet. Flera studier är under arbete på detta område, bl. a. rörande effekter i Sverige och mottagarländerna av varubiståndet, återföring av resultat och erfarenheter från personalbiståndet och utkontraktering från SIDA till konsultföretag och institutioner av viss verksamhet.

Detta syfte med resultatvärderingsarbetet innefattar också uppföljning av mottagarländernas utvecklingsmål och faktiska utveckling och biståndets roll i detta. Området återfinns nu i SIDA:s löpande arbete med biståndsprogram för mottagarländerna, där det får allt större tyngd. SIDA:s utvärderingsarbete kommer i framtiden i större omfattning att gälla landets utveckling i stort och inom vissa sektorer snarare än speciella projekt – i enlighet med att biståndet utformas som ett allmänt stöd till mottagarlandets utvecklingsarbete i stället för att inriktas mot specifika projekt, framhålls slutligen i SIDA:s yttrande.

I riksdagens revisorers granskningspromemoria framhålls bl. a. att det är angeläget att de svenska biståndsinsatserna blir föremål för resultatvärdering och att denna utförs i sådana former att vårt land behåller insyn i biståndsmedlens användning och verksamhetens effektivitet. Det administrativa förfarande som av SIDA tillämpas för resultatvärdering och dess praktiska nyttiggörande bör bearbetas och kompletteras.

I sitt yttrande över granskningspromemorian har SIDA sagt sig i princip dela den i promemorian uttryckta uppfattningen om betydelsen av resultatvärdering och har biträtt de konkreta förslagen till förbättring av vissa rutiner. Styrelsen är också beredd att stödja programländerna med personal eller finansiella resurser i resultatvärderingsarbetet. SIDA har därjämte framhållit att regeringsöverväganden av utrikespolitisk natur, sekretessbestämmelser och liknande omständigheter kan medföra att Sverige eller den svenska allmänheten inte kan få full insyn i all verksamhet som ett mottagarland bedriver med svenskt stöd. Samtidigt har erinrats om att SIDA har att administrera en år från år starkt vidgad biståndsverksamhet med en personal som ökar endast med ett fåtal nya befattningshavare och att myndigheten därför har endast små praktiska möjligheter att ytterligare öka ambitionsnivån eller kvaliteten när det gäller genomförandet av resultatvärderingsverksamheten.

Granskningspromemorian och remissvaren har överlämnats till den biståndspolitiska utredningen för att beaktas vid dess arbete.

Utskottet finner sålunda att stor uppmärksamhet ägnas åt att finna lösningar på det problem som berörs i motionen 246 och att SIDA strävar efter att med givna resurser och inom ramen för de av regering och riksdag angivna biståndspolitiska riktlinjerna förbättra möjligheterna till resultatvärdering. Som av ovanstående redogörelse framgått kommer hithörande frågor att behandlas av den biståndspolitiska utredningen. Även sekretessfrågorna kommer därvid att behandlas. Med hänvisning till det som här anförts får motionen 246 anses besvarad.

Utskottet hemställer

att riksdagen anser motionen 1975:246, i vad avser resultatvärdering, besvarad med vad utskottet anfört.

24. Information i Sverige om u-landsproblem

Propositionen (s. 74–76)

Beredningen för u-landsinformation har varit verksam under något mer än ett arbetsår. Den har i enlighet med sitt uppdrag diskuterat frågor som bl. a. rör arbetsfördelningen mellan SIDA och folkrörelserna på informationsområdet samt principer för fördelningen av de statliga bidragen inom och mellan grupper av organisationer. Beredningen har i sina diskussioner betonat att folkrörelserna bör få ett växande ansvar för att självständigt informera om och bilda opinion i u-landsfrågor.

De direkta bidragen till folkrörelserna för u-landsinformation har i och med innevarande budgetår utgått under tre år. Efter en inledande uppbyggnadsperiod märks nu en påtaglig ökning av genomförda informationsaktiviteter. Departementschefen finner det angeläget att löntagarorganisationer och studieförbund får möjligheter att tillmötesgå ett växande intresse bland lokalavdelningar och medlemsorganisationer för internationell information och föreslår därför att bidragen till de enskilda organisationernas informationsverksamhet ökas med 2 milj. kr. till 8 milj. kr. under budgetåret 1975/76. Detta belopp ger också utrymme för en ökning av de medel som efter ansökan utdelas för särskilda informationsprojekt.

Med den föreslagna kraftiga ökningen nästa budgetår av medelsanvisningen till enskilda organisationer anser föredragande statsrådet att dessa bidrag nu har nått en nivå som med mindre ökning är försvarlig också i ett längre perspektiv. Han finner det riktigt att stödet till folkrörelser för u-landsinformation i första hand utgår som bidrag för självständig verksamhet.

Totalt för informationsverksamhet under budgetåret 1975/76 beräknas 12 820 000 kr. Detta ger ett utrymme om 4 820 000 kr. för SIDA:s egen informationsverksamhet.

Motionerna

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels motionen 1975:75 av herr Nilsson i Agnäs m. fl. (m, fp, c) vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär att ett tillräckligt belopp av forskningsanslaget får användas för material- och arkivvård i syfte att underlätta SIDA:s information i enlighet med vad som i motionen skisserats,

dels motionen 1975:246 av herr Bohman m. fl. (m), i vad avser hemställan att riksdagen hemställer att regeringen överlämnar motionen i vad avser SIDA:s informationsverksamhet (och resultatvärdering) till biståndsutredningen för beaktande (punkt 18),

dels motionen 1975:730 av herr Helén m. fl. (fp), i vad avser hemställan att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om u-landsinformationen (punkt 41),

dels motionen 1975:737 av herrar Hugosson och Bladh (s), vari hemställs att riksdagen hemställer att tillgängliga medel för u-landsinformation omfördelas så att bidraget till Svenska FN-förbundet kan höjas väsentligt,

dels motionen 1975:1151 av herrar Gustafsson i Byske och Persson i Heden (c), vari hemställs att riksdagen hos regeringen kräver att SIDA ges i uppdrag att i samråd med de kristna samfunden sammanställa material som belyser den kristna missionens u-hjälpsinsatser i det syfte som denna motion anger,

dels motionen 1975:1166 av herrar Svensson i Kungälv och Gustafsson i Uddevalla (s), vari anhålls att riksdagen uttalar att Svenska Ekumeniska nämnden och Svenska Missionsrådet i förening måtte räknas till samma kategori som studieförbunden och löntagarorganisationerna vid bedömningen av anslag från SIDA:s informationsanslag (bil. 5 punkt C 3),

dels motionen 1975:1169 av herrar Werner i Malmö och Komstedt (m), vari hemställs att riksdagen hos regeringen uttalar vad i förevarande motion anförts beträffande statligt stöd till kyrkornas och de frivilliga hjälporganisationernas verksamhet avseende u-landsinformation,

dels motionen 1975:1170 av herrar Wikström (fp) och Eriksson i Ulfaby (c), i vad avser hemställan att riksdagen måtte besluta att de kristna samfunden genom Svenska Ekumeniska nämnden och Svenska Missionsrådet erhåller ställning som en sådan folkrörelse, vid sidan av studieförbund och löntagarorganisationer, som erhåller direkt bidrag ur SIDA:s totala informationsanslag till den ekumeniska u-veckan och övrig information i u-landsfrågor, vilken bedrivs av kristna missions- och hjälporgan, samt att riksdagen måtte besluta att vid utformningen av principerna för fördelningen av anslaget mellan löntagarorganisationer, studieförbund och de kristna samfunden hänsyn tas till att kyrkorna bedriver en u-landsinformation som går utöver de kristna studieförbundens insatser på detta område.

Utskottet

Statsmakterna har gett SIDA uppdraget att informera den svenska allmänheten om u-ländernas situation och om den offentliga biståndsverksamheten. Tonvikten i den fyraårsplan som antogs 1971 lades på ett utvidgat samarbete med enskilda organisationer. Den tidigare bidragsgivningen till enskilda organisationers informationsprojekt ersattes av ett nytt bidragssystem som innebär en långt driven delegering av informationsansvaret till berörda organisationer. Statliga medel anvisas till dem mot att de åtar sig att öka sin information om u-länderna och utvecklingssamarbetet.

SIDA har sålunda kunnat utveckla samarbetet med organisationer i Sverige som sedan länge har erfarenhet av och etablerade distributionsvägar för informationsverksamheten. Till dem hör studieförbunden och löntagarorganisationerna.

Informationssamarbetet med folkrörelserna och andra enskilda organisationer har under perioden 1971/72–1974/75 ökat från 1 milj. kr. av en informationsbudget om 2,5 milj. kr. till 7,26 milj. kr. av en budget på 10,75 milj. kr.

I motionen 730 argumenteras allmänt för att *medelstilldelningen* till SIDA:s och enskilda organisationers informationsverksamhet ej får begränsas. Motionärerna framhåller att riksdagen ej får föregripa den prövning som den biståndspolitiska utredningen kommer att göra av u-landsinformationens framtida inriktning och organisation.

Riksdagen fastställer för varje budgetår totalbelopp för SIDA:s och enskilda organisationers u-landsinformation.

För innevarande budgetår har anvisats 10,75 milj. kr., varav 6 milj. kr. för bidrag till enskilda organisationer och 4,75 milj. kr. för SIDA:s egen information.

Bidragen till enskilda organisationer har fördelats med 3,45 milj. kr. på studieförbund, 1,65 milj. kr. på löntagarorganisationer och 0,9 milj. kr. på bidrag efter ansökan.

Bidragen till *studieförbund och löntagarorganisationer* är generella och används enligt deras egna beslut. SIDA har ingen prövningsrätt härvidlag. De fördelningsprinciper som ligger till grund för bidragen har utarbetats i nära samråd med organisationerna själva. Överenskommelse har träffats om att årligen pröva bidragsformer och fördelningsprinciper med utgångspunkt i redovisad verksamhet och insamlade erfarenheter.

Vid fördelningen inhämtar SIDA råd från den hösten 1973 inrättade informationsberedningen. I beredningen ingår representanter för Arbetarnas bildningsförbund (ABF), Landsorganisationen (LO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Folkbildningsförbundet, Svenska Missionsrådet, Svenska FN-förbundet, Sveriges ungdomsorganisationers landsråd (SUL), SIDA och UD. Beredningen är ett rådgivande organ för den offentliga informationsverksamheten avseende u-lands- och bistandsfrågor samt beträff-

fande fördelningen av statliga medel till information om u-ländernas situation.

Bidragen till studieförbunden fördelas i enlighet med principer som studieförbunden själva kommit överens om i Folkbildningsförbundet. De nuvarande kriterierna tar hänsyn bl. a. till studietimmar och omfattning av internationell aktivitet. En omprövning av kriterierna har aktualiserats i Folkbildningsförbundets styrelse.

Bidragen till studieförbunden har under budgetåret 1974/75 fördelats enligt följande (kronor):

Arbetarnas bildningsförbund	1 437 000
Folkuniversitetet	176 000
Frikyrkliga studieförbundet	146 000
KFUK/KFUM:s studieförbund	19 000
Nykterhetsrörelsens bildningsverksamhet ...	184 000
Studiefrämjandet	142 000
Medborgarskolan	305 000
Studieförbundet vuxenskolan	520 000
Sveriges kyrkliga studieförbund	160 000
Tjänstemännens bildningsverksamhet	316 000
Bidrag genom Folkbildningsförbundet	45 000

Bidragen till löntagarorganisationerna fördelas efter medlemsantal.

Under budgetåret 1974/75 har de fördelats enligt följande:

LO	1 045 100
TCO	485 600
SACO	75 500
SAC	22 200
SR	21 600

Bidrag till *övriga organisationer* sker efter ansökningsförfarande och avser konkreta informationsprojekt. Ansökningarna bedöms av en rådgivande grupp som SIDA anlitar för ändamålet. I gruppen ingår representanter för FN-förbundet, Folkbildningsförbundet, Sveriges ungdomsorganisationers landsråd (SUL), Sveriges kyrkliga ungdomsförbund och skolöverstyrelsen.

I propositionen 1975:1 föreslås för budgetåret 1975/76 ett belopp om totalt 12 820 000 kr. för informationsverksamhet, varav 4 820 000 kr. avser SIDA:s egen informationsverksamhet.

Stöd till den informationsverksamhet om u-landsproblem som bedrivs av kyrkorna och de frivilliga hjälporganisationerna förordas i motionen 1169. Motionärernas mening torde vara att nämnda organisationer skall få generella bidrag för u-landsinformation i likhet med löntagarorganisationer och studieförbund.

I motionen 1166 förordas att Svenska Ekumeniska nämnden och Svenska

Missionsrådet i förening måtte räknas till samma kategori som studieförbunden och löntagarorganisationerna vid bedömningen av bidrag från SIDA:s informationsanslag.

Ett liknande förslag framförs i motionen 1170. Motionärerna anser bl. a. att det bör beaktas att kyrkorna bedriver en u-landsinformation som går utöver de kristna studieförbundens insatser på detta område.

Utskottet vill framhålla att en rad kristna organisationer redan nu får bidrag från informationsanslaget. Möjligheterna att tillgodose angelägna informationsprojekt i kyrklig regi bör ytterligare kunna förbättras nästa år när 8 milj. kr. kommer att stå till förfogande för fördelning mellan studieförbund, bl. a. de kristna, löntagarorganisationer och särskilda informationsprojekt i enskilda organisationers regi.

Frågan huruvida andra mottagarkategorier än studieförbund och löntagarorganisationer bör erhålla *generella bidrag* från SIDA för u-landsinformation diskuteras inom beredningen för u-landsinformation.

Enligt vad utskottet erfarit är det informationsberedningens uppfattning att kretsen av organisationer som får generella bidrag tills vidare ej bör vidgas. SIDA:s fyraårsplan för informationsverksamhet löper ut nästa budgetår, och frågan om eventuell ökning av kretsen av bidragsmottagare kommer då att aktualiseras.

Vidare ingår det i den biståndspolitiska utredningens uppgifter att göra en översyn av den statligt finansierade u-landsinformationen och att i detta sammanhang bl. a. överväga informationsverksamhetens organisatoriska former.

Med hänsyn till det som här anförts torde motionen 730, såvitt nu är i fråga, samt motionerna 1166, 1169 och 1170 få anses besvarade.

I motionen 737 yrkas att tillgängliga medel för u-landsinformation bör omfördelas så att bidraget till Svenska FN-förbundet kan höjas väsentligt.

Utskottet (UU 1975:1) har behandlat denna motion i samband med budgetpropositionens förslag om bidrag till Svenska FN-förbundet över anslaget E 3.

I betänkandet framhålls att av föredragning inför utskottet har framgått att Svenska FN-förbundets ekonomi starkt har försämrats till följd av dels ökade omkostnader, dels förbundets ambitioner att tillgodose det ökade informationsbehovet. Förbundet erhåller statliga bidrag dels över UD:s anslag för information om mellanfolkligt samarbete och utrikespolitiska frågor (E 3), dels SIDA:s anslag för u-landsinformation (C 3). SIDA:s bidrag utgår för vissa samarbetsprojekt mellan verket och förbundet avseende information om FN-systemets utvecklingssamarbete och de stora utvecklingsproblemen i världen. Trots dessa bidrag har FN-förbundet drabbats av ett kraftigt underskott i sin budget. För 1974 uppgår underskottet till ca 100 000 kr.

Utskottet anförde vidare att det i det läge som nu uppkommit delade bedömningen i motionen 737 om angelägenheten av ökat statligt stöd till FN-förbundet. Vidare framhöll utskottet:

Med tanke på förbundets ökade verksamhet avseende information om utvecklingsfrågor och FN-systemets utvecklingsbistånd – en verksamhet vars totala kostnader inte täckts genom SIDA:s bidrag – finner utskottet att ett större bidrag från SIDA är motiverat för att lösa förbundets akuta ekonomiska problem. Utskottet tillstyrker sålunda motionen 737, medan det avstyrker motionen 1149 som avser en höjning av bidragen över anslaget E 3. Utskottet kommer att formellt redovisa sin hemställan med anledning av motionen 737 i samband med behandling av anslaget C 3, dvs. i sitt betänkande om internationellt utvecklingssamarbete.

Utskottet vill emellertid understryka att Svenska FN-förbundet ej får bli beroende av bidrag från SIDA för att kunna täcka sina administrativa kostnader. Beredningen för u-landsinformation har uttalat sig för att FN-förbundets behov härvidlag bör täckas med bidrag från utrikesdepartementet, dvs. över anslaget E 3.

Utskottet ansluter sig till beredningens uppfattning och förutsätter att regeringen i nästa års budgetproposition framlägger förslag i linje härmed.

Riksdagen godkände utskottets betänkande.

Det får ankomma på SIDA att efter samråd med informationsberedningen besluta om ett dylikt engångsbidrag till FN-förbundet.

Mot denna bakgrund tillstyrks motionen 737.

I motionen 246 förordas att den biståndspolitiska utredningen skall göra en *utvärdering av SIDA:s informationsverksamhet* inte minst med tanke på den kritik för ensidighet och partiskhet som framförts mot densamma.

Utskottet finner att det ligger i sakens natur att information om utvecklingen i den tredje världen och om förbindelserna mellan rika och fattiga länder tangerar många kontroversiella frågor. Genom bidrag från SIDA är ett stort antal organisationer inkopplade i informationsverksamheten. Härigenom kan u-landsproblemen belysas från olika sidor i den offentliga debatten. Självfallet bör inte SIDA påverka innehållet i den information som lämnas av organisationerna.

Som ovan nämnts kommer den biståndspolitiska utredningen att behandla informationsfrågorna.

Med hänsyn till det som här anförts torde motionen 246 få anses besvarad i denna del.

I motionen 75 förordas att medel skall anslås av forskningsanslaget för material- och arkivvård i syfte att underlätta SIDA:s information i enlighet med vad som i motionen skisserats. Ur arkiven bör räddas material som kan användas i informationen om enskilda organisationers verksamhet i u-länderna.

Utskottet noterar att det inte är fråga om utvecklingsforskning, som berörs i punkt 11, utan om *information angående u-hjälpens historia m. m.*

I motionen 1151 förordas att material sammanställs som belyser den kristna missionens hjälpsatser.

Utskottet vill framhålla att information som belyser den historiska utvecklingen och andra aspekter av missionens och enskilda organisationers arbete i u-länder troligen skulle kunna stimulera intresset för u-landspro-

blemen. Emellertid måste ansökningar om projekt av detta slag bli föremål för sakkunnig bedömning och vägning mot andra föreslagna informationsprojekt. Det ankommer på SIDA att, efter samråd med dess rådgivande grupp, ta ställning till ansökningar om bidrag för verksamhet av detta slag.

Med hänsyn till det som nu anförts torde motionerna 75 och 1151 få anses besvarade.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen anser motionerna 1975:75 och 1975:1151 besvarade med vad utskottet anført,
2. att riksdagen anser motionen 1975:246, i vad avser SIDA:s informationsverksamhet, besvarad med vad utskottet anført,
3. att riksdagen anser motionen 1975:730, i vad avser u-landsinformationen, besvarad med vad utskottet anført,
4. att riksdagen med anledning av motionen 1975:737 angående bidraget till Svenska FN-förbundet ger regeringen till känna vad utskottet anført,
5. att riksdagen anser motionerna 1975:1166, 1169 och 1170 besvarade med vad utskottet anført.

Medelsanvisning m. m.

25. Finansiering av föreslagna anslagshöjningar

Motionen

I detta sammanhang har utskottet behandlat motionen 1975:730 av herr Helén m. fl. (fp), i vad avser hemställan att de höjningar av olika anslag som föreslås i motionen täcks genom omfördelningar mellan anslag på det sätt som finns angivet i respektive del i motionen (punkt 42).

Utskottet

Utskottet har under punkten 6 här ovan föreslagit högre planeringsramar för Botswana och Pakistan under budgetåret 1975/76 än de planeringsramar som föreslagits i propositionen 1975:1. De föreslagna ökningarna kan bestridas inom ramen för anslaget C 2, Bilateralt utvecklingssamarbete. Samma sak gäller beträffande det under punkten 6 föreslagna bidraget till Frikyrkan Hjälp för humanitär verksamhet i Sydvietnam.

Motionen 730 får därmed anses besvarad i denna del.

Utskottet hemställer

- att riksdagen anser motionen 1975:730, i vad avser finansiering av anslagshöjningar, besvarad med vad utskottet anført.

26. Bidrag till internationella biståndsprogram

Propositionen (s. 40–52)

Regeringen har (punkten C 1) föreslagit riksdagen att

1. godkänna de i propositionen angivna riktlinjerna för multilateralt utvecklingssamarbete,

2. medge att regeringen lämnar utfästelser om bidrag till FN:s utvecklingsprogram (UNDP), FN:s barnfond (UNICEF), FN:s flyktingkommissarie (UNHCR) och FN:s befolkningsfond (UNFPA) samt utfästelse om svenskt livsmedelsbistånd i form av vete till Internationella livsmedelsprogrammet (WFP) för budgetåren 1976/77 och 1977/78, i enlighet med vad som förordas i propositionen,

3. medge att regeringen, om så bedöms lämpligt i enlighet med vad i propositionen angivits utbetalar det andra svenska bidraget till Internationella utvecklingsfonden (IDA) under den fjärde påfyllnaden vid förutsedd tidpunkt, även om överenskommelsen härom då inte skulle ha trätt i kraft,

4. medge att regeringen lämnar utfästelser om svenskt bidrag till Världshälsovårdsorganisationens (WHO) forskningsprogram om mänsklig fortplantning för budgetåren 1976/77 och 1977/78, i enlighet med vad som förordas i propositionen,

5. till *Bidrag till internationella biståndsprogram* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 1 050 000 000 kr.

FN:s utvecklingsprogram (UNDP)

Totalt beräknas för budgetåret 1975/76 225 milj. kr. under denna anslagspost, varav 200 milj. kr. utgörs av det ordinarie bidraget till UNDP.

I propositionen förordas vidare att regeringen inhämtar riksdagens bemyndigande att lämna utfästelser om ordinarie bidrag på 215 milj. kr. för verksamhetsåret 1976 (budgetåret 1976/77) och 230 milj. kr. för verksamhetsåret 1977, (budgetåret 1977/78).

FN:s barnfond (UNICEF)

I enlighet med riksdagens beslut har utfästelser gjorts om svenska bidrag under verksamhetsåren 1975 och 1976 (budgetåren 1975/76 och 1976/77) på 55 milj. kr. vartdera året. Med hänsyn till de ökade hjälpbehov som föranletts av den ekonomiska krisen och till att UNICEF har administrativ kapacitet som överstiger de nuvarande finansiella resurserna förordas i propositionen att regeringen begär riksdagens bemyndigande att höja bidraget för verksamhetsåret 1975 (budgetåret 1975/76) till 65 milj. kr. I detta belopp inbegrips också medel till UNICEF:s insatser i Indokina och södra Afrika.

I propositionen förordas vidare att regeringen inhämtar riksdagens bemyndigande att för vart och ett av verksamhetsåren 1976 och 1977 (budgetåren 1976/77 och 1977/78) utfästa bidrag på 65 milj. kr.

Internationella utvecklingsfonden (IDA)

Det svenska bidraget till IDA enligt överenskommelsen om en fjärde påfyllnad uppgår till 252 102 000 kr. för vart och ett av budgetåren 1974/75–1976/77. Överenskommelsen, som avsågs träda i kraft före halvårsskiftet 1974, har ännu inte ratificerats av Förenta staterna, vilket är en förutsättning för att den skall bli giltig. För att möjliggöra IDA:s fortsatta verksamhet har regeringen, med stöd av riksdagens bemyndigande, utbetalat det svenska bidraget för budgetåret 1974/75 under den fjärde påfyllnaden, trots att överenskommelsen inte hade trätt i kraft.

Regeringen bör ha möjlighet att utbetala bidraget också för budgetåret 1975/76, även om den nämnda överenskommelsen inte träder i kraft. I propositionen förordas att regeringen hos riksdagen begär ett sådant bemyndigande, som liksom under innevarande budgetår får utnyttjas om så bedöms lämpligt med hänsyn till bl. a. andra bidragsgivares inställning och till IDA:s olika engagemang. Medelsbehovet för IDA uppgår därmed till 252 102 000 kr. för budgetåret 1975/76.

Regionala utvecklingsbanker

Afrikanska utvecklingsbanken (ADB). Förhandlingar med banken resulterade i november 1974 i ett avtal om en svensk kredit på 25 milj. kr. Krediten som lämnas på IDA-villkor, skall utbetalas med 12,5 milj. kr. under vardera av budgetåren 1974/75 och 1975/76. Medelsbehovet för ADB uppgår således till 12,5 milj. kr. för budgetåret 1975/76.

Afrikanska utvecklingsfonden (ADF). Det svenska bidraget till ADF uppgår för bidragsperioden 1973/74–1975/76 till ca 25 milj. kr., varav den sista inbetalningen på ca 5 milj. kr. belastar anslaget för budgetåret 1974/75.

Mot bakgrund av den beskrivning som i propositionen lämnas av ADF:s verksamhet föreslås att Sverige i förhandlingarna om ökning av fondens resurser ökar det svenska bidraget till ADF redan under innevarande bidragsperiod. I propositionen har för ett bidrag till ADF beräknats 20 milj. kr. för budgetåret 1975/76.

Det samlade medelsbehovet för regionala utvecklingsbanker uppgår därmed till 32,5 milj. kr. för budgetåret 1975/76.

Internationellt livsmedelsbistånd

För propositionens förslag har närmare redogjorts under punkten 15 här ovan.

Det samlade medelsbehovet för internationellt livsmedelsbistånd beräknas öka med 51,5 milj. kr. till 136,5 milj. kr. för budgetåret 1975/76.

FN:s flyktingkommissarie (UNHCR)

Sverige lämnar treåriga utfästelser till UNHCR. Enligt riksdagens bemyndigande uppgår dessa till ca 6,4 milj. kr. för verksamhetsåret 1975 (budgetåret 1974/75) samt 6,9 resp. 7,5 milj. kr. för verksamhetsåren 1976 och 1977. I enlighet med vad som nyss har anförts om UNHCR:s särskilda aktioner och med tanke på den effektivitet som organisationen visat i sin verksamhet till förmån för flyktingar och hemlösa förordas att regeringen begär riksdagens bemyndigande att höja utfästelsen för verksamhetsåret 1976 (budgetåret 1975/76) till 12,0 milj. kr. Föredragande statsrådet inbegriper i detta belopp de ytterligare bidrag som kan bli aktuella bl. a. för UNHCR:s Indokina-program.

Föredragande statsrådet förordar vidare att regeringen begär riksdagens bemyndigande att höja utfästelsen för verksamhetsåret 1977 (budgetåret 1976/77) till 12,5 milj. kr. samt att avge utfästelse för verksamhetsåret 1978 (budgetåret 1977/78) om 13,0 milj. kr.

FN:s befolkningsfond (UNFPA)

För propositionens förslag har närmare redogiorts under punkten 18 här ovan.

I propositionen föreslås en ökning av det svenska bidraget för verksamhetsåret 1975 (budgetåret 1975/76) från 20 till 25 milj. kr.

Vidare begärs riksdagens bemyndigande att, om den fortsatta utvecklingen motiverar det, lämna utfästelse om bidrag på 25 milj. kr. för vardera av verksamhetsåren 1976 och 1977 (budgetåren 1976/77 och 1977/78).

UNCTAD/GATT:s Internationella handelscentrum (ITC)

(jfr under punkten 14 här ovan)

Av det svenska bidraget är en del avsedd för projekt av global eller regional karaktär. För budgetåret 1975/76 beräknas för sådana insatser ett bidrag på 7 milj. kr.

Importkontoret för u-landsprodukter (IKU)

(jfr under punkten 14 här ovan)

För budgetåret 1975/76 beräknas medelsbehovet till 1 010 000 kr.

Multilateralt katastrofbistånd

(jfr under punkten 16 här ovan)

För budgetåret 1975/76 beräknas ett sammanlagt medelsbehov om 50 milj. kr.

U-landsforskning

(För propositionens förslag har närmare redogjorts under punkten 11 här ovan.)

För budgetåret 1975/76 beräknas ett medelsbehov om 75 milj. kr.

Nya biståndsfonder

(jfr under punkten 16 här ovan)

I propositionen redogörs för de olika beslut som fattades under förra året om nya biståndsfonder, dvs. FN:s särskilda fond för de av den ekonomiska krisen hårdast drabbade u-länderna, samt Världslivsmedelskonferensens principbeslut att upprätta en jordbruksutvecklingsfond. Det är i dagens läge svårt att bedöma om dessa fonder kommer till stånd och i vilka former de i så fall kommer att bedriva sin verksamhet. Om någon av dessa fonder får ett så brett stöd att den synes kunna bli en betydande kanal för multilateralt bistånd bör även Sverige bidra till verksamheten. I propositionen beräknas för detta ändamål 110 milj. kr. för budgetåret 1975/76.

Övriga multilaterala bidrag

I propositionen redovisas vissa ytterligare multilaterala bidrag som kan aktualiseras under budgetåret 1975/76. Medelsbehovet för dessa beräknas till 38 888 000 kr.

Motionen

Utskottet har under punkten 9 här ovan behandlat motionen 1975:731 av herr Hermansson m. fl. (vpk), i vad avser hemställan att riksdagen avvisar begäran under punkt C 1 i budgetpropositionens bilaga 5 om 284,6 milj. kr. till IDA och de regionala utvecklingsbankerna (punkt 1).

Utskottet

Utskottet har avstyrkt ovannämnda motionsyrkande.

Utskottets hemställan avseende ett antal motionsyrkanden, som innebär ändrad disponering av medel inom ramen för det i propositionen 1975:1 föreslagna anslaget C 1, har redovisats under punkterna 9 och 15 här ovan.

I propositionen begär regeringen bl. a. riksdagens medgivande om utbetalning av det andra svenska bidraget till Internationella utvecklingsfonden (IDA) under den fjärde påfyllnaden vid förutsedd tidpunkt, även om överenskommelsen härom då inte skulle ha trätt i kraft.

Detta yrkande har blivit inaktuellt sedan ifrågavarande överenskommelse nu har trätt i kraft. Regeringen behöver inte ett särskilt bemyndigande för att göra ifrågavarande utbetalning, som överensstämmer med den utfästelse vilken regeringen har gjort i enlighet med riksdagens tidigare bemyndigande (UU 1974:3).

Utskottet hemställer

1. att riksdagen godkänner de av föredragande statsrådet och utskottet angivna riktlinjerna för multilateralt utvecklingssamarbete,
2. att riksdagen medger att regeringen lämnar utfästelser om bidrag till FN:s utvecklingsprogram (UNDP), FN:s barnfond (UNICEF), FN:s flyktingkommissarie (UNHCR) och FN:s befolkningsfond (UNFPA) samt utfästelse om svenskt livsmedelsbistånd i form av vete till Internationella livsmedelsprogrammet (WFP) för budgetåren 1976/77 och 1977/78 i enlighet med vad som förordas i propositionen,
3. att riksdagen medger att regeringen lämnar utfästelser om svenskt bidrag till Världshälsovårdsorganisationens (WHO) forskningsprogram om mänsklig fortplantning för budgetåren 1976/77 och 1977/78 i enlighet med vad som förordas i propositionen,
4. att riksdagen med bifall till propositionen 1975:1 och med avslag på motionen 1975:731, såvitt nu är i fråga, till *Bidrag till internationella biståndsprogram* för budgetåret 1975/76 anvisar ett reservationsanslag av 1 050 000 000 kr.

27. Bilateralt utvecklingssamarbete

Propositionen (s. 52–73)

Regeringen har (punkten C 2) föreslagit riksdagen att

1. godkänna de i propositionen angivna riktlinjerna för bilateralt utvecklingssamarbete,
2. till *bilateralt utvecklingssamarbete* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 1 736 331 000 kr.

Bilateralt bistånd budgetåren 1974/75 och 1975/76

Fördelning på mottagarländer och andra ändamål

Land	Beräknat medelsbehov 1974/75		Planeringsram 1975/76 ¹	
	milj. kr.	%	milj. kr.	%
Bangladesh	85 ²	6,5	100	5,8
Botswana	30	2,3	40	2,3
Cuba	45	3,5	60	3,5
Demokratiska Republiken Vietnam	170	13,1	225	13,0
Etiopien	40	3,1	50	2,9
Guinea-Bissau	22 ²	1,7	40	2,3
Indien	200 ²	15,4	230	13,2
Kenya	60	4,6	65	3,7
Sri Lanka	28 ²	2,2	35	2,0
Tanzania	185 ²	14,2	250	14,4
Tunisien	40	3,1	40	2,3
Zambia	45	3,5	55	3,2
Övriga länder	88	6,8	195	11,2
Befrielseörelser och flyktingar	30 ³	2,3	30	1,7
Biståndskontor	13	1,0	12 ⁴	0,7
Katastrofer m. m.	100	7,7	169	9,7
Övrigt ⁵	117	9,0	140	8,1
	1 298	100,0	1 736	100,0

¹ Dessa belopp för de enskilda länderna kan, beroende på medelstillgång, extraordinära händelser etc., ändras i de årliga överläggningarna om samarbetsavtal. Medel som kan utnyttjas för ökning av planeringsramarna finns upptagna under posten Katastrofer m. m. Beloppet för budgetåret 1975/76 under posten Övriga länder är en preliminär beräkning.

² Beloppen innefattar de extra bidrag som beslutades i maj 1974 med anledning av FN:s vädjan om stöd till de hårdast drabbade u-länderna.

³ Bistånd till FRELIMO på 15 milj. kr. ingår i detta belopp, medan biståndet till Moçambique från budgetåret 1975/76 upptas under posten Övriga länder.

⁴ Kostnaden för tio tjänster vid biståndskontoren upptas på anslaget C 4. Styrelsen för internationell utveckling (SIDA).

⁵ Denna post avser främst bidrag till enskilda organisationer och internationella familjeplaneringsorganisationer samt till regionala projekt. Dessutom omfattar posten kostnader för stipendiat- och kursverksamhet samt biträdande experter.

Beträffande propositionens avsnitt om de bilaterala samarbetsprogrammen varubistånd, katastrofbistånd samt bidrag till svenska enskilda organisationer hänvisas till punkterna 5, 6, 10, 16 resp. 17 härövan.

Som framgår av ovanstående tabell beräknas i propositionen ett samlat medelsbehov om ca 1 736 milj. kr. för budgetåret 1975/76 varav en reserv på 169 milj. kr. för katastrofinsatser.

Den slutliga fördelningen av medel inom ramen för anslaget torde få ske genom regeringens beslut.

Motionerna

Utskottet har tidigare behandlat

dels under punkten 6 här ovan motionen 1975:248 av herr Hermansson m. fl. (vpk), i vad avser hemställa att riksdagen anslår 25 milj. kr. till MPLA för budgetåret 1975/76 (punkt 1),

dels under punkten 6 här ovan motionen 1975:250 av herr Hermansson m. fl. (vpk), vari hemställs att riksdagen under III huvudtiteln C 2 (prop. 1975:1, bilaga 5) anvisar 50 milj. kr. till Cambodjas nationella enhetsregering (GRUNK),

dels under punkten 6 här ovan motionen 1975:251 av herr Hermansson m. fl. (vpk), vari hemställs att riksdagen under III huvudtiteln C 2 (prop. 1975:1, bilaga 5) anvisar 50 milj. kr. till koalitionsregeringen i Laos med inriktning på de grupper och områden som drabbats hårdast av kriget,

dels under punkten 6 här ovan motionen 1975:732 av herr Hermansson m. fl. (vpk), vari föreslås att riksdagen hemställer till regeringen att Demokratiska folkrepubliken Yemen upptas som programland för svenskt bistånd samt att riksdagen under tredje huvudtiteln punkten C 2 anvisar 20 milj. kr. till Demokratiska folkrepubliken Yemen,

dels under punkten 6 här ovan motionen 1975:733 av herr Hermansson m. fl. (vpk), vari föreslås att riksdagen under tredje huvudtiteln punkten C 2 anvisar 300 milj. kr. till Demokratiska republiken Vietnam och 150 milj. kr. till Republiken Sydvietnams provisoriska revolutionära regering,

dels under punkten 7 här ovan motionen 1975:1152 av herr Hermansson m. fl. (vpk), i vad avser förslag att riksdagen beslutar anslå 10 milj. kr. för budgetåret 1975/76 till ANC i Sydafrika att disponeras fritt av rörelsen (punkt 3),

dels under punkten 7 här ovan motionen 1975:1153 av herr Hermansson m. fl. (vpk), vari föreslås att riksdagen under C 2, Bilaga 5 i budgetpropositionen, beslutar anvisa ett belopp av 5 milj. kr. till eritreanska befrielserörelsen, ELF,

dels under punkten 11 här ovan motionen 1975:1167 av herrar Takman och Hermansson (vpk), vari hemställs att riksdagen anvisar 5 milj. kr. för upprättandet av en svensk forskningsfond för Vietnam m. m.

Utskottet

Utskottet har avstyrkt ovannämnda motionsyrkanden.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen godkänner de av föredragande statsrådet och utskottet angivna riktlinjerna för bilateralt utvecklingssamarbete,
2. att riksdagen med bifall till propositionen 1975:1 och med avslag på motionerna 1975:248, 1975:250, 1975:251, 1975:732, 1975:733, 1975:1152, såvitt nu är i fråga, 1975:1153 samt 1975:1167 till *Bilateralt utvecklingssamarbete för budgetåret 1975/76 anvisar ett reservationsanslag av 1 736 331 000 kr.*

28. Rekrytering och utbildning av fältpersonal samt informationsverksamhet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag (punkten C 3) och hemställer att riksdagen till *Rekrytering och utbildning av fältpersonal samt informationsverksamhet* för budgetåret 1975/76 anvisar ett reservationsanslag av 27 920 000 kr.

29. Styrelsen för internationell utveckling (SIDA)

Utskottet tillstyrker regeringens förslag (punkten C 4) och hemställer att riksdagen till *Styrelsen för internationell utveckling (SIDA)* för budgetåret 1975/76 anvisar ett förslagsanslag av 32 794 000 kr.

30. Biståndsutbildningsnämnden (BUN)

Utskottet tillstyrker regeringens förslag (punkten C 5) och hemställer att riksdagen till *Biståndsutbildningsnämnden (BUN)* för budgetåret 1975/76 anvisar ett förslagsanslag av 5 854 000 kr.

Stockholm den 10 april 1975

På utrikesutskottets vägnar

ARNE GEIJER

Närvarande: Herr Arne Geijer i Stockholm (s), fru tredje vice talmannen Nettelbrandt (fp), herr förste vice talmannen Bengtson (c), herrar Hernelius (m), Antonsson (c), fru Lewén-Eliasson (s), herr Adamsson (s), fru Nilsson i Kristianstad (c), herrar Palm (s), Turesson (m), Göransson (s), Korpås (c), Hellström (s), fru Frändås (s) och herr Ångström (fp).

Reservationer

1. vid *punkten 1* (Anslagsutveckling, planeringsramar m. m.) av fru tredje vice talmannen Nettelbrandt (fp) och herr Ångström (fp) som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 5 som börjar med "Utskottet vill" och som på s. 6 slutar med "motionen 1163" bort ha följande lydelse:

De rika länderna måste radikalt öka sina insatser för att stödja u-länderna i deras kamp mot fattigdom och nöd, för frihet och självständighet. För denna strävan bör Sverige, som ett av jordens rikaste länder i förhållande till befolkningens storlek, gå i spetsen. Enprocentsmålet är bara ett etappmål. Riksdagen bör klart uttala att de statliga anslagen till u-landsbistånd bör utgöra en växande andel av Sveriges samlade resurser även efter det budgetår då vi når upp till en procent av bruttonationalprodukten i bistånd. Ett sådant uttalande ligger i linje med vad som krävs i motionen 1163 av herr Olsson i Kil (fp) och innebär bifall till motionen 730 av herr Helén m. fl. (fp).

I likhet med den senare motionen anser utskottet att de planeringsramar som angetts av regeringen för budgetåren 1976/77 och 1977/78 inte kan accepteras som riktningsgivande för biståndets storlek dessa budgetår, då de i realiteten innebär ett minskat svenskt u-landsbistånd i fast penningvärde.

Biståndets volym har stor betydelse för u-ländernas möjligheter att öka sin egen mobilisering av resurser och att påskynda både ekonomisk utveckling och sociala reformer. U-länderna själva kräver en ökad resursöverföring från de rika länderna. Dessa krav har också kommit till uttryck i FN:s deklaration våren 1974 om en ny ekonomisk världsordning.

Med ett fortsatt växande u-landsbistånd kan Sverige vidare i högre grad fungera som pådrivare på andra länder. En större volym gör också att den angelägna diskussionen om biståndets inriktning får större betydelse. Krav på ökat u-landsbistånd kan således inte ställas i motsats till krav i fråga om biståndets inriktning och våra totala relationer med u-länderna.

dels att utskottets hemställan under 2, 3 och 4 bort ha följande lydelse:

2. att riksdagen med bifall till motionen 1975:730 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om planeringsramarna för det svenska biståndet budgetåren 1976/77 och 1977/78,
3. att riksdagen med bifall till motionen 1975:730 uttalar sig för att de statliga anslagen till u-landsbistånd bör utgöra en växande andel av Sveriges samlade resurser även efter det budgetår då vi når upp till en procent av bruttonationalprodukten i anslag till offentligt bistånd,
4. att riksdagen anser motionen 1975:1163 besvarad med vad utskottet anfört.

2. vid *punkten 2* (Biståndsanslagets uppdelning) av fru tredje vice talmannen Nettelbrandt (fp) och herr Ångström (fp) som anser

dels att utskottets yttrande bort ha följande lydelse:

SIDA har i sin anslagsframställning anfört att den nuvarande anslagsuppdelningen inom biståndet inte är ändamålsenlig.

Styrelsen föreslår därför att alla medel till biståndsverksamheten uppförs under ett biståndsanslag som sedan delas upp i anslagposter så att medelsanvisningen mera konsekvent än hittills fördelas på olika ändamål.

Med bifall till motionen 730 anser utskottet att en sådan ändring av den nuvarande anslagsuppdelningen nu bör genomföras.

dels att utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

att riksdagen med bifall till motionen 1975:730 (punkten 43) begär att regeringen inför budgetarbetet avseende budgetåret 1976/77 ändrar den nuvarande anslagsuppdelningen på utrikeshuvudtiteln i enlighet med vad utskottet anfört.

3. vid *punkten 3* (Biståndsutfästelser) av herr Arne Geijer i Stockholm (s), fru Lewén-Eliasson (s), herrar Adamsson (s), Palm (s), Hellström (s), Göransson (s) och fru Frändås (s) som anser

dels att utskottets yttrande bort ha följande lydelse:

Vårt biståndssamarbete med programländerna bygger på redovisade ekonomiska ramar. År 1972 bemyndigade riksdagen Kungl. Maj:t (UU 1972:6) att göra bilaterala biståndsutfästelser för fem framförliggande budgetår till ett belopp som förutom ingående oin-tecknad reservation svarar mot högst fyra gånger det bilaterala anslaget för det löpande budgetåret. Detta skulle med utgångspunkt i nuvarande förslag till anslag ge regeringen fullmakt att göra bilaterala biståndsutfästelser om totalt 6 945 miljoner kronor för perioden 1975/76–1979/80.

Vid 1973 års riksdag behandlades frågan huruvida samarbetsavtal med mottagarländer borde underställas riksdagen. Utskottet anförde därvid följande (UU 1973:3, s. 12):

I statsverkspropositionen framhålls att det direkta svenska utvecklings-samarbetet med de större mottagarna av svenskt bistånd – de s. k. programländerna – numera utformas i långsiktiga samarbetsprogram. Programmeringen av samarbetet täcker samma treårsperiod som de planeringsramar för det internationella utvecklingssamarbetet vilka Kungl. Maj:t redovisat till riksdagen i statsverkspropositionen. Länderprogrammeringen baseras på en beräkning av de svenska biståndsresurser som kan ställas till förfogande för landet i fråga och har till syfte att låta mottagarlandets regering avgöra hur dessa resurser bäst skall kunna nyttiggöras för landets utveckling. Därmed kommer biståndets inriktning på sektorer och enskilda projekt att styras av mottagarlandets önskemål och prioriteringar.

Utskottet anförde vidare:

Frågor rörande samarbete med mottagarländerna inom de redovisade finansiella ramarna utgör en viktig del av Sveriges utrikespolitik. Regeringsformen innehåller föreskrifter om riksdagens medverkan vid ingåendet av överenskommelser med främmande makter och om samråd mellan regering och riksdag i utrikespolitiska angelägenheter. Huruvida överenskommelser med främmande makter avser frågor av sådan vikt att de i enlighet med 12 § regeringsformen skall underställas riksdagen avgör regeringen ensam under konstitutionellt ansvar.

En regel som tvingar regeringen att underställa riksdagen samarbetsavtalen för godkännande skulle kunna omintetgöra en av länderprogrammeringens väsentligaste fördelar, nämligen den frihet som systemet ger avtalsparterna att planera samarbetets innehåll för flera år framåt. Med hänvisning till vad som här anförts avstyrker utskottet motionen 1973:625 i denna del.

Utskottet framhöll också vikten av att ett parlamentariskt deltagande i planeringsprocessen äger rum innan direktiv utfärdas för resursernas länderfördelning.

Enligt utskottets mening äger dessa ställningstaganden fortfarande giltighet. Det är också i enlighet härmed som planeringen av biståndet sker. Den treåriga landprogrammeringen av biståndet baseras på riksdagens beslut om totalramar för biståndet under det kommande och de därpå följande två budgetåren. Utrikesutskottet erhåller innan regeringen fattar sitt beslut förtrolig information om planeringen av utvecklingsbiståndet till olika länder.

Denna planeringsmetod är, som utskottet tidigare understrukit, grundläggande för möjligheterna att effektivt planera biståndet och därmed för mottagarländernas möjligheter att planera sina åtaganden i samarbetet. Vi ställer krav på att mottagarländerna skall redovisa långsiktiga planer som underlag för samarbetet. Det är då en fråga om elementär solidaritet att Sverige kan ge utfästelse om omfattningen av vårt deltagande i detta samarbete.

Det måste vidare ankomma på regeringen eller i förekommande fall SIDA att godkänna de enskilda insatser mottagarlandet föreslår för finansiering inom fastställda landramar. En annan ordning skulle helt omintetgöra möjligheterna till effektiv planering och resursutnyttjande samt strida mot principen om att samarbetsprogrammen skall baseras på mottagarlandets planering.

Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motionen 246 såvitt nu är i fråga.

dels att utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

att riksdagen avslår motionen 1975:246 i vad avser yrkandet att viss fullmakt inte längre skall gälla.

4. vid *punkten 4* (Allmänt om biståndets inriktning och utformning) av herr Arne Geijer i Stockholm (s), fru Lewén-Eliasson (s), herrar Adamsson (s), Palm (s), Hellström (s), Göransson (s) och fru Frändås (s) som anser

att det stycke av utskottets yttrande som på s. 12 börjar med "En bestående" och slutar med "egentligt bistånd" bort ha följande lydelse:

Inom en relativt snar framtid kan vissa av programländerna komma att nå en avsevärd och permanent förbättring av sin ekonomiska situation. Det blir då i varje enskilt fall fråga om att på nytt pröva betingelserna för biståndet. Detta måste emellertid ske med beaktande av att biståndet är en fråga om långsiktigt samarbete. Det måste planeras för flera år framåt. Detta innebär, med nuvarande regler om långtidsutfästelser, att Sverige kan vara bundet till ett samarbete med ett visst land för en period på 3-5 år. De överväganden som måste göras kan heller inte enbart grundas på landets ekonomiska nivå mätt som bruttonationalprodukt per invånare. De måste också, i enlighet med riktlinjerna för svenskt bistånd, avse landets politik för att förbättra de fattigaste folkgruppernas situation eller för att stärka det ekonomiska oberoendet.

5. vid *punkten 5* (Principiella frågor rörande ländervalet) av herrar Hernelius (m) och Turesson (m) som anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 15 börjar med "Den bild" och på s. 16 slutar med "sålunda anført" bort ha följande lydelse:

Vid Sveriges val av mottagarland bör hjälpbehovet och icke politiska bedömningar vara avgörande. Det väsentliga måste vara att biståndet i varje enskilt land utformas på ett utvecklingsbefrämjande sätt och att det kommer den fattigaste befolkningen till godo. Synsättet att om bara "rätt" regim väljs så kan biståndspengar överlämnas utan vidare ansvarstagande från svensk sida kan inte accepteras. En biståndspolitik som grundar sig på samarbete med utvalda regimer innebär en betygssättning av ländernas regeringar. Den innebär också att när ett regimskifte inträffar som inte anses bra skall den svenska hjälpen upphöra. Fattiga människor som drabbas av en olämplig regering skulle alltså dessutom straffas med uteblivet utvecklingsbistånd. En politisering av den svenska u-hjälpen äventyrar inte bara en nödvändig kontinuitet i utvecklingsarbetet utan även en bred uppslutning bakom de svenska insatserna. Det är för övrigt förvånande att regeringen med "rätta" regeringar synes mena framför allt diktaturstater.

Hjälpbehovet har tidigare varit bestämmande för svenskt biståndarbete och bör återigen så vara. Svenskt bistånd bör i första hand gå till de fattigaste och de särskilt hårt drabbade u-länderna.

Utskottet vill vidare erinra om att det ankommer på den biståndspolitiska utredningen att pröva principerna för den framtida avgränsningen av kretsen av länder som mottagit mera betydande bilateralt svenskt bistånd, varvid de i motion 246 anförda synpunkterna bör beaktas.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. att riksdagen med bifall till motionen 1975:246, såvitt nu är i fråga, uttalar att svenskt biståndsarbete framför allt bör inriktas på de fattigaste länderna,

6. vid *punkten 6* (Insatser i enskilda mottagarländer) av fru tredje vice talmannen Nettelbrandt (fp), herr förste vice talmannen Bengtson (c), herr Antonsson (c), fru Nilsson i Kristianstad (c), herrar Korpås (c) och Ångström (fp) som anser

dels att den del av utskottets yttrande under rubriken Angola som på s. 19 börjar med "Med hänvisning till" och slutar med "i fråga" bort ha följande lydelse:

Så snart Angola blivit självständigt, vilket avses ske i slutet av år 1975 bör emellertid det självständiga Angola komma i fråga för svenskt biståndssamarbete. Mot bakgrund av att dag för självständighet redan angivits och vikten av att planering av samarbete kan påbörjas så snart som möjligt av de förhandlande parterna gemensamt, vill utskottet tillstyrka att riksdagen redan nu fastställer en planeringsram för det självständiga Angola med 5 milj. kr.

Så snart Angola nått full självständighet bör diskussioner med detta land inledas om det svensk-angolesiska biståndets framtida innehåll och omfattning. Utskottet förutsätter därvid att detta biståndssamarbete utformas så att det stimulerar en utveckling mot demokrati, ekonomisk och social utveckling och nationellt oberoende.

dels att utskottets hemställan under 3 och 4 bort ha följande lydelse:

3. att riksdagen med bifall till motionen 1975:729, i vad avser planeringsram för det självständiga Angola, ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
4. att riksdagen med bifall till motionen 1975:730 beslutar uppmana regeringen att snarast efter Angolas självständighet uppta förhandlingar med det självständiga Angola om biståndssamarbetets inriktning och utformning.

7. vid *punkten 6* (Insatser i enskilda mottagarländer) av fru tredje vice talmannen Nettelbrandt (fp), herr förste vice talmannen Bengtson (c), herr Antonsson (c), fru Nilsson i Kristianstad (c), herrar Korpås (c) och Ångström (fp) som anser

dels att den del av utskottets yttrande under rubriken Bangladesh som på s. 20 börjar med "Utskottet vill" och slutar med "denna del" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är det angeläget att realistiska planeringsramar åsätts programländerna så att anslaget till katastrofbistånd inte i förväg skall

behöva specialdestineras till vissa programländer, för att möta de konstaterade behoven där. Katastrofbiståndet bör, så långt det är möjligt, stå fritt från speciella åtaganden för att möjligheter skall finnas att ta hela detta anslag i anspråk i samband med svenska insatser vid akuta katastroförfällen.

Med hänvisning till den i motionerna 729 och 730 och i propositionen 1975:1 i denna del gjorda bedömningen av nödläget i Bangladesh och med hänsyn till vikten av att anslaget så långt som det är möjligt står fritt från speciella åtaganden vill utskottet tillstyrka en planeringsram för Bangladesh om 125 milj. kr. för budgetåret 1975/76.

dels att utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

6. att utskottet med anledning av motionerna 1975:729 och 1975:730, i vad avser planeringsram för Bangladesh, ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

8. vid *punkten 6* (Insatser i enskilda mottagarländer) av herr förste vice talmannen Bengtson (c), herr Antonsson (c), fru Nilsson i Kristianstad (c) och herr Korpås (c) som anser

dels att den del av utskottets yttrande under rubriken Cuba som på s. 21 börjar med "Utskottet konstaterar" och slutar med "i fråga" bort ha följande lydelse:

Utskottet konstaterar att Cubas ekonomiska situation av allt att döma har väsentligt förbättrats, inte minst till följd av högre exportinkomster. Utskottet konstaterar vidare att den kubanska regeringen har gjort framgångsrika satsningar inom sjukvårdens och undervisningens område, vilket lett till att de tidigare svåra problemen med analfabetism, epidemier och svår undernäring kunnat bemästras. Samtidigt är de klimatiska förhållandena på Cuba sådana att mycket goda förutsättningar finns för en fortsatt positiv utveckling av landets jordbruk.

Den goda prognosen för jordbruket och de starkt förbättrade sociala förhållandena för Cubas folk innebär att Cuba har goda förutsättningar för en fortsatt utveckling mot social trygghet.

Mot denna bakgrund finner utskottet det befogat att Sverige tills vidare inte träffar avtal om nya biståndsinsatser på Cuba utan inriktar sitt arbete i detta land på att fullfölja redan gjorda åtaganden. Utskottet vill därför, i enlighet med motionen 729 i denna del tillstyrka en planeringsram för Cuba under budgetåret 1975/76 om 50 milj. kr., vilket innebär en höjning jämfört med innevarande budgetår med 5 milj. kr. Utskottet avstyrker motionen 246 i denna del.

dels att utskottets hemställan under 9 bort ha följande lydelse:

9. att riksdagen med bifall till motionen 1975:729, i vad avser planeringsram för Cuba, ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

9. vid *punkten 6* (Insatser i enskilda mottagarländer) av herrar Hernelius (m) och Turesson (m) som anser

dels att den del av utskottets yttrande under rubriken Cuba som på s. 21 börjar med "Utskottet konstaterar" och slutar med "i fråga" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening bör behovet av hjälp vara bestämmande för svenskt biståndsarbete. I enlighet med denna uppfattning anser vi det stötande att Cuba är en av huvudmottagarländerna av svenskt bistånd. Ser man till nationalprodukten är Cuba ett av de rikare u-länderna. Landets ekonomi har också stärkts genom prisstegringen på råsocker, Cubas stora exportvara. Denna stegring har under senare år varit sensationell, och som ett exempel kan nämnas att priset som i januari 1968 i medeltal var 29,27 i samma månad 1975 var 369,19. Att priset senare gått något nedåt ändrar inte tendensen. Även om Cuba inte kan på den fria marknaden försälja annat än en del av sin sockerproduktion är inkomststegringen markant. Anslaget till Cuba bör därför komma andra mer behövande länder till godo.

Enligt utskottets mening bör anslaget till Cuba så snart nu gällande avtal utlöper sålunda slopas. För bistånd av annan karaktär, t. ex. tekniskt bistånd, torde särskilda anslag inte behövas.

Mot denna bakgrund tillstyrks motionen 246 i denna del. Utskottet avstyrker motionen 729, såvitt nu är i fråga.

dels att utskottets hemställan under 8 bort ha följande lydelse:

8. att riksdagen med bifall till motionen 1975:246, i vad avser biståndet till Cuba, ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

10. vid *punkten 6* (Insatser i enskilda mottagarländer) av herrar Hernelius (m) och Turesson (m) som anser

dels att utskottets yttrande från och med det stycke på s. 21 som börjar med "Av föredragning" till och med det stycke som på s. 22 slutar med "Demokratiska Republiken Vietnam" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening har bärande skäl att frångå SIDA:s bedömning av storleken av länderramen för DRV inte förebragts. Samtidigt erinrar utskottet om önskemålet att nya förhandlingar med DRV:s regering om skogsindustriprojektet kommer till stånd. Utskottet föreslår därför att länderramen för DRV beräknas till 210 milj. kr.

dels att utskottets hemställan under punkten 11 bort ha följande lydelse:

11. att riksdagen med bifall till motionerna 1975:246 och 1975:729, i vad avser planeringsram för Demokratiska Republiken Vietnam, ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

11. vid *punkten 6* (Insatser i enskilda mottagarländer) av herr förste vice talmannen Bengtson (c), herr Antonsson (c), fru Nilsson i Kristianstad (c) och herr Korpås (c) som anser

dels att utskottets yttrande från och med det stycke som på s. 21, börjar med "Av föredragning" till och med det stycke på s. 22 som slutar med "Republiken Vietnam" bort ha följande lydelse:

Genom att utbetalningar inte kunnat göras under den period då krig pågick i Nordvietnam har betydande belopp reserverats för Nordvietnam. Dessa medel tillsammans med den av SIDA rekommenderade planeringsramen för budgetåret 1975/76 möjliggör genomförandet av skogsindustriprojektet enligt gällande planering och därtill även för barnsjukhuset i Hanoi och senare även byggandet av ett vuxensjukhus. Utskottet vill mot denna bakgrund, med bifall till motionen 729 i denna del, tillstyrka den av SIDA förelagna planeringsramen om 210 milj. kr. för budgetåret 1975/76, vilket innebär en höjning med 40 milj. kr. jämfört med närmast föregående budgetår.

Utskottet har tidigare tillstyrkt att riksdagen beslutar om tilläggsanslag för innevarande budgetår om 500 milj. kr. Utskottet förutsätter att en väsentlig del av detta tilläggsanslag tillförs Demokratiska Republiken Vietnam att användas för att mildra de lidanden som det långvariga kriget skapat.

dels att utskottets hemställan under punkten 11 bort ha följande lydelse:

11. att riksdagen med bifall till motionerna 1975:729 och 1975:246, i vad avser planeringsram för Demokratiska Republiken Vietnam, ger regeringen till känna vad utskottet anför,

12. vid *punkten 6* (Insatser i enskilda mottagarländer) av herrar Hernelius (m) och Turesson (m) som anser

dels att utskottets yttrande från och med det stycke som på s. 22 börjar med "I motionen 246 hemställs" och till och med det stycke som slutar med "denna del" bort ha följande lydelse:

Skogsindustriprojektet i Nordvietnam betecknades i utrikesutskottets betänkande UU 1974:3, s. 15, som "den största enskilda biståndsinsats som hittills planerats av de svenska myndigheterna. Kalkylerna över investeringskostnaderna är fortfarande osäkra. Vårt land kan enligt vad utskottet erfarit komma att bestrida betydligt mer än en halv miljard kronor för denna insats som under en följd av år kommer att ställa stora krav, delvis av principiellt nytt slag, på de i insatserna deltagande svenska parterna."

I statsverkspropositionen samma år hade detta stora projekt omnämnts på elva rader. Det förutsades då att kostnaderna sannolikt skulle komma att överstiga 500 milj. kr. I augusti 1974 träffades avtal mellan Sverige och DRV om projektet i fråga. Kostnaderna beräknades då till 750 milj. kr., vari ingick beräknade prisstegringar. Avtalet underställdes icke riksdagen.

Sedan avtalet slöts har kriget ånyo flammat upp i regionen i fråga. Nordvietnam har förklarat krig mot Cambodja, och ett faktiskt krig pågår med Sydvietnam. Enligt uppgift beräknas när detta skrivs 60 000 man nordvietnamesiska trupper befinna sig på sydvietnamesiskt område och 100-tals flygplan ha överförts från Nordvietnam till flygplatser i Sydvietnam.

Enligt avtalet skall prisstegringarna för projektet i huvudsak bäras av Sverige. Till redan förut betydande sådana kommer nu även ökade kostnader i fråga om t. ex. transporter, till följd av krigshandlingarna.

I motionen 246 har påyrkats att riksdagen i skrivelse till regeringen skulle hemställa att denna på nytt upptar förhandlingar med DRV. Dessa förhandlingar bör syfta till att möjlighet skapas att låta nordvietnameserna själva snarast överta ansvaret för det fortsatta arbetet med projektets genomförande och därmed för ekonomi och finansiering, så att i varje fall inte Sverige drabbas av kostnader utöver de i avtalet beräknade. Därigenom skulle det svenska engagemanget snabbare kunna avvecklas, riskerna för en icke överskådlig prisstegring minskas och biståndskrafter inom eller utom SIDA kunna användas för andra och mera angelägna uppgifter. Utskottet delar motionärernas mening och föreslår att riksdagen med bifall till motionen 246 i denna del som sin mening ger till känna vad utskottet anför.

dels att utskottets hemställan under 10 bort ha följande lydelse:

10. att riksdagen med bifall till motionen 1975:246, i vad avser upptagande av förhandlingar med DRV om skogsindustriprojektet, ger regeringen till känna vad utskottet anför,

13. vid *punkten 6* (Insatser i enskilda mottagarländer) av herr förste vice talmannen Bengtson (c), herr Antonsson (c), fru Nilsson i Kristianstad (c) och herr Korpås (c) som anser

dels att utskottets yttrande från och med det stycke som på s. 22 börjar med "I motionen 729" till och med det stycke som på s. 23 slutar med "denna del" bort ha följande lydelse:

Utskottet, som delar de i motionen 729 anförda synpunkterna om den biståndspolitiska inriktningen, konstaterar att skogsindustriprojektet i Demokratiska Republiken Vietnam i flera avseenden kan sägas strida mot de målsättningar som bör vara vägledande för det svenska biståndssamarbetet. Det kan konstateras att tusentals människor, som tidigare utnyttjade de aktuella områdena som betesmarker m. m., fördrivits och tvingats söka sin utkomst på andra platser. Det kan vidare konstateras att de ekologiska, regionalpolitiska och sociala konsekvenserna av storsatsningen på ett papperskombinat blir ytterst negativa. Utskottet förutsätter emellertid att allt görs för att om möjligt lindra dessa negativa konsekvenser och att särskild omsorg ägnas de samhällsinvesteringar i form av skolor, vägar, sjukstugor m. m. som ingår i projektet.

dels att utskottets hemställan under 12 bort ha följande lydelse:

12. att riksdagen med bifall till motionen 1975:729, såvitt nu är i fråga, ger regeringen till känna vad utskottet anført beträffande åtgärder för att motverka de negativa konsekvenserna av satsningen på ett papperskombinat i Demokratiska Republiken Vietnam,

14. vid *punkten* 6 (Insatser i enskilda mottagarländer) av herrar Hernelius (m) och Turesson (m) som anser

dels att utskottets yttrande under rubriken Guinea-Bissau från och med det stycke som på s. 24 börjar med "I propositionen" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening har bärande skäl att frångå SIDA:s bedömning av länderramarnas storlek inte förebragts. Utskottet föreslår därför att länderramen för Guinea-Bissau fastställs till 35 milj. kr.

dels att utskottets hemställan under 14 bort ha följande lydelse:

14. att riksdagen med bifall till motionen 1975:246, i vad avser planeringsram för Guinea-Bissau, ger regeringen till känna vad utskottet anført,

15. vid *punkten* 6 (Insatser i enskilda mottagarländer) av fru tredje vice talmannen Nettelbrandt (fp), herr förste vice talmannen Bengtson (c), herr Antonsson (c), fru Nilsson i Kristianstad (c), herrar Korpås (c) och Ångström (fp) som anser

dels att utskottets yttrande under rubriken Indien på s. 24 från och med det stycke som börjar med "I propositionen" bort ha följande lydelse:

I propositionen framhålls att Indien tillhör de länder som har drabbats hårdast av den internationella prisutvecklingen. Felslagna skördar tvingar därtill Indien att importera stora mängder spannmål. Indiens biståndsbehov har därför ökat kraftigt.

Till följd av landets ökande skuldtjänst har det totala nettobiståndet till Indien minskat under de senaste åren trots höjda bruttoanslag. Skuldkonsolidering har därför blivit ett viktigt och ändamålsenligt biståndsinstrument för att motverka denna utveckling och öka nettobiståndet. Strävanden att åstadkomma en långsiktig internationell skuldkonsolideringsöverenskommelse fortsätter. En sådan överenskommelse tillsammans med en väsentligt ökad planeringsram är av stor betydelse för Indiens möjligheter att bemästra detta lands nuvarande svårigheter.

De höjningar av planeringsramen för Indien som föreslås i motionerna 729 och 730 synes mot denna bakgrund vara väl motiverade. Utskottet vill tillstyrka att planeringsramen för Indien fastställs till 255 milj. kr. Enligt utskottets mening är det angeläget att realistiska planeringsramar åsätts programländerna så att bl. a. anslaget till katastrofbistånd inte i förväg skall behöva specialdestineras till vissa programländer för att möta behoven

där. Katastrofbiståndet bör, så långt det är möjligt, stå fritt från speciella åtaganden för att möjligheter skall finnas att ta hela detta anslag i anspråk i samband med insatser vid katastroftillfällen.

dels att utskottets hemställan under 15 bort ha följande lydelse:

15. att riksdagen med anledning av motionerna 1975:729 och 1975:730, i vad avser planeringsram för Indien, ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

16. vid *punkten 6* (Insatser i enskilda mottagarländer) av herrar Hernelius (m) och Turesson (m) som anser

dels att utskottets yttrande under rubriken Kenya på s. 25 från och med det stycke som börjar med "Propositionens förslag" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening har bärande skäl för att frångå SIDA:s bedömning av länderramens storlek inte förebragts. Utskottet föreslår därför att planeringsramen för Kenya under 1975/76 fastställs till 70 milj. kr.

dels att utskottets hemställan under 16 bort ha följande lydelse:

16. att riksdagen med bifall till motionen 1975:246, i vad avser planeringsram för Kenya, ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

17. vid *punkten 6* (Insatser i enskilda mottagarländer) av herr Arne Geijer i Stockholm (s), fru Lewén-Eliasson (s), herrar Adamsson (s), Palmi (s), Hellström (s), Göransson (s) och fru Frändås (s) som anser

dels att utskottets yttrande under rubriken Pakistan på s. 26–27 bort ha följande lydelse:

I motionen 246 hemställs att inom ramen för beviljade anslag 30 milj. kr. avsätts för Pakistan. I motionen 729 anförs att, när ekonomiskt utrymme skapats, bör biståndet återupptas till Pakistan. I motionen 730 anförs att möjligheterna att ge extra katastrofbistånd till Pakistan bör undersökas.

För innevarande budgetår har Pakistan av de 11,5 milj. kr. som ställts till förfogande utnyttjat 10 milj. kr. för köp av svenskt vete och 1,5 milj. kr. för teleutrustning. Pakistan har därutöver fått 10 000 ton vete som katastrofhjälp. Sverige har vidare inom ramen för en internationell skuldkon-solidering avskrivit de räntor och amorteringar på utvecklingslån till Pakistan som skulle ha förfallit till betalning under tiden 1974/75–1977/78. Totalt kommer därmed resurser motsvarande ca 20 milj. kr. landet till del under innevarande budgetår.

I budgetpropositionen för 1975/76 beräknar regeringen ett bistånd till Pakistan på 20 milj. kr., vilket bl. a. kan ge utrymme för fortsatt spannmålsbistånd.

Utskottet tillstyrker budgetpropositionens förslag. Yrkandet i motionen 246 avstyrks. Motionen 729, såvitt nu är i fråga, får anses besvarad med

vad utskottet anför. Motionen 730, såvitt nu är i fråga, behandlas under punkten 16 (Katastrofbistånd) här nedan.

dels att utskottets hemställan under 18 bort ha följande lydelse:

18. att riksdagen avslår motionen 1975:246 i vad avser planeringsram för Pakistan,

18. vid *punkten 6* (Insatser i enskilda mottagarländer) av herrar Hernelius (m) och Turesson (m) som anser

dels att utskottets yttrande under rubriken Tanzania på s. 30 från och med det stycke som börjar med "Bakgrunden till" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening har bärande skäl för att frånga SIDA:s bedömning av planeringsramens storlek inte förebragts. Utskottet föreslår därför att planeringsramen för Tanzania fastställs till 200 milj. kr.

Under hänvisning till vad som här anförts tillstyrker utskottet motionen 246 i denna del medan motionen 729 avstyrks i denna del.

dels att utskottets hemställan under 24 bort ha följande lydelse:

24. att riksdagen med bifall till motionen 1975:246, i vad avser planeringsram för Tanzania, ger regeringen till känna vad utskottet anför,

19. vid *punkten 6* (Insatser i enskilda mottagarländer) av herr förste vice talmannen Bengtson (c), herr Antonsson (c), fru Nilsson i Kristianstad (c) och herr Korpås (c) som anser

dels att utskottets yttrande under rubriken Tanzania på s. 30 fr. o. m. det stycke som börjar med "Bakgrunden till" bort ha följande lydelse:

Utskottet konstaterar att medan länder som Indien och Bangladesh får anses befinna sig i en permanent katastrofsituation, som gör det befogat att höja dessa länders planeringsramar utöver propositionens förslag, är situationen i Tanzania inte av den arten att det nuvarande svåra läget kan förväntas bli bestående för överskådlig framtid.

Utskottet vill erinra om de möjligheter som finns att utnyttja det av utskottet tillstyrkta tilläggsanslaget på 500 milj. kr. för särskilda katastrofinsatser i Tanzania som ett extra stöd i det nuvarande svåra läget. Utskottet vill med hänsyn härtill inte nu tillstyrka ännu en kraftigare höjning av länderramen för Tanzania utan i avvaktan på säkrare underlag för en bedömning av Tanzanias framtida möjligheter – en ny 5-årsplan väntas sommaren 1975 – tillstyrka en länderram på 210 milj. kr. budgetåret 1975/76.

Mot denna bakgrund tillstyrks motionen 729 och avstyrks motionen 246, båda såvitt nu är i fråga.

dels att utskottets hemställan under 25 och 26 bort ha följande lydelse:

25. att riksdagen med bifall till motionen 1975:729, i vad avser

planeringsram för Tanzania, ger regeringen till känna vad utskottet anför,

26. att riksdagen med anledning av motionen 1975:729, såvitt nu är i fråga, ger regeringen till känna vad utskottet anför angående förutsättningen för ökade insatser i Tanzania,

20. vid *punkten 6* (Insatser i enskilda mottagarländer) av herrar Hernelius (m) och Turesson (m) som anser

dels att utskottets yttrande under rubriken Zambia på s. 31 fr. o. m. det stycke som börjar med "I motionen 246" bort ha följande lydelse:

Även om fasthet och kontinuitet är önskvärd i det långsiktiga biståndsarbetet måste hjälpens innehåll och omfång kunna omprövas efter den skiftande utvecklingen i u-länderna. Ett land där fattigdomen stärker sitt grepp måste kunna få ökad hjälp, medan det finansiella biståndet bör kunna minska till ett land där utvecklingen är gynnsam, t. ex. på grund av höjda priser på landets exportvaror. Prisutvecklingen på Zambias koppar mer än kompenserar prisstegringarna på de varor landet behöver importera. Utskottet vill förorda att den svenska u-hjälpen till Zambia trappas ned. Sverige bör kunna fortsätta med att ge tekniskt bistånd men den finansiella överföringen bör minska till förmån för ökat bistånd till andra mer behövande länder. Mot denna bakgrund tillstyrks motionen 246, medan motionen 730 avstyrks, båda såvitt nu är i fråga.

dels att utskottets hemställan under punkten 27 bort ha följande lydelse:

27. att riksdagen med bifall till motionen 1975:246, i vad avser planeringsram för Zambia, ger regeringen till känna vad utskottet anför,

21. vid *punkten 6* (Insatser i enskilda mottagarländer) av fru tredje vice talmannen Nettelbrandt (fp) och herr Ångström (fp) som anser

dels att utskottets yttrande under rubriken Zambia på s. 31 efter det stycke som slutar med "södra Afrika" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser, i likhet med vad som anförts i motionen 730, punkt 20, att Zambia spelar en sådan nyckelroll för frigörelsekampen i södra Afrika att det är motiverat att höja anslaget till Zambia till 65 milj. kr. Utskottet vill därvid erinra om att kopparpriserna under 1975 sjunkit, vilket gör att Zambias ekonomiska situation inte är så ljus som framhålls i propositionen.

Mot denna bakgrund tillstyrks motionen 730 och avstyrks motionen 246, båda såvitt nu är i fråga.

dels att utskottets hemställan under 28 bort ha följande lydelse:

28. att riksdagen, med bifall till motionen 1975:730, i vad avser planeringsram för Zambia, ger regeringen till känna vad utskottet anför,

22. vid *punkten 6* (Insatser i enskilda mottagarländer) av herrar Hernelius (m) och Turesson (m) som anser

dels att den del av utskottets yttrande under rubriken Sydvietnam som på s. 30 börjar med "Därutöver torde" och slutar med "i fråga" bort ha följande lydelse:

Vid upprepade tillfällen har i riksdagen påtalats disproportionen mellan den humanitära hjälp som går till Nordvietnams folk och den som går till Sydvietnams. Till Nordvietnam utgör biståndet, inkl. skogsprojektet, inemot en miljard kronor under fem år. I olika former har bistånd därtill lämnats till den provisoriska regeringen i Sydvietnam. Samtidigt har 1,5 milj. kr. anvisats till flyktingar från Sydvietnam. Obalansen är påtaglig.

Samma obalans har konstaterats i fråga om av regeringen nyligen beslutade medel ur katastrofanslaget. Dessa medel har övervägande lämnats till den provisoriska revolutionära regeringen. Endast en ringa del synes via Röda korset komma till användning för flyktingar i andra delar av Sydvietnam än dem som kontrolleras av den provisoriska revolutionära regeringen.

Hjälpbehovet i Sydvietnam är stort. Hundratusentals flyktingar har sökt sig undan kriget, och flertalet uppges ha sökt sig till de områden som kontrolleras av Sydvietnams regering. För att i någon mån lindra nöden och lidandet krävs enorma belopp. Dessa bör icke fördelas efter politiska principer utan komma människor i nöd till nytta oavsett om de befinner sig på ena eller andra sidan av stridslinjerna. Lämpligt organ för att fördela sådana medel är i första hand Röda korset.

Mot denna bakgrund tillstyrks motionerna 246 och 730, båda såvitt nu är i fråga.

dels att utskottets hemställan under 22 bort ha följande lydelse:

22. att riksdagen med bifall till motionen 1975:246 ger regeringen till känna vad utskottet anfört beträffande hjälpinsatser i Sydvietnam.

23. vid *punkten 6* (Insatser i enskilda mottagarländer) av fru tredje vice talmannen Nettelbrandt (fp) och herr Ångström (fp) som anser

dels att utskottets yttrande under rubriken Lesotho på s. 25 bort ha följande lydelse:

I motionen 730 (punkt 14) hemställs att Lesotho i fortsättningen skall ingå bland programländerna för svenskt bistånd.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det är av stor vikt för utvecklingen i södra Afrika att Lesotho inte införlivas med Sydafrika. För många afrikaner utgör Lesotho – liksom Swaziland – en politisk oas. Just därför att Sydafrikas inflytande är så starkt bör Lesothos strävan att öka sitt oberoende få ett mera effektivt stöd från Sverige.

Mot denna bakgrund tillstyrks motionen 730 i denna del.

dels att utskottets yttrande under rubriken Swaziland på s. 28 bort ha följande lydelse:

I motionen 730 förordas att Swaziland skall bli programland för svenskt bistånd.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det är av stor vikt för utvecklingen i södra Afrika att Swaziland inte införlivas med Sydafrika. För många afrikaner utgör Swaziland – liksom Lesotho – en politisk oas. Just därför att Sydafrikas inflytande är så starkt bör Swazilands strävan att öka sitt oberoende få ett mer effektivt stöd från Sverige.

Mot denna bakgrund tillstyrks motionen 730 i denna del.

dels att utskottets hemställan under 17 bort ha följande lydelse:

17. att riksdagen med bifall till motionen 1975:730, i vad avser begäran att Lesotho och Swaziland i fortsättningen skall ingå bland programländerna för svenskt bistånd, ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

24. vid *punkten 7* (Humanitärt bistånd och utbildningsstöd till befrielse-rörelser i Afrika) av fru tredje vice talmannen Nettelbrandt (fp) och herr Ångström (fp) som anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 34 börjar med "De politiska spänningarna" och på s. 35 slutar med "anses besvarade" bort ha följande lydelse:

Kampen för frigörelse i södra Afrika går nu in i ett avgörande skede. För befrielse-rörelserna i södra Afrika ökar hjälpbehoven. Det svenska stödet till frihetskampen bör därför ytterligare öka. Med bifall till motionen 730 anser utskottet det därför viktigt att befrielse-rörelserna i södra Afrika får större och mer kontinuerliga bidrag. I Rhodesia bör den fortsatta utvecklingen få avgöra om beloppen skall kanaliseras genom ZANU och ZAPU eller genom ANC. För Namibia bör en stor satsning ske på SWAPO och i Sydafrika bör stödet ökas till nationaliströrelsen ANC.

Vad utskottet här anfört bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. att riksdagen – med bifall till motionen 1975:730 i vad avser Sveriges bistånd till befrielse-rörelserna i södra Afrika – ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

25. vid *punkten 10* (Stöd till enskilda organisationers verksamhet) av fru tredje vice talmannen Nettelbrandt (fp) och herr Ångström (fp) som anser

dels att det stycke i utskottets yttrande som på s. 46 börjar med "Ansökningar från" och följande stycke som slutar med "denna del" bort ha följande lydelse:

Ansökningar från enskilda organisationer har hittills ej behövt avslås på

grund av medelsbrist. Riksdagen bör dock – såsom föreslås i motionen 730 – uttala att inga välmotiverade insatser av missionen och andra frivilliga organisationer heller i fortsättningen skall bli utan bidrag på grund av brist på medel,

dels att den mening i utskottets yttrande som på s. 47 börjar med "Med hänvisning till" och slutar med "i denna del" bort ersättas med följande:

Utskottet vill framhålla att frivilligorganisationerna – missionen, kooperativa och fackliga rörelser – arbetar under ytterst olika förutsättningar sinsemellan, t. ex. i fråga om finansiella och administrativa resurser. Det är viktigt att ta till vara möjligheterna att stödja utvecklingsfrämjande projekt i frivilliga organisationers regi. Då blir – som framhålls i motionen 730 – en smidig tillämpning av bidragsreglerna nödvändig,

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 47 börjar med "I motionen 1164" och slutar med "motionen 1164" bort ha följande lydelse:

I motionen 1164 föreslås en parlamentarisk utredning beträffande ett system för *stöd till organisationer i andra länder*. Motionärerna avser stöd åt facklig, politisk, kooperativ, religiös och annan ideell verksamhet och menar att dylikt stöd skulle kunna förmedlas genom svenska organisationer. Denna fråga bör enligt utskottets mening behandlas av biståndspolitiska utredningen.

dels att utskottets hemställan 4, 5 och 7 bort ha följande lydelse:

4. att riksdagen, med bifall till motionen 1975:730 (punkt 38), begär att bestämmelserna beträffande bidrag genom enskilda organisationer tillämpas med sådan smidighet att hänsyn kan tas till de stora olikheterna i de frivilliga organisationernas karaktär och resurser,
5. att riksdagen, med bifall till motionen 1975:730 (punkt 39), som sin mening ger regeringen till känna att inga välmotiverade insatser av missionen och andra frivilliga organisationer skall bli utan bidrag på grund av brist på pengar utan att om så behövs erforderliga medel tas fram genom omfördelning mellan anslag,
7. att riksdagen anser motionen 1975:1164 besvarad med vad utskottet anfört,

26. vid *punkten 10* (Stöd till enskilda organisationers verksamhet) av herrar Hernelius (m) och Turesson (m) som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 46 som börjar med "Ansökningar från" och slutar med "i denna del" bort ha följande lydelse:

Missionen och övrigt humanitärt hjälparbete har med knapparesurser nått utomordentliga resultat i u-länderna. Utskottet noterar därför med tillfredsställelse att statsmakterna nu tycks vara beredda till en sådan utbyggnad.

Med hänsyn till de relativt låga bidrag som hittills utgått till enskilda organisationers biståndsverksamhet anser utskottet emellertid det vara berättigat med en större höjning än den i budgetpropositionen föreslagna. De språngvis ökade kostnaderna för t. ex. olja och livsmedel har hårt drabbat även missionens och vissa enskilda organisationers verksamhet i u-länderna. I nästa budgetårs riksstat bör därför inom anslaget för bilateralt utvecklingssamarbete upptas en anslagspost på 50 milj. kr. till missionens och andra enskilda sammanslutningars arbete i utvecklingsländerna. SIDA bör också få i uppdrag att mera än hittills ta till vara de värdefulla erfarenheter som samlas under de enskilda organisationernas arbete i u-länderna.

Med hänsyn till det som här anförts tillstyrks motionen 246. Motionen 730 torde få anses besvarad i denna del.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. att riksdagen med bifall till motionen 1975:246 i vad avser anslag till missionens och de humanitära organisationernas biståndsverksamhet ger regeringen till känna vad utskottet anför,

27. vid *punkten 10* (Stöd till enskilda organisationers verksamhet) av herr Arne Geijer i Stockholm (s), fru Lewén-Eliasson (s), herrar Adamsson (s), Palm (s), Hellström (s), Göransson (s) och fru Frändås (s) som anser

att den del av utskottets yttrande som på s. 44 börjar med "Det ligger" och som slutar med "effektiv väg" bort ha följande lydelse:

Utskottet finner det naturligt att det särskilt är Svenska röda korset och andra på katastrofinsatser inriktade organisationer som *i första hand* kommer i fråga för bidrag. För detta talar dessa organisationers långa erfarenhet och resurser för en sådan verksamhet. Missionsorganisationerna torde kunna påräkna bidrag i den mån det belännes lämpligt och man har kapacitet för ändamålet.

28. vid *punkten 11* (Forskning) av herrar Hernelius (m) och Turesson (m) som anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 51 börjar med "Beredningen för" och slutar med "avstyrkes motionen 246 i denna del" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att organet för stöd till utvecklingsforskning bör ges beslutanderätt över tilldelade medel och förslagsrätt angående det fortsatta stödet. Dess självständiga ställning bör markeras genom att majoriteten av dess styrelse utgöres av forskare med erfarenhet av u-landsforskning samt tvärvetenskaplig och mångvetenskaplig samverkan,

dels att den mening i utskottets yttrande som på s. 51 börjar med "Inte minst jämfört med" och den därpå följande meningen som slutar med "dena del" bort ersättas med följande mening:

På grundval av de bedömningar som u-landsforskningsutredningen redovisat anser utskottet den föreslagna höjningen av anslaget otillräcklig och föreslår att 85 milj. kr. anvisas för ändamålet.

dels att utskottets hemställan under 1 och 2 bort ha följande lydelse:

1. att riksdagen bifaller motionen 1975:246 i vad avser frågan om självständig ställning för organet för utvecklingsforskning,
2. att riksdagen med bifall till motionen 1975:246, i vad avser anslaget för u-landsforskning, ger regeringen till känna vad utskottet anför,

29. vid *punkten 11* (Forskning) av herr Arne Geijer i Stockholm (s), fru Lewén-Eliasson (s), herrar Adamsson (s), Palm (s), Hellström (s), Göransson (s) och fru Frändås (s) som anser

dels att den mening i utskottets yttrande som på s. 51 börjar med "Med hänvisning till" bör utgå,

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 52 börjar med "Enligt propositionen" och slutar med "denna del" bort ha följande lydelse:

Beredningen för u-landsforskning avses få en rådgivande och initierande ställning i förhållande till de instanser som nu beslutar i forskningsärenden, dvs. regeringen och SIDA. Den bör avge rekommendationer om omfattning, inriktning och fördelning av det totala svenska stödet för u-landsforskning liksom om enskilda forskningsinsatser. Den skall också på eget initiativ och efter egna utredningar kunna föra fram förslag om forskningsinsatser. Beredningen för u-landsforskning avses få ett eget sekretariat. Av administrativa skäl och för att kravet om u-landscentrering av forskningen lättare skall kunna uppfyllas föreslås att sekretariatet förläggs till SIDA. Härför beräknas medel för två nya tjänster vid SIDA. I sekretariatet bör vidare finnas en medverkan från utrikesdepartementet. Därmed underlättas strävandena att samordna det svenska stödet till u-landsforskning med vad som sker internationellt.

Den i propositionen föreslagna forskningsberedningen innebär ingen ändring av gällande beslutsordning. Beredningen skall vara rådgivande och bereda alla u-landsforskningsärenden oavsett om SIDA eller regeringen beslutar. Yrkandet i motionen 730 – där forskningsberedningen godtas – innebär att SIDA skall ha beredningsansvaret i dessa forskningsärenden. Motionens yrkande är motsägelsefullt. Forskningsberedningen och SIDA tilldelas i motionen – var för sig – samma beredningsuppgifter. Motionen 730 avstyrks såvitt nu är i fråga.

Innebörden av propositionens förslag är att representanter för SIDA, UD och forskningsintressen *tillsammans* inom det föreslagna beredningsorganet skall bereda de ifrågakvarande forskningsärendena. Forskningsberedningen ges genom förslagets utformning en organisatorisk självständighet som torde tillgodose de synpunkter i motionen 246 där det framhålls att beredningens

självständiga ställning bör markeras. Utskottet tillstyrker propositionens förslag i denna del.

dels att utskottets hemställan under 8 bort ha följande lydelse:

8. att riksdagen avslår motionen 1975:730 i vad avser SIDA:s beredningsansvar rörande u-landsforskning.

30. vid *punkten 11* (Forskning) av fru tredje vice talmannen Nettelbrandt (fp) och herr Ångström (fp) som anser

dels att den del av utskottets yttrande som i första meningen på s. 52 börjar med "I motionen 730" och slutar med "avstyrks i denna del" bort ha följande lydelse:

I motionen 730 förordas att det sekretariat som skall knytas till beredningen för u-landsforskning skall erhålla ytterligare en tjänst – på byråchefsnivå – utöver de tjänster som föreslagits i budgetpropositionen.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det är viktigt att redan från början ge sekretariatet och beredningen för u-landsforskning goda arbetsmöjligheter. Forskningsverksamhet och forskningsstöd kräver erfarenhetsmässigt stora administrativa insatser. Utskottet föreslår därför, med bifall till motionen 730, att ytterligare en tjänst, på byråchefsnivå, inrättas. Den bör göra det möjligt att engagera en person med egen forskningserfarenhet.

dels att utskottet under 7 bort hemställa:

7. att riksdagen, med bifall till motionen 1975:730, beslutar om ytterligare en tjänst – på byråchefsnivå – för det till beredningen för u-landsforskning anknutna sekretariatet.

31. vid *punkten 13* (U-landsinvesteringar, u-ländernas industrialisering m. m.) av fru tredje vice talmannen Nettelbrandt (fp) och herr Ångström (fp) som anser

dels att den mening i utskottets yttrande som på s. 57 börjar med "De i motionerna" och slutar med "besvarade i denna del" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar de synpunkter på s. k. "lagomteknik" som framförs i motionen 730. I-landsteknik förutsätter riklig tillgång till kapital, väl fungerande vägar, administration, reservdelar, utbildad personal och en stor, välorganiserad marknad. Den passar således dåligt där det är ont om kapital, infrastruktur i stort sett saknas och marknaden är liten och lokal.

Enkla metoder för att ute i byarna lagra spannmål och pumpa upp vatten skulle i många u-länder innebära större framsteg än väldiga bevattningsprojekt och siloanläggningar.

Det är särskilt viktigt att enkla redskap med god effektivitet ställs till kvinnornas förfogande. Kvinnor i jordbruket i u-länder producerar en mycket stor del av landets livsmedel men får vanligen varken utbildning eller hjälp att skaffa sig bättre redskap.

Som framhålls i motionen 730 är "lagomtekniken" bättre lämpad för somliga sektorer av produktionen än andra. Utskottet anser, med bifall till motionen 730, att riksdagen bör begära att regeringen uppdrar åt biståndspolitiska utredningen att pröva lämpliga vägar för Sverige att bidra till att utveckla för u-ländernas förhållanden avpassad teknik.

Utredningen bör också i sin behandling av industribiståndet pröva hur Sverige kan stimulera delat ägarskap av företag (s. k. joint ventures) samt medverka till att finna lämpliga former för överförande av utländska investeringar i inhemska händer.

dels att utskottet under 4 bort hemställa:

4. att riksdagen med bifall till motionen 1975:730 begär att regeringen uppdrar åt biståndspolitiska utredningen att pröva lämpliga vägar för Sverige att bidra till att utveckla för u-ländernas förhållanden avpassad teknik (s. k. lagomteknik) samt hur Sverige kan stimulera delat ägarskap av företag (s. k. joint ventures) och medverka till att finna lämpliga former för att överföra utländska investeringar i inhemska händer.

32. vid *punkten 13* (U-landsinvesteringar, u-ländernas industrialisering m. m.) av fru tredje vice talmannen Nettelbrandt (fp), herrar Hernelius (m), Turesson (m) och Ångström (fp) som anser

dels att utskottets yttrande fr. o. m. det stycke som på s. 57 börjar med "Frågan om investeringsgarantier" bort ha följande lydelse:

För att bryta sig ur rollen som främst råvaruproducenter måste u-länderna skapa ett mer differentierat näringsliv. Därför satsar också u-länderna i dag på att utveckla sin industri – alltifrån hantverk och småindustri till större industriella företag. Genom att stödja en industrialisering, som sker jämsides med landsbygdens och jordbrukets utveckling, kan Sverige främja u-ländernas ekonomiska frigörelse och bidra till att göra dem mindre beroende av ekonomiska bindningar av kolonial karaktär.

För u-länderna är det ett utomordentligt stort problem att skapa produktiv sysselsättning åt en alltför snabbt växande befolkning. En produktionshöjning krävs för att skapa de resurser som är nödvändiga vid ansträngningarna att öka levnadsstandarden i vidaste mening. Härför behövs inte bara kapital utan också överförande av kunskaper på det tekniska, industriella och kommersiella området.

Riksdagen har tidigare uttalat att insatser till förmån för u-ländernas industrialisering bör ges en ökad vikt inom biståndsverksamheten. Industribiståndsutredningen har i sitt betänkande lämnat flera förslag, som går i denna riktning. Utskottet förutsätter att regeringen låter utredningens förslag om *utvidgning av investeringsgarantisystemet* bilda underlag för förslag, som kan behandlas snarast. Systemet bör därvid utvidgas till att omfatta i princip alla u-länder, dock med bibehållen prövning av utvecklingseffekterna i varje särskilt fall.

Mot denna bakgrund avstyrks motionerna 729 och 734 och tillstyrks motionerna 246 och 730, såvitt nu är i fråga.

I motionerna 246 och 730 föreslås *upprättande av ett utvecklingsbolag*. Utskottet finner att ett utvecklingsbolag kan få stor betydelse. Det skulle kunna ställa medel – och vid behov expertis – till förfogande för förinvesteringsstudier. Det skulle kunna förmedla krediter för investeringar. Det skulle genom tillskott av riskkapital kunna medverka i direkta investeringar i u-länder, tillsammans med svenska företag och u-landsföretag i form av joint ventures. I vissa fall skulle det kunna träda in med ett övergripande ansvar, inte minst för att medverka till att inriktning och finansiella villkor i projekten utformas på för u-landet lämpligaste sätt. Värdefulla synpunkter på bildandet av ett dylikt bolag har redovisats i en bilaga till industribiståndsutredningens betänkande.

Utskottet förutsätter att regeringen i enlighet med vad som föreslås i motionerna 246 och 730 lägger fram förslag till inrättande av ett utvecklingsbolag efter beredning inom berörda departement och myndigheter. I detta sammanhang bör också prövas, i enlighet med vad som anförs i motionen 730, möjligheten av att åstadkomma en ökad satsning på förinvesteringsundersökningar i u-länderna med svenskt näringslivs medverkan.

dels att utskottets hemställan under 1 och 2 bort ha följande lydelse:

1. att riksdagen med bifall till motionerna 1975:246 och 1975:730 i berörda delar hos regeringen begär förslag snarast om ett vidgat system för investeringsgarantier,
2. att riksdagen med bifall till motionen 1975:246, i vad avser frågan om utvecklingsbolag, och motionen 1975:730, i vad avser frågorna om utvecklingsbolag och förinvesteringsstudier, ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

33. vid *punkten 14* (Handelsutbyte med u-länderna, u-ländernas exportinkomster) av fru tredje vice talmannen Nettelbrandt (fp) och herr Ångström (fp) som anser

dels att utskottets yttrande bort ha följande lydelse:

Som framhålls i motionen 1975:730 är ökade exportinkomster av stor betydelse för att påskynda u-ländernas ekonomiska utveckling. Kraven på en från u-ländernas synpunkt bättre fungerande världshandel understryks med stor skärpa i den extra generalförsamlingens deklaration om och handelsplan för upprättande av ny ekonomisk världsordning. Enskilda förslag i denna kan självfallet diskuteras. Utskottet delar dock uppfattningen i motionen 730 att generalförsamlingens maning år 1974 till åtgärder för att låta också de fattigaste länderna dra fördel av en växande internationell handel nu måste leda till mer konkreta åtgärder än tidigare.

I motionen 730 påpekas att u-ländernas försök att vidga sin export till i-länderna motverkas av tullar, icke-tariffära handelshinder och bristande

marknadsföringsresurser. Motionärerna hävdar att i-ländernas vilja att stödja import av både råvaror och färdigvaror från u-länderna utan att begära motsvarande insatser vid u-ländernas import av varor från i-länderna blir avgörande för möjligheterna att minska klyftan mellan u-länder och i-länder. De problem som skulle kunna uppstå i vissa branscher inom i-länderna vid en sådan politik bör vara tämligen lätta att lösa, vilket inte kan sägas om de väldiga svårigheter u-länderna möter, ställda inför behovet att skapa sysselsättning åt stora grupper av arbetslösa eller undersysselsatta människor och samtidigt möta kraven på sysselsättning hos de nya grupper som varje år tillförs arbetskraften.

Motionärerna framhåller att vid UNCTAD-förhandlingarna 1964, 1968 och 1972 har u-ländernas krav på förändrade handelsvillkor mötts med en avvisande eller tveksam hållning från i-ländernas sida eller, i vissa fall, med till intet förpliktande rekommendationer. De praktiska resultaten har varit mycket obetydliga. Först under senare år har vissa i-länder, enskilt eller tillsammans med andra, upprättat system med tullpreferenser för färdigvaror från u-länderna. Betydelsen skall emellertid inte överdrivas, då systemet lider av många brister.

Utskottet instämmer i dessa synpunkter och konstaterar att det är av grundläggande betydelse att u-länderna får en sådan mångsidighet i sin produktion att de kan exportera mer bearbetade varor och inte enbart blir beroende av några få produkter. I-länderna bör i enlighet med vad som anförs i motionen 730 medverka till att göra u-ländernas exportinkomster säkrare genom att stödja tillkomsten av råvaruavtal och buffertlager.

U-länderna måste också få bättre garantier mot verkningarna av oförutsedda minskningar av exportintäkterna. Sverige bör tillsammans med andra nordiska länder ta nya initiativ i berörda internationella organ för att få till stånd ett system med s. k. supplementär finansiering och bör också verka för upprättande av en länk mellan de särskilda dragningsrätterna (SDR) och en ökad överföring av resurser till u-länderna.

Sverige bör också vid den årliga översynen inom UNCTAD av systemen för tullpreferenser för u-länderna verka för en bättre utformning av dessa system. Det gäller särskilt i fråga om de länder som tillämpar system med tullkontingenter, dvs. varje år fastställer en viss ram för hur mycket som får föras in till förmånliga tullar eller inga tullar.

I likhet med motionärerna finner utskottet det angeläget att de svenska insatserna för att stödja u-ländernas exportfrämjande verksamhet ytterligare byggs ut genom såväl ökade bilaterala som multilaterala insatser. Därvid bör speciellt behovet av en utvidgad utbildningsverksamhet på detta område och av ytterligare satsningar på marknadsundersökningar för speciella produkter uppmärksammas.

Det är viktigt att bl. a. genom insatser från det nyinrättade importkontoret för u-landsprodukter öka den nu mycket begränsade importen av varor från de minst utvecklade länderna.

I motionen 730 erinras om att det svenska tullpreferenssystemet innebär att industrivaror utom vissa textilvaror, skor och lädervaror är tullfria. I händelse av särskilda påfrestningar vid viss import kan särskilda kvantitativa begränsningar införas, vilket utnyttjades senast under 1973 i samband med import av skjortor från Indien. Motionärerna förordar att man bör ytterligare vidga det tullfria varuområdet och att en betydligt mer restriktiv praxis än hittills bör iaktas när det gäller att införa kvantitativa begränsningar gentemot u-länder.

Utskottet noterar, i likhet med motionärerna, att en betydande del av u-landsimporten faller utanför tullpreferenssystemet. Utskottet finner det angeläget att regeringen vidtar åtgärder i syfte att ytterligare liberalisera importen från u-länderna. Därvid bör en omprövning ske av tullpreferenssystemet i syfte att utvidga det tullfria varuområdet och att iakta en mer restriktiv praxis när det gäller att införa kvantitativa begränsningar gentemot u-länderna.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. att riksdagen med bifall till motionen 1975:730, i vad avser frågan om världshandeln och u-ländernas export, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

34. vid *punkten 15* (Livsmedelsbistånd) av fru tredje vice talmannen Nettelbrandt (fp) och herr Ångström (fp) som anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 69 börjar med "Det sammanlagda värdet" och på s. 70 slutar med "här anförts" bort ha följande lydelse:

Som framhålls i motionen 730 kommer det att ta lång tid innan det program som drogs upp vid livsmedelskonferensen för att höja livsmedelsproduktionen i u-länderna ger sådana resultat att vi kan avstå från livsmedelsbistånd. Tvärtom underströks vid livsmedelskonferensen att det också behövs ett livsmedelsbistånd i fasta kvantiteter på 10 milj. ton årligen fr. o. m. 1975. Dessutom behövs enligt konferensen ett katastroflager på 500 000 ton i internationell regi. Dessa mål står i skarp kontrast till den betydande minskning som skett i de rika ländernas livsmedelsbistånd.

Sverige har alltsedan 1960-talets början haft ansevärliga överskott av spannmål. Från sakkunniga på området har gjorts klart att Sverige utan svårigheter kan göra fleråriga utfästelser om minst 100 000 ton vete årligen. Utskottet förordar, med bifall till motionen 730 i förevarande del, att utfästelser av denna storlek görs och att minst 50 000 ton härav går som livsmedelsbistånd via världslivsmedelsprogrammet (WFP) årligen under budgetåren 1975/76–1977/78.

Ytterligare veteleveranser utöver de fasta åtagandena skall självfallet kunna aktualiseras om det svenska överskottet gör det möjligt och det aktuella försörjningsläget i u-länderna gör det angeläget. Som framhålls i motio-

nen 730 hade Sverige år 1974 en rekordskörd av vete och skulle ha kunnat ställa mycket stora kvantiteter till förfogande,

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 70 börjar med "Yrkandet i" och som i följande stycke slutar med "i denna del" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill understryka det som framhålls i motionen 730 att det inte råder någon motsättning mellan krav på omfattande insatser för att utveckla u-ländernas eget jordbruk och krav på omfattande livsmedelsbistånd från de rika länderna. På lång sikt kan u-ländernas livsmedelsproblem endast lösas genom ett bättre utnyttjande av u-ländernas egna resurser. Till detta måste de rika länderna bidra med ett omfattande bistånd. Också ambitiösa program för att utveckla u-ländernas eget jordbruk kommer dock att ge påtagliga resultat först efter ett antal år. Därför behövs både bistånd för att utveckla u-ländernas jordbruk och livsmedelsbistånd samt katastrofhjälp för att klara akuta försörjningsproblem.

dels att utskottets hemställan under 8, 9 och 10 bort ha följande lydelse:

8. att riksdagen, med bifall till motionen 1975:730, ger regeringen till känna vad utskottet anført om avvägningen mellan långsiktiga insatser för att klara u-ländernas livsmedelsförsörjning och mer kortsiktiga insatser i form av livsmedelsbistånd och katastroflagring,
9. att riksdagen, med bifall till motionen 1975:730, bemyndigar regeringen att ställa minst 50 000 ton svenskt vete årligen till förfogande för världslivsmedelsprogrammet (WFP) under treårsperioden 1975/76 – 1977/78,
10. att riksdagen, med bifall till motionen 1975:730, ger regeringen till känna vad utskottet anført om att ytterligare veteleveranser utöver de fasta åtagandena skall kunna aktualiseras om det svenska veteöverskottet gör det möjligt och det aktuella försörjningsläget i u-länderna gör det angeläget.

35. vid *punkten 15* (Livsmedelsbistånd) av herrar Hernelius (m) och Turesson (m) som anser

dels att den mening i utskottets yttrande som på s. 71 börjar med "Med hänvisning till" och slutar med "motionen 246 i denna del" bort ha följande lydelse:

De till förfogande stående resurserna är dock helt otillräckliga. Det har beräknats att nära hälften av de 460 miljoner undernärda människor som finns på jorden är barn. Svälten ger dessa barn bestående skador. De får aldrig chansen till ett fullt normalt liv. Det kostar bara 100 kr. om året att skaffa 600 extra kalorier och 20 gram protein till varje barn per dag. För att eliminera större delen av de sjukdomar som direkt beror på brist på vitaminer och andra näringsämnen skulle kostnaden vara ca 200 milj.

kr. om året under en tioårsperiod. SIDA bör tillsammans med de organisationer som har speciell erfarenhet på området – Rädda barnen, Röda korset och UNICEF – utarbeta och stödja särskilda födoämnesprogram för barnen och den undernärda befolkningen i de minst utvecklade länderna. Sådana program bör innebära såväl tillförsel av näringsriktig kost som upplysning i tillämplig näringslära. För budgetåret 1975/76 bör 25 milj. kr. avsättas för detta ändamål.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. att riksdagen med bifall till motionen 1975:246, i vad avser beräkning av särskilda födoämnesprogram i u-länderna, ger regeringen till känna vad utskottet anför,

36. vid *punkten 16* (Katastrofbistånd) av herrar Hernelius (m) och Turesson (m) som anser att

dels att den del av utskottets yttrande på s. 75 som börjar med "Av propositionen" och som slutar med "motionen 246 i denna del" bort ha följande lydelse:

Läget i världen och då i synnerhet i de s. k. mest drabbade länderna nödvändiggör att katastrofhjälpen får ett vidgat utrymme i utvecklingssamarbetet. Mera katastrofbistånd behöver emellertid inte innebära – som det ofta hävdas – att det långsiktiga utvecklingssamarbetet blir lidande. Begreppet katastrofbistånd täcker ett vitt fält av omedelbara räddningsaktioner, återuppbyggnadsarbete samt långsiktiga utvecklingsinvesteringar. Katastrofbistånd är i allmänhet en förutsättning för att ett u-lands hela långsiktiga utvecklingsansträngning inte skall lamslås när en katastrof inträffar. Utskottet delar därför motionärernas uppfattning om att katastrofanslaget för nästa budgetår bör höjas till 210 milj. kr.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. att riksdagen med bifall till motionen 1975:246, i vad avser beräkning av medel för direkta katastrofinsatser, ger regeringen till känna vad utskottet anför,

37. vid *punkten 16* (Katastrofbistånd) av fru tredje vice talmannen Nettelbrandt (fp) och herr Ångström (fp) som anser

dels att det stycke i utskottets yttrande som på s. 76 börjar med "Som framgår av budgetpropositionen" och slutar med "andra livsmedel" bort ha följande lydelse:

Som framhålls i motionen 730 har världens samlade livsmedelsreserver sjunkit kraftigt under senare år. Det är därför starkt angeläget att öka katastroflagringen av livsmedel. Enligt världslivsmedelskonferensen behövs bl. a. ett katastroflager på 500 000 ton i internationell regi. Som utskottet tidigare framhållit bör Sverige kunna göra större fleråriga utfästelser än som

föreslås i propositionen. Utskottet föreslår därför, med bifall till motionen 730, att riksdagen bemyndigar regeringen att ställa minst 50 000 ton svenskt vete till förfogande årligen under tre år för katastrofändamål. Det särskilda katastroflager av livsmedel som skall upprättas i enlighet med utfästelser vid världslivsmedelskonferensen bör också kunna inbegripa vissa mindre kvantiteter av andra livsmedel.

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. att riksdagen med bifall till motionen 1975:730 bemyndigar regeringen att ställa minst 50 000 ton svenskt vete till förfogande årligen under tre år för katastrofändamål.

38. vid *punkten 19* (Kvinnans situation i u-länderna) av fru tredje vice talmannen Nettelbrandt (fp) och herr Ångström (fp) som anser

dels att utskottets yttrande fr. o. m. det stycke som på s. 86 börjar med "Av den redogörelse" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill understryka vad som framhålls i motionen 730 att man inte kan räkna med att kvinnans situation i u-länderna automatiskt förbättras i takt med utvecklingen. Tvärtom kan kvinnans situation försämrans när hon förlorar sin traditionella ställning. Därför fordras att man särskilt uppmärksammar kvinnornas situation i utvecklingsarbetet. Det är särskilt motiverat eftersom kvinnorna har en mycket viktig roll i u-ländernas jordbruk och ekonomi.

Sverige bör vidga sitt stöd till insatser för att stärka kvinnornas ställning i u-länderna, bl. a. genom särskilda program för utbildning såsom förordas i motionen 730.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. att riksdagen med bifall till motionen 1975:730 ger regeringen till känna vad utskottet anfört om vidgat svenskt stöd till insatser för att stärka kvinnans ställning i u-länderna.

39. vid *punkten 22* (SIDA:s organisation och funktioner) av fru tredje vice talmannen Nettelbrandt (fp) och herr Ångström (fp) som anser

dels att utskottets yttrande i den del som på s. 91 börjar med "Utskottet välkomnar" och på s. 92 slutar med "avstyrks motionen 730 i denna del" bort ha följande lydelse:

1974 års riksdag gjorde följande uttalande om biståndsförvaltningens kapacitet (UU 1974:3 s. 62):

De pågående utredningarna torde få till resultat att ett bättre underlag framdeles kommer att finnas för beslut som berör biståndsmyndigheternas administration. Emellertid pågår redan nu en mycket betydande ökning av biståndets volym som kan motivera en förstärkning av SIDA:s administration, även om det ingalunda föreligger en självklar proportionalitet mellan biståndsanslagens ökning och behovet av personalförstärkningar.

Vid föredragning inför utskottet har framgått att många mottagarländer i samband med överföringen till dem av svenska resurser begär och behöver tjänster som ställer ökade krav på SIDA:s förvaltning. Detta förhållande bör beaktas vid bedömningen av verkets personalbehov, särskilt som det är en av grundreglerna för våra utvecklingsinsatser att de skall utgå från mottagarländernas önskemål och prioriteringar.

Av de skäl som nämnts i det föregående bör Kungl. Maj:t överväga att, så snart en ökning av biståndsanslaget är aktuell, framlägga en beräkning av medel för nya tjänster inom SIDA, som tar hänsyn till de synpunkter som utskottet här anför.

Enligt utskottets mening har regeringen ingalunda tagit full hänsyn till vad utrikesutskottet och riksdagen här anförde. Utskottet anser, med bifall till motionen 730 (punkt 40) att SIDA bör få de begärda 31 tjänsterna, varav 17 ersättningstjänster och 14 kapacitetshöjande tjänster.

Följden blir annars en mindre noggrann handläggning med större risker för missgrepp och betydande förseningar i utbetalningarna av beviljade anslag. Svenska folket har rätt att kräva, med den storlek biståndsanslagen nu fått, att effektivitet och kontroll blir betryggande genom att det i biståndsförvaltningen finns tillräckligt många kunniga människor.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. att riksdagen, med bifall till motionen 1975:730, beslutar tilldela SIDA 31 nya tjänster, varav 17 ersättningstjänster och 14 kapacitetshöjande tjänster.

Särskilda yttranden

1. vid *punkten 6* (Insatser i enskilda mottagarländer) av herr Arne Geijer i Stockholm (s), fru Lewén-Eliasson (s), herrar Adamsson (s), Palm (s), Hellström (s), Göransson (s) och fru Frändås (s):

Den peruanska regeringens utvecklingspolitik synes väl svara mot de kriterier för bilateralt utvecklingsbistånd, som den svenska riksdagen fastställt. Den peruanska regeringen strävar till oberoende gentemot utlandet bl. a. genom nationalisering av strategiskt viktiga företag och genom samarbetskontrakt med utländska producenter som ger det peruanska samhället tillgång till tekniskt kunnande och utveckling. Politiken syftar vidare till att de stora fattiga folkgrupperna skall kunna ta del av framstegen. En genomgripande jordreform genomförs, vars mål är att överföra de större godsens till lantarbetare och till andra grupper som har anspråk på jorden. Politiken syftar även till att ge de arbetande ett inflytande över sina egna arbetsplatser, dels genom jordreformen, dels genom att arbetare och tjänstemän i industrin ges inflytande i företagen genom ett system med löntagarfonder där de arbetande kollektivt ges medbestämmande över företagens skötsel.

Den peruanska regeringens strävan till nationellt oberoende har lett till en kritisk inställning gentemot supermakterna, vilket i sin tur bidragit till

att Peru i mindre grad torde få del av bistånd från supermakterna och deras allierade än många andra u-länder. Samtidigt tillhör Peru de fattigare länderna på den latinamerikanska kontinenten. Stora delar av indianbefolkningen lever under svåra förhållanden i Andernas bergstrakter eller djungelområdena kring Amazonas. Mellan 30 och 40 % av befolkningen är analfabeter. Arbetslösheten är lågt räknat 30 %. Undersysselsättningen torde omfatta inemot hälften av befolkningen.

Mot denna bakgrund bör enligt vår mening frågeställningarna i motionen 330 ges stor vikt vid en framtida utvidgning av bilateralt svenskt bistånd. Den statliga biståndsutredningen bör enligt vår mening noggrant analysera de problemställningar som aktualiserats i motionen för att ett allsidigt underlag skall kunna föreläggas regering och riksdag inför framtida beslut om en utvidgning av länderkretsen för svenskt bistånd.

2. vid *punkten 24* (Information i Sverige om u-landsproblem) av herr Arne Geijer i Stockholm (s), fru Lewén-Eliasson (s), herrar Adamsson (s), Palm (s), Hellström (s), Göransson (s) och fru Frändås (s):

Frågan om fördelningen av anslagen mellan studieförbunden har behandlats av Beredningen för u-landsinformation den 6 juni 1974 som uttalade:

”Beredningen uttalar tvacksamhet i fråga om särskilt basbelopp – som utgår med lika belopp till samtliga studieförbund – för bidragsfördelningen samt uttalar sig positivt till att organisationernas medlemstal i någon form bör vägas in vid fördelningen av bidrag.”

Vi instämmer i att antalet organisationer och medlemmar inom studieförbunden har en avgörande betydelse för förutsättningarna att bedriva u-landsinformation. Med stort antal medlemmar och organisationer inom ett studieförbund ökar kraven på samarbete och samordning. Mot denna bakgrund är det nödvändigt att studieförbundens medlemstal i någon form bör vägas in vid fördelningen av bidrag.

*Bilaga***Förteckning över motioner som behandlats i betänkandet**

Motionen	Utskottets yttrande åter- finns under punkten	Utskottets hem- ställan åter- finns under punkten
1975:75 av herr Nilsson i Agnäs m. fl. (m, fp, c) angående u-hjälpsinformationen	24	24
1975:246 av herr Bohman m. fl. (m) om u-hjälpen	3, 5, 6, 10, 11, 12, 13, 15, 16, 23, 24	3, 5, 6, 10, 11, 12, 13, 15, 16, 23, 24
1975:248 av herr Hermansson m. fl. (vpk) om stöd åt Angolas befrielse- rörelse MPLA	6	6, 27
1975:250 av herr Hermansson m. fl. (vpk) om bistånd till Cambodjas nationella enhetsregering (GRUNK)	6	27
1975:251 av herr Hermansson m. fl. (vpk) 6 om bistånd till den provisoriska koalitionsregeringen i Laos		27
1975:328 av herr Gustafsson i Säffle m. fl. (c) om livsmedels- hjälpen till u-länderna	15	15
1975:329 av herr Karlshagen (c) om svenskt katastrofbistånd via missionsorganisationerna	10	10
1975:330 av herrar Lundgren och Gustavsson i Nässjö (s) om utvecklingsbistånd till Peru	6	6
1975:458 av herr Gillström m. fl. (s) om specialundervisningen i u-länderna	21	21
1975:729 av herr Fälldin m. fl. (c) om u-landspolitiken	1, 4, 5, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 20, 22	1, 4, 5, 6, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 20, 22
1975:730 av herr Helén m. fl. (fp) om u-landspolitiken	1, 2, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 22, 24, 25	1, 2, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 22, 24, 25

Motionen	Utskottets yttrande åter- finns under punkten	Utskottets hem- ställan åter- finns under punkten
1975:731 av herr Hermansson m. fl. (vpk) om det svenska stödet till IDA m. fl. organ inom Världsbanken, m. m.	9	9, 26
1975:732 av herr Hermansson m. fl. (vpk) om bistånd till Demokratiska folkrepubliken Yemen	6	27
1975:733 av herr Hermansson m. fl. (vpk) om bistånd till Demokratiska Republiken Vietnam och till Republiken Sydvietnams provisoriska revolutionära regering	6	27
1975:734 av herr Hermansson m. fl. (vpk) om u-landspolitiken	4, 13, 17	4, 13, 17
1975:737 av herrar Hugosson och Bladh (s) om höjt anslag till Svenska FN-förbundet	24	24
1975:738 av herr Werner i Malmö m. fl. (m, c, fp) om en flyghjälps- kår för u-landsinsatser	16	16
1975:739 av herr Åberg m. fl. (fp, c, m) om katastroflager av fiskkonserver, m. m.	15, 16	15, 16
1975:1145 av herr Andersson i Nybro m. fl. (c) om ökat anslag till kooperativ verksamhet i u-länderna	10	10
1975:1146 av herr förste vice tal- mannen Bengtson i Jönköping m. fl. (c, fp, m) om förbud mot svenskt bistånd till u-länderna i form av tobak och alkohol	17	17
1975:1147 av herr Fransson m. fl. (c) om särskild satsning på energi- frågorna i u-landsforskningen	11	11
1975:1151 av herrar Gustafsson i Byske och Persson i Heden (c) om information rörande den kristna missionens u-hjälpsinsatser	24	24
1975:1152 av herr Hermansson m. fl. (vpk) om de svenska investeringarna i Sydafrika m. m.	7	27
1975:1153 av herr Hermansson m. fl. (vpk) om stöd till den eritreanska befrielseströrelsen, ELF	7	27

Motionen	Utskottets yttrande åter- finns under punkten	Utskottets hem- ställan åter- finns under punkten
1975:1154 av herr Olof Johansson i Stockholm m. fl. (c) om villkor för svenskt bidrag till Internationella utvecklingsfonden (IDA), m. m.	9	9
1975:1157 av herr Komstedt (m) om ökad u-hjälp i form av varor och tjänster från svenska företag	17	17
1975:1158 av herr Larsson i Staffans- torp m. fl. (c) om åtgärder för höjd mjölkproduktion i u-länderna	15	15
1975:1159 av herr Lothigius (m) om ekologisk värdering av planerade u-landsprojekt	20	20
1975:1162 av herrar Nilsson i Trobro och Nordgren (m) om ökad u-hjälp i form av fiskprodukter	15, 16	15, 16
1975:1163 av herr Olsson i Kil (fp) om ny målsättning för det svenska u-landsbiståndet	1	1
1975:1164 av herrar Olsson i Kil och Ahlmark (fp) om internationellt bistånd genom folkrörelser, m. m.	10	10
1975:1165 av herrar Olsson i Kil och Ahlmark (fp) om ökat stöd till befrielseströrelser i södra Afrika	7	7
1975:1166 av herrar Svensson i Kung- älv och Gustafsson i Uddevalla (s) om informationsanslag till Svenska Ekumeniska nämnden och Svenska Missionsrådet	24	24
1975:1167 av herrar Takman och Hermansson (vpk) om en svensk forskningsfond för Vietnam	11	27
1975:1169 av herrar Werner i Malmö och Komstedt (m) om ökat stöd till de humanitära biståndsorganisa- tionerna för u-landsinformation	24	24
1975:1170 av herrar Wikström och Eriksson i Ulfsbyn (fp, c) om statligt bidrag till de kristna samfundens u-landsinformation	24	24

Innehållsförteckning

Allmänt

Särskilda frågor avseende riktlinjer för Sveriges insatser i internationellt utvecklingssamarbete

1. Anslagsutveckling, planeringsramar m. m.	
Propositionen	3
Motionerna	4
Utskottet	5
2. Biståndsanslagets uppdelning	
Propositionen	7
Motionen	8
Utskottet	8
3. Biståndsfästelser	
Propositionen	8
Motionen	9
Utskottet	9
4. Allmänt om biståndets inriktning och utformning	
Propositionen	10
Motionerna	11
Utskottet	12
5. Principiella frågor rörande ländervalet, insatser i vissa kategorier av länder m. m.	
Propositionen	13
Motionerna	15
Utskottet	15
6. Insatser i enskilda mottagarländer	
Propositionen	16
Motionerna	17
Utskottet	19
7. Humanitärt bistånd och utbildningsstöd till befrielserörelser i Afrika	
Propositionen	33
Motionerna	33
Utskottet	34

8. Stöd till regionala program	
Propositionen.....	35
Motionen	36
Utskottet	36
9. Stöd till internationella biståndsprogram	
Propositionen.....	37
Motionerna.....	38
Utskottet	39
10. Stöd till enskilda organisationers verksamhet	
Propositionen.....	42
Motionerna.....	43
Utskottet	44
11. Forskning	
Propositionen.....	48
Motionerna.....	50
Utskottet	51
12. Landsbygdsutveckling m. m.	
Propositionen.....	53
Motionerna.....	54
Utskottet	54
13. U-landsinvesteringar, u-ländernas industrialisering m. m.	
Motionerna.....	56
Utskottet	56
14. Handelsutbyte med u-länderna, u-ländernas exportinkomster m. m.	
Propositionen.....	58
Motionerna.....	59
Utskottet	60
15. Livsmedelsbistånd	
Propositionen.....	65
Motionerna.....	67
Utskottet	68
16. Katastrofbistånd	
Propositionen.....	72
Motionerna.....	74
Utskottet	75

17. Varubistånd m. m.	
Propositionen.....	77
Motionerna.....	78
Utskottet	78
18. Familjeplanering	
Propositionen.....	81
Motionen	83
Utskottet	83
19. Kvinnans situation i u-länderna	
Propositionen.....	84
Motionerna.....	84
Utskottet	84
20. Biståndsprojektens ekologiska aspekter	
Motionerna.....	86
Utskottet	87
21. Specialundervisning i u-länderna	
Motionen	88
Utskottet	88
22. SIDA:s organisation och funktioner	
Propositionen.....	89
Motionerna.....	90
Utskottet	90
23. Resultatvärdering i biståndsverksamheten	
Motionen	93
Utskottet	93
24. Information i Sverige om u-landsproblem	
Propositionen.....	95
Motionerna.....	96
Utskottet	97
Medelsanvisning m. m.	
25. Finansiering av föreslagna anslagshöjningar	
Motionen	101
Utskottet	101
26. Bidrag till internationella biståndsprogram	
Propositionen.....	102

Motionen	105
Utskottet	105
27. Bilateralt utvecklingssamarbete	
Propositionen.....	106
Motionerna.....	107
Utskottet	108
28. Rekrytering och utbildning av fältpersonal samt informations- verksamhet	
Utskottet	109
29. Styrelsen för internationell utveckling (SIDA)	
Utskottet	109
30. Biståndsutbildningsnämnden (BUN)	
Utskottet	109

Reservationer

Vid punkten 1:	
reservation nr 1 (fp)	110
Vid punkten 2:	
reservation nr 2 (fp)	111
Vid punkten 3:	
reservation nr 3 (s)	111
Vid punkten 4:	
reservation nr 4 (s)	113
Vid punkten 5:	
reservation nr 5 (m)	113
Vid punkten 6:	
reservation nr 6 (fp, c).....	114
reservation nr 7 (fp, c).....	114
reservation nr 8 (c)	115
reservation nr 9 (m)	116
reservation nr 10 (m)	116
reservation nr 11 (c)	117
reservation nr 12 (m)	117
reservation nr 13 (c)	118
reservation nr 14 (m)	119
reservation nr 15 (fp, c).....	119

reservation nr 16 (m)	120
reservation nr 17 (s)	120
reservation nr 18 (m)	121
reservation nr 19 (c)	121
reservation nr 20 (m)	122
reservation nr 21 (fp)	122
reservation nr 22 (m)	123
reservation nr 23 (fp)	123
Vid punkten 7:	
reservation nr 24 (fp)	124
Vid punkten 10:	
reservation nr 25 (fp)	124
reservation nr 26 (m)	125
reservation nr 27 (s)	126
Vid punkten 11:	
reservation nr 28 (m)	126
reservation nr 29 (s)	127
reservation nr 30 (fp)	128
Vid punkten 13:	
reservation nr 31 (fp)	128
reservation nr 32 (m, fp)	129
Vid punkten 14:	
reservation nr 33 (fp)	130
Vid punkten 15:	
reservation nr 34 (fp)	132
reservation nr 35 (m)	133
Vid punkten 16:	
reservation nr 36 (m)	134
reservation nr 37 (fp)	134
Vid punkten 19:	
reservation nr 38 (fp)	135
Vid punkten 22:	
reservation nr 39 (fp)	135

Särskilda yttranden

Vid punkten 6 (s)	136
Vid punkten 24 (s)	137

Bilaga 1 Förteckning över motioner som behandlats i betänkandet